Monografia
satului VARLEZI
GALATI

cu studiu lingvistic

S C O P U L SI M E T O D A L U C R A R I I

Emil Petrovici in Studii de dialectologie şi toponomie , 197o , referitor la studierea graiului unei localităţi , afirmă ;

,,Se ştie că , în opoziţie cu ancheta normală care studiază graiul unui singur subiect dintr-o localitate dată , ancheta dezvoltată recurge la mărturia mai multor informatori din acelaşi sat .'' X

D. Sandru arată că ,,O anchetă trebuie să înfăţişeze realitatea ligvinstică din localitatea respectivă în momentul cînd se face cercetarea . Cercetătorul nu trebuie să urmărească numai aspectul arhaic al graiului . E greşită credinţa acelora care se adresează pentru obţinerea informaţiilor numai persoanelor mai în vîrstă , celor mai puţin inteligente , sau celor mai neinfluenţate de limba comună ori literară . Graiul unei localităţi sau unei regiuni nu este reprezentat numai de vorbitori de categori-ile de mai sus ci de intreaga comunitate socială a satului (bătrîni ,şi tineri , inteligenţi sau mai puţin inteligenţi etc) Nu trebuie să lipsească nici persoanele care au venit in contact cu limba comună . '' 1

In spiritul acestor idei am stabilit scopul şi am ales subiecţii anchetei noastre .

Scopul anchetei noastre a fost acela de a urmări şi descrie limba actuală vorbită în satul Vîrlezi , accentuînd asupra factorului generaţie şi aspra factorului de limbă aflate pe cale de dispariţie , în toate sectoarele vieţii ; portul tradiţional, obiceiuri , dulgherie , tîmplărie , dogărie , cojocărie , fierărie prelucrarea cînepii , oierit , croitorie , morărit , albinărit , cismărie , curelărie , pielărie , cultivarea tutunului , prelucrarea gogoşilor de mătase etc. 1.D.Sandru ,Citeva îndrumări ptr cercetarea graiului extras din Indrumari ptr. monografiile toponimie , Bucureşti 1948? pag.5-6 .

X Petrovici , Emil , -Studii de dialectologie si toponimie , Bucuresti 1970 , pag.65-6 .

Totodată , în alcătuirea lucrării , s-a mai urmărit ca , pe baza celor mai vechi informații existente despre această asezare și despre locurile respective , să se explice procesul formării toponimiei și antroponimiei (nume de persoane , de familie și de botez , poreclele și supra_numele înregistrate în satul Vîrlezi), să se dezvăluie facotii care au contribuit la formarea unor denumiri sau care au dus la schimbarea altora , la părăsirea lor , precum și observații de natură lingvistică , cu trăsăturile specifice acestei zone .

2

Baza lucrării o constituie materialul adunat în anchetele întreprinse la fața locului, în perioada lo august 198o -3o mai 1982.

Am urmărit ca informatorii să îndeplinească anumite condiții generale ; să fie originari din localitatea respectivă , să audă bine , să aibă dentiție completă , să aibă pronunție completă .

Chestionarea am făcut-o fie în prezenta unor membri din familie , fie izolat , considerînd că este bine așa .

In ancheta efectuată și în prelucrarea materialului , meam folosit de chestionarul Noului Atlas lingvistic român pe regiuni publicat în ,, Fonetică și dialectologie ''- volumul V X .

In cursul anchetei , subiecții întrebuintau uneori forme si termeni deosebit de interesanți pe care i-am notat . In întreaga anchetă ne-am folosit și de cunoștintele personale asupra graiului natal . Totodată s-a urmărit , unde s-a putut , obținerea unor explicații cu privire la numele existente , de unde provin acestea dacă elementele lexicale componente sînt vii în localitate și ce sensuri au .

Am căutat să anchetez informatori din mai multe zone ale satului , pentru a obține sensuri diferite ale aceluiași cuvînt sau ale aceleiași expresii .

Dăm mai jos lista subiecților anchetați ;Subiectul este indicat prin litere romane de la I - XIII.

I. Doru Maria , în vîrstă de 49 ani , 7 clase primare , țărancă cooperatoare .

II. Doru Mihalache , în vîrstă de 69 ani , pensionar , fost țăran cooperator , 7 clase primare .

III. Lăpușneanu Neculai , în vîrstă de 76 de ani , fost muncitor la S.N.G. , acum pensionar , 4 cls primare .

IV. Munteanu Tinca în vîrstă de 74 de ani , pensionară , fostă țărancă cooperatoare , 7 clase primare

V. Pasnicu Tudorița , în vîrstă de 38 de ani , născută în Vîrlezi , 7 clase primare , pontatoare la ferma viricolă .

VI. Vîrgolici Ghiță , în vîrstă de 61 de ani , 7 clase primare , născut în Vîrlezi , pensionar , fost merceolog la C.A.P Vîrlezi .

VII. Zaharia Soltana , în vîrsă de 16 ani , 8 clase primare născută în Vîrlezi , elevă la Liceul Tirgu Bujor .

VIII. Cristea Dumitru . în vîrstă de 42 de ani , 7 clase primare , născut în Vîrlezi , șofer la C.A.P Virlezi .

IX. Caraman Lina , în vîrstă de 3o de ani , 5 clase primare născută în Vîrlezi , țărancă cooperatoare .

X. Bejan Mihaela , în vîrstă de 13 ani , 6 clase absolvite născută in Vîrlezi , elevă la școala din localitate ,

XI. Munteanu Aurica , în vîrstă de 11 ani , patru clase absolvite , născută în Vîrlezi , elevă la școala din localitate .

XII .Cazacu Dumitru , în vîrstă de 56 ani , lo clase absolvite născut în Vîrlezi , vicepreședinte la Consiliul Popular din localitate .

XIII.DInu Ion , în vîrstă de 58 de ani , 7 clase primare , născut în Vîrlezi , muncitor la ,,Spitalul de psihiatrie '' din Vîrlezi .

In vederea unei informări cît mai exacte cu privire la istoricul satului , au fost cercetate , documente existente la ,, Arhivele statului '' din Galati , ,,Arhivele Comitetului județean de partid '' din Galati ,,,Biblioteca V.A. Urechia '' -Galati ; ,, Arhivele statului '' - Iași .

SCURT ISTORIC AL SATULUI VIRLEZI

Comuna Vîrlezi, judeţul Galaţi este alcătuită din două sate: satul Vîrlezi si satul Crăeşti, la 6 km depărtare unul de altul, avînd reşedinţa în satul Vîrlezi.

Vîrleziul este situat la 8 km nord de oraşul Bujor, aşezat pe şoseaua judeţeană Galaţi-Bîrlad, care trece prin centrul satului şi la nord faţă de orasul Galaţi, la distanţă de 56 km.

Satele învecinate sînt: la est Moscu şi Bujoru (oraş), distanţă 8 km , la vest satul Urleşti, distanta 4 km direct peste deal şi 9 km pe şosea, la sud comuna Băleni, distanţă 9 km , la nord satul Crăeşti, distanţă 6 km.

Avînd o formă circulară cu diametru de 1,5 km, Vîrleziul are în centrul său o bifurcaţie de şosele principale: şoseaua Vîrlezi-Tecuci şi şoseaua Galaţi-Bîrlad.

Din punct de vedere topografic, satul se află aşezat la vest de Dealul Covurluiului pe cele două versante ale Rîpilor Adînci, la nord de Podişul Covurlui, prezentînd următoarele forme de relief: în nordul satului se află platoul Poiana care se continuă către răsărit cu Lacul Stînii, denumit după lacul care a fost pe vremuri aici, în apropierea stînilor din sat, unde-şi adăpau ciobanii oile în timpul verii, aşezat la o altitudine de 200m, faţă de nivelul mării. La sud se află dealul "Malcoci " la o altitudine de 238 m de nivelul mării, un deal îngust şi înalt către sat şi cu o prelungire de 2 km lungime cu terenul plan . La est se află dealul "Covurluiului" cu o altitudine de 225 m , un deal cu o prelungire mare spre sud. La apus se află dealul "Galaţilor" cu o înălţime de 248 m. Acest deal mai poartă denumirea dealul "Morilor" denumire dată după cele trei mori de vînt ce au existat pînă în anul 1925.

Acest deal se prelungeşte de la nord către sud avînd pe spinarea sa şoseaua cea mai scurtă spre Galaţi(astăzi asfaltată) şi pe care în trecut negustorii de vite si de mărfuri din Bîrlad şi Drăguşeni mergeau spre Galaţi, de unde cumpărau diferite mărfuri şi vindeau cereale, vinuri, vite, cai, oi, etc. Spre nord-vest se află dealul"Lupeştilor", iar către sud-vest dealul "Cogea".

Dealurile în marea lor majoritate, au pante domoale care se

transformă pe nesimţite în văi.

Văile cele mai importante sînt: Valea "Bugeanului" care se află la poalele dealului "Covurlui" şi se prelungeşte către sud, întretăind şoseaua judeteană, contopindu-se cu Valea "Laculuí Mare".

Valea "Vacii" către sud în apropiere de Băleni se contopeşte cu Valea "Oii" , Valea "Cînipii" spre vest de sat la distanţă de 1km care se prelungeşte de la "LaculSStînii" şi pînă la fîntîna din şosea

Spre apus "Valea Lupeştilor" care se prelungeste către sud şi se contopeşte cu Valea "Iteştilor". In partea de sud-est a satului unde se spune că a fost aşezat satul la început, se află Valea "Vîrlezii". Văi mai mici sînt: "Valea Mare", "Lupoaia", "Valea Cogii" etc. Exstenta satului Vîrlezi o aflăm încă de la anul 1533. Astfel într-un document din anul 7o41, adică 1533, luna aprilie, ziua 1, se arată că răzeşii din satul Vîrlezi au moştenit pămînturile de la Petru Rareş. Moşia moştenită de la Petru Rareş a fost împărţită între doi fraţi bătrîni şi anume: Vişan şi Grozav, care se trag la rîndul lor din familia Toader Pisăru, feciorul lui Soare, nepotul Stanciului, comis Mare în timpul domniei lui Petru Rareş. 5

In partida genealală a răzeşilor din satul Crăeşti, vecin cu satul Vîrlezi şi cu moşia acestui sat, în anul 1848 se hotărăşte "Suprafaţa de 2832 stînjeni se lasă în moştenire bătrînului Soare Ion, Prosei şi Bogdan, fii craiului Toader, pentru ca apoi la partida fiecăruia să fie ales ca părtaş Crăescu, spiţa a celor de mai sus, specificîndu-se partea de baştină cuvenită". Documentul se găseşte în posesia părintelui Gh. Bîrsan din comuna Smulţi, judeţul Galaţi şi cuprinde spiţa a patru sute ramuri din care fac parte şi boierii "Cernăteşti" ce au trăit pe teritoriul satului.

Într-un istoric al satului Vîrlezi, scris pe piele de viţel, care se află în posesia preotului Dumitru Ciurea şi care s-a pierdut în timpul evenimentelor din anul 1944, se pomeneşte de prima aşezare omenească de la punctul "Holúntari" situat spre sud-vest de sat la distantă de 3 km, în apropiere de comuna Băleni. Această aşezare sa întemeiat în timpul domniei lui Ştefan cel Mare, între anii 1457-15o4. Se spune că un cioban sărac, pe nume Ion Abrud, sa căsătorit cu Vezeluca, fiúca unui bogătaş din Munţii Vrancei. Această căsătorie nu a fost cu voia tatălui fetei, considerîndu-se o ruşine ca un boş să-şi căsătorească fiúca cu o slugă. gata;

Ion Abrud era un flăcău tînăr, voinic şi frumos. Vezeluca nu a ţinut seama de familie şi plăcîndu-i Ion, s-a căsătorit cu el fără voia părinţilor. Cei doi tineri, luîndu-si oile, au fugit spre a nu fi găsiţi, stabilindu-se la punctul "Holintari" în apropiere de Pitkieteşti, denumirea de astăzi a Iteştilor. De aici s-au mutat mai tîrziu la Pitkieteşti pe locul unde se află astăzi I.A.Ş. Băleni

sectia Iteşti, spre sud-vest de Vîrlezi, distanţa de 2½ km, găsind aici un loc ascuns, bun de păşunat oile şi cu izvoare cu apă bună.

Ion Abrud a avut mai multi copii, care mărindu-se au început să se certe între ei, pentru averea ce o săpîneau în jurul Pitkietestilor. Unii din feciorii lui Ion Abrud s-au mutat spre est de "Holintari" la 3 km, unde se află o pădurice de stejari, alţii s-au mutat spre nord-vest de "Holintari" distanţă de 1 Km de Pitkitesti, care mai tîrziu sa numit Iteşti.

Această strămutare sa petrecut între anii 1660-1650, în timpul cotropirii Moldovei de către turci.

Expuşi mereu expansiunilor turceşti , urmaşii lui Ion Abrud aşezaţi afît în Vîrleaza cît şi în Iteşti, au hotărît să-şi schimbe locaşurile la marginea pădurii de stejari seculari pe locul unde se află astăzi satul Vîrlezi. Aici aveau mai bune condiţii de apărare şi se puteau ascunde cu mai multă uşurinţă atunci cînd erau atacati.

Venind în această parte, urmaşii lui Abrud şi-au constituit locuinţe , aşezarea lor durînd aproximativ 100-200ani .

După unele păreri numele de Vîrleaza şi apoi de Vîrlezi ar fi venit de la Vezeluca, soţia lui Abrud. Părerea aceasta este mai puţin plauzibilă.

Dintr-o informaţie primită de la fostul profesor universitar P. Caraman , originar din Vîrlezi, acesta află dintr-o cronică polonează că satul Vîrlezi ar fi existat în timpul lui Ştefan cel Mare.

Domnitorul moldovean a purtat lupte cu turcii pe dealul din partea de sud-est a localităţii mumit "Malcoci", denumire dată după numele unui general turc Malcoci, care opunînd rezistenţă a fost zdrobit de armata lui Ştefan cel Mare. Tot în cronica amintită se spune că numele de Vîrlezi este de origine slavă.

Altă etimologie populară în legătură cu denumirea satului Vîrlezi e apropie de cuvîntul "azvîrliţi". Se spune că Ion Abrud a fost "azvîrlit", izgonit, de pe moşia socrului său , stabiluindu-se în locurile amintite mai sus.

După alte păreri, numele de "azvîrliţi" s-ar fi tras din însăşi denumirea ce o căpătau boierii azvîrliţi de Petru Rareş pentru faptul că aceştia nu executau ordinile date de domnitor.

Aşa au fost aduşi în marginea Vîrlezii diferiţi boieri "zvîrliţi" din dregătorii, formînd satul Vîrlezi.

In momentul mutării ~~mutării~~ aşezărilor izolate şi închegării satului Vîrlezi, s-au grupat un număr de 50-60 de familii, cele mai vechi fiind: Ovidenie, Vîrgolici, Patrichi.

Cele mai vechi mărturii în legătură cu relaţiile de producţie de pe teritoriul Vîrleziului, se referă la raportul dintre vecini şi

răzeşi pe de o parte şi boieri pe de altă parte. Cele mai vechi familii boiereşti consemnate în diverse acte şi documente, au fost familiile căpitanului Cernat şi Plesnilă, după care apare familia Gheorghiade a cărei moşie se întindea de la Prut şi pînă în munţii Vrancei.

După reforma agrară din 3-5 martie 1945 moşiile acestora au fost trecute în proprietatea statului fiind lichidată astfel moşierimea .

In casele fostului moşier Orleanu Mihai s-a înfiinţat un sanatariu T.B.C. care a funcţionat pînă în anul 1978, după care s-a înfiinţat o secţie de pshiatrie, afiliată celei din Galaţi.

Pe moşia boierului Orleanu au lucrat o mare parte din ţăranii săraci şi cu pămînt puţin,mai întîi ca zilieri şi mai tîrziu ca dijmaşi, în condiţii umilitoare, deoarece trebuiau să facă analog cîte cinci zile pentru fiecare falcie de pămînt.

Cei mai mulţi ţărani care lucrau pe moşia boierului erau clăcaşi din partea de sud a satului, aceştia fiind cei mai săraci, nu aveau pămînt, nu aveau un inventar agricol şi nici animale de muncă, fiind astfel nevoiţi să are cu plugurile boierului.

Clăcaşii din partea de sud a satului se mai numeau şi săraci din "Basaraga"

7

Dijmaşii erau în majoritate din partea de nord a satului numiţi şi "Mazili", deoarece pe lîngă braţele de muncă posedau şi unelte agricole, ca: pluguri, grape de spini, căruţe cu boi etc.

Ţăranii clăcaşi s-au cu pămînt puţin reprezentau 5o% din numărul total, iar restul ţăranilor aveau între 5 şi 3o ha pămînt şi erau numiţi "răzeşi" avînd complet inventarul agricol cu care-şi lucrau pămîntul.

Dijma era socotită din cinci părţi de produse la recoltare dusă acasă celui care poseda pămîntul, iar trei pătrimi îi revena celui care muncea pămîntul. Au fost şi cazuri mai rare, cînd din trei părţi, o parte revena proprietarului de pămînt, iar două celui care-l muncea.

Toamna, cînd ţăranul îşi strîngea recoltele şi îşi făcea socoteala, de multe ori nu avea pentru hrana familiei pe întreg anul şi în felul acesta trebuia să se împrumute de la boier, s-au de la chiaburi pentru a-şi asigura hrana familiei.

Munca pe moşia boierească era supravegheată de vechili şi vătafi cu sprijinul jandarmilor şi al primarului din sat care erau la cheremul boierului. Un vătaf care se purta foarte aspru cu ţăranii lovindu-i cu cravaşa, călare, a fost Alexandru Ilaşcu, de loc din partea Rîmnicului Sărat, care pînă la urmă a reuşit să-şi facă el o moşie cu banii care-i reţinea pentru orice motiv, de la ţăranii zilieri.

Dintre familiile care au muncit pe moșia boierului Orleanu sînt și astăzi în sat: Ghiță Lemnaru, Ghiță Duru, Gheorghe Cepreaga, State Mocănelu etc. Chemarea la lucru se făcea prin pocnetele harapnicilor, niște bice lungi , împletite din funie și cu sfichi subțire la capăt pentru a pocni puternic, de către vatafi s-au oaminii credincioși ai boierului, care veneau înainte de a se lumina, pe ulițile satului, cu un zgomot asurzitor, de aveai impresia că năvăleau tătarii.

Datorită exploatării crunte și a tratării ne omenești cu țăranii s-au ivit multe conflicte între țărani și boieri.

Astfel , la un conflict de muncă ce a avut loc pe moșia boierului Orleanu, care a avut loc în primăvara anului 1912 a luat parte și Măluță Novac care era în vîrstă de 13 ani. Astfel că din cei 33 de zi lieri care erau la plugurile cu boi ale moșierului, datorită faptului că nu le-a adus mîncarea la timp, lucru ce se repeta da mai multe zil au au lăsat plugurile cu boi pe brazdă și au fugit acasă, refuzînd să se mai reîntoarcă la muncă. Această faptă a lor a fost pedepsită aspr de către vechilul moșiei Alexandru Ilagcu, care chemîndu-i la postul de jandarmi, le-a aplicat o bătaie bună.

In satul Vîrlezi au mai fost și alți exploatatori, ca de pildă Gh. Panu, care la început a fost băiat de prăvălie, de unde a învățat negustoria. Mai tîrziu a devenit măcelar ambulant, avînd cîntarul pe u un umăr, iar pe celălalt umăr carne și cîrnați. Astfel a reușit să-și însușească un capital înșelînd pe mulți țărani și să-si deschidă o prăvălie proprie la Vîrlezi și la Bujoru.

Țăranii înstăriți, dar orită exploatării muncii altora au devenit boieri: frații Enache și Gheorghe Fulger. Aceștia au reușit să-și formeze o moșie de circa 350 ha tern arabil, o vie, numeroase turme de oi

Pe această moșie, după expropiere, a luat ființă I.A.S. Băleni

După relatările bătînilor Ion Plesnilă zis Pisărul, în vîrstă de 94 ani, Ghiță Gh. Munteanu și Măluță Cazacu, ambii în vîrstă de 80 de ani, în timpul răscoalelor țărănești din 1907, țăranii din Vîrezi s-au ridicat împotriva stăpînilor de moșii în vederea curmării exploatării.

Astfel un număr de peste 200 de țărani , nemulțumiți, aflînd despre chinurile țăranilor din Măstăcani, Bujoru și din alte părți s-au sfătuit și punînd mîna pe furci și ciomege, au plecat în convoi la Bujoru spre a se răfui cu arendașul Gheorghe Panu care se afla la prăvălia din Bujoru.

Și-au propus ca aici să-i ceară arendașului să renunțe la unele datorii, să îmbunătățească învoielile la împrumutruri, la munca pe pămîntul arendașului etc.

Văzînd cele ~~cele~~ ce se petrec în Bujoru, arendașul a închis bine ușile la prăvălie și a fugit , ascunzîndu-se la un om al lui la Golășei.

Neavînd cu cine să se răfuiască, răsculații au trecut la

devastarea prăvăliei. Au intervenit imediat armata și ,jandarmii care au prins o parte dintre țărani, restul reușind să fugă. Nici aceștia nu au fost dați uitării, fiind prinși mai tîrziu și bătuți în mod barbar pînă la dezumanizare iar pe un țăran,Alexandru Dogaru ka costat viața.

Dintre acei care au luat parte la această acțiune : Alexandru Dogaru, Panait Caraman, Grigore V. Munteanu, Vasile Răileanu, Costin Lungu, Tache Dogaru etc.

Privind vînzările de mărfuri și vînzări diferite, locuitorii Vîrleziului mergeau la tîrgurile anuale de la Bîrlad, care se ținea în luna august și se încheiau la sfîrșitul lunii august (29 august), la tîrgul din orașulTecuci, care se încheia la 29 iulie, la tîrgul din Pechea(2o iulie), precum și la tîrgurile săptămînale din Dăgușeni, Bujoru și Berești.

Mulți țărani deveniseră negustori, cumpărînd de prin sate boi, vaci, porci, la un preț ieftin și le vindeau la alte tîrguri cu supra preț. Asemenea negustori au fost: Nică Dinu, Costin Blănaru, Ghiță Blănaru, Ghiță Pasnicu etc.

Administrația comunală pe la anul 187o se desășura într-o primărie modestă, de fapt prima primărie, instalată într-o casă cu o odaie și o sobă acoperită cu paie situată unde astăzi este instalată magazia cooperativei de consum, la nord de localul Consiliului Popular de astăzi.

In anul 1877 primăria era situstă într-o casă cu două camere și o sală, pe locul unde este astăzi gospodăria lui Ion Spîrnu. O cameră era folosită pemtru așa zisele birouri de primărie, iar sala în loc de clasă unde învățau copii în clasa ~~VI~~-~~4~~ .

La 1887 primăria nu avea local propriu și nici nu era potrivită destinației. Primarul era plătit cu 5o lei, iar notarul cu 8o lei . În anul 1914 se constmiește un nou local de primărie din cărămidă, alcătuit din 5 camere și o sală la intrare. Astăzi, în acest local, este instalat Consiliul Popular Comunal.

Caracterizarea genefală a economiei

Datorită pămîntului slab productiv și a impozitelor destul de mari majoritatea locuitorilor din Vîrlezi nu reușeau niciodată să acopere și să asigure hrana familiei pe un an de zile.

De multe ori perceptorii cu sprijinul jandarmilor puneau sechestre pe obiectele de îmbrăcăminte celor care nu aveau cu ce să-și plătească impozitele. Astfel, țăranii, pentru a-și putea achita datoriile și impozitele către stat și comună erau nevoiți să se împrumute la băncile cămătarilor și capitaliștilor, unde plăteau dobînzi destul de mari.

Hrana lor zilnică era mămăligă și fasolea/-au carteful arșiele, animalele/ carnea și pîinea o mîncau la unele sărbători mai mari. Păsările,

grînele, animalele , ouăle și brînza le vindeau la tîrg pentru a aduna bani să-și plătească datoriile, iar cu restul ce le mai rămînea, cumpăra obiecte de îmbrăcăminte pentru ei și copii.

Ocupația principală a locuitorilor era agricultura, cultivînd: grîul, porumbul, secara, orzul, ovăzul, tutunul, fasolea, cartoful și alte plante furajere.

Majoritatea locuitorilor aveau cîte 1o-2o ari de vie hibrizi, livezi de pomi fructiferi nu erau, doar cîte doi, trei pomi fructiferi la o parte din locuitori. Pomi fructiferi altoiți nu exsitau și nici vii altoite. Majoritatea pomilor fructiferi erau: nuci, pruni, meri, peri, zarzări.

Înainte de primul război mondial comuna Vîrlezi număra mulți țărani fără pămînt, care munceau în afară de puținul lor pămînt și pămîntul moșierilor, al arendașilor și pămîntul chiaburilor din comună.

Reforma agrară dintre anii 192o-1921 a expropriat 4 moșii: Oreleanu, Eliza M. Berha, Gheorghe și Enache Fulger.

Au fost împroprietărite văduve de război, orfani, invalizi s-au cei care au participat direct la război. Cu toate acestea proprietariiau comtinuat să dețină mari suprafețe de pămînt nelipsite de munca locuitorilor vîrlezeni.

După împroprietărirea dintre 192o-1921 numărul celor fără pămînt s-a împuținat, însă această situație nu a durat mult pentru că , neavînd, pe de o parte înventarul agricol necesar lucrării pămîntului, iar , pe de altă parte, trebuiau să plătească rata de împroprietărire și impozitul agricol către stat, țăranii au fost nevoiti să vîndă pămîntul la moșierii expropriați s-au la chiaburii satului, rămînînd din nou săraci.

Suprafata de teren pe care o posedau locuitorii din satul Vîrlezi în anul 1941 era de 4o68 ha teren arabil, 263 ha de islaz, 145 ha vie hibrizi, 11 ha pădure de salcîm supuse regimului silvic, 1o ha locuri sterpe (rîpi, locuri virane), neculti-vabile. Clădirile care existau în anul 1941 erau de 593, oare construite din vălătuci de pămînt, cu paie amestecati în majoritatea lor, care din chirpici și paiantă și numai una din cărămidă.

In ceea ce privește acoperișul, în majoritatea lor casele erau acoperite o parte cu tablă, o altă parte cu țiglă, predominînd cele învelite cu paie. Multe case erau mici, neîncăpătoare , cu camere mici și întunecoase, cu sobe de cărămidă prevăzute cu plită.

La împroprietărirea din 1921 au primit pămînt majoritatea țăranilor din localitate. După statistica financiară, înainte de împroprietărire, moșia Virlezului se clasa astfel: numărul

grînele, animalele , ouăle și brînza le vindeau la tîrg pentru a aduna bani să-și plătească datoriile, iar cu restul ce le mai rămînea, cumpăra obiecte de îmbrăcăminte pentru ei și copii.

Ocupația principală a locuitorilor era agricultura, cultivînd: grîul, porumbul, secara, orzul, ovăzul, tutunul, fasolea, cartoful și alte plante furajere.

Majoritatea locuitorilor aveau cîte 1o-2o ari de vie hibrizi, livezi de pomi fructiferi nu erau, doar cîte doi, trei pomi fructiferi la o parte din locuitori. Pomi fructiferi altoiți nu exsitau și nici vii altoite. Majoritatea pomilor fructiferi erau: nuci, pruni, meri, peri, zarzări.

Înainte de primul război mondial comuna Vîrlezi număra mulți țărani fără pămînt, care munceau în afară de puținul lor pămînt și pămîntul moșierilor, al arendașilor și pămîntul chiaburilor din comună.

10

Reforma agrară dintre anii 192o-1921 a expropriet 4 moșii: Oreleanu, Eliza M. Berha, Gheorghe și Enache Fulger.

Au fost împroprietărite văduve de război, orfani, invalizi s-au cei care au participat direct la război. Cu toate acestea proprietariiau comtinuat să dețină mari suprafețe de pămînt nelipsite de munca locuitorilor vîrlezeni.

După împrpprietărirea dintre 192o-1921 numărul celor fără pămînt s-a împuținat, însă această situație nu a durat mult pentru că , neavînd, pe de o parte inventarul agricol necesar lucrării pămîntului, iar , pe de altă parte, trebuiau să plătească rata de împroprietărire și impozitul agricol către stat, țăranii au fost nevoiti să vîndă pămîntul la moșierii expropriați s-au la chiaburii satului, rămînînd din nou săraci.

Suprafata de teren pe care o posedau locuitorii din satul Vîrlezi în anul 1941 era de 4o68 ha teren arabil, 263 ha de islaz, 145 ha vie hibrizi, 11 ha pădure de salcîm supuse regimului silvic, 1o ha locuri sterpe (rîpi, locuri virane), necultivabile. Clădirile care existau în anul 1941 erau de 593, oare construite din vălătuci de pămînt, cu paie amestecati în majoritatea lor, care din chirpici și paiantă și numai una din cărămidă.

In ceea ce privește acoperișul, în majoritatea lor casele erau acoperite o parte cu tablă, o altă parte cu țiglă, predominînd cele învelite cu paie. Multe case erau mici, neîncăpătoare , cu camere mici și întunecoase, cu sobe de cărămidă prevăzute cu plită.

La împroprietărirea din 1921 au primit pămînt majoritatea țăranilor din localitate. După statistica financiară, înainte de împroprietărire, moșia Vîrlezului se clasa astfel: numărul

proprietarilor cu un hectar de teren şi mai puţin era de 1o5, cu 2 ha erau 1o7 locuitori, cu 3 ha 94, cu 4 ha -66 locuitori, cu 5ha 55 locuitori, cu 6 ha- 74 locuitori, cu 7 ha - 43 locuitori, cu 8 ha 51 locuitori, cu 9 ha -23 locuitori, cu 1o ha -14 locuitori, de la 1o-15 ha erau 43 locuitori, cu 16-6o de ha erau 2o locuitori, de la 6o-1oo ha erau 12 locuitori, iar de la 1oo la 4oo ha erau 3 locuitori.

11,

Datele statistice privind culturile diferite dintre anii 1935-1941, arată că datorită unei agriculturi înapoiate nu se obţineau recolte mari la hectar. Aratul, îngrăşatul terenurilor cu gunoi de grajdi s-au îngrăşăminte chimice nu erau aplicate practic.

Exista un singur tractor, acesta aparţinînd bogătaşului Patrichi C., restul locuitorilor arau pămîntul cu plugul tras de vite. Media de grîu la hectar era de 8oo kg., la porumb de 1ooo kg. la hectar, la orz şi ovăz 6ooKg/ha, floarea soarelui 7ookg/ha.

În ce priveşte calitatea seminţei, nu era selecţionată şi rare ori se trata după regulile argrotehnice, cu diferite substanţe chimice pentru distrugerea diverselor boli şi ciuperci parazitare

Moşierii în schimb, făceau o agricultură mai raţională, ne avînd interes să îndrume şi ţărănimea pentru aplicarea aceloraşi metode , deşi aceştia din urmă nu aveau posibilitatea materială.

Rezolvarea problemei ţărăneşti şi-a găsit împlinirea prin reforma agrară din 1945 care a dus la exproprierea moşierilor împroprietărind 476 de ţărani după diverse categorii.

Astfel că după cel de-al doilea război mondial în urmă plenarei C.C al P.C. R. din 3-5 martie 1952 cu privire la transformarea socialistă a agriculturii, şi în satul Vîrlazi, după o intensă muncă politică de masă şi culturală, ia fiinţă prima întovărăşire agricolă de tip T.O.Z. cu un număr de 68 întovărăşiţi şi o suprafaţă de 483 ha teren , alegînd ca preşedinte pe tovarăşul Iorgu Păcuraru, iar ca secretar, pe tovarăşul Ioan Novac. Această întovărăşire era doar un început al organizării ţărănimii pentru a munci în tarla le terenul agricol şi un mijloc de a ara şi semăna cu sprijinul ŞMT.

Totuşi , după ce arăturile şi semănăturile se făceau în comun, fiecare îşi prăşea porumbul, floarea soarelui şi secera individual suprafaţa cu care a intrat în tovărăşire.

La 31 decembrie 1952, datorită muncii politice susţinute de organele de partid şi de stat locale şi cu sprijinul organelor raionale şi regionale, ia fiinţă G.A.C., unde de bună voie un număr de 48 de ţărani întovărăşiţi, se organizează într-o brigadă, aduc întregul inventar agricol prevăzut în statut şi aleg ca preşedinte pe tovarăşul Ioan Bejan, membru de partid, ţăran mijlocaş. În consiliul de conducere au mai fost aleşi: Tenie Neculai, Ovidenie Steliana, Novac Mihai şi

Novac Măluță .

În anul 1956 ia ființă a doua întovărășire agricolă de tip T.O.Z., cu un număr de 235 de locuitori întovărășiți și o suprafață de 842 ha teren arabil. În luna octombrie 1957, țărănimea întovărășită, convinsă de superioritatea muncii și obținerii de produse superioare în GAC se încadrează în prima gospodărie colectivă, mărindu-i numărul de la 48 colectiviști la 632 de familii, numărul brațelor de muncă a ajuns la 1901, a bigăzilor de cîmp la 8 . Suprafața totală s-a ridicat la 2380 ha teren agricol, din care 2050 ha, iar vii hibrizi, plantații de salcîmi și alte terenuri în suprafață de 330 ha.

Începînd cu anul 1957, GAC -ul a crescut din punct de vedere organizatoric, cît și din punct de vedere economic, datorită sprijinului permanent dat de partid și organele de stat prin încadrarea în GAC. a unui inginer agronom, repartizarea unei brigăzi de tractoare dotată cu tot felul de mașini agricole din cadrul SMT Bujor, a îndrumărilor permanente cu privire la organizarea muncii, aplicarea practică a directivelor C.C. lal P.M.R.

12.

Inlesnirea aprovizionării cu tot felul de materiale pentru construcții și modernizării inventarului agricol a dus la creștere continuă a nivelului de trai. Munca la început a mers mai greu, din lipsa de experiență a cadrelor, care nu cunoșteau suficient metodele de lucru. Pe parcurs, începînd cu președintele, brigaderii șeful contabil, s-au organizat de comitetul regional de partid, școli și cursuri speciale pentru pregătirea de cadre competente .

Inventarul agricol al GAC. în 1964 se compunea din: 60 căruțe pentru boi, 5 căruțe pentru cai, un motor electric care luminează toate grajdiurile, magaziile, atelierele de dulgherie și fierărie, maternitatea porcilor, motopompa care transportă în bazinul instalat în curtea gospodăriei, de unde este transportată apa în toate unitățile din sectorul zootehnic și la răsadnițele sectorului legumicol.

Trnsformarea socialistă a agriculturii a rezolvat deplin problema agrară, determinînd crearea unei agriculturi socialiste moderne, de înaltă productivitate. În organizarea și sprijinirea pentru obținerea de producții mari au fost alocate importante sume de bani, îngrășăminte chimice, sprijinul SMT Tg. Bujor.

An de an datorită muncii depuse de către țăranii cooperatori, veniturile au crescut, înbunătățindu -se situația materială, obținîndu-se rezultate din ce în ce mai bune. Zona Vîrlezului este prielnică culturii cerealelor și a viței de vie.

Relieful frămîntat și suprafețele mari de plante destinate producțiilor agricole au impus efectuarea unor vaste lucrări de com

batere a eroziunii solului, pentru păstrarea gradului de fertilitate a terenurilor: arături pe curba de nivel, culturi în benzi, căderi în pante forțate, lucrări biologice de împădurire a rîpilor, contribuind la consolidarea terenurilor.

În viile Vîrleziului se găsesc soiuri de bună calitate apreciate mult de consumatori: Băbească Neagră, Fetească Neagră, Muscat Hamburg, Cabernet, Muscat Otonel, Coarnă etc.

Materialul săditor este asigurat de pepinierele de la Tecuci, Nicorești, Gohor. Producția anuală depășește 5600-6000 kg. boabe la hectar. Cultura plantelor cerealiere ocupă suprafețe întinse aproximativ 1400 Ha . Se cultivă în deosebi: porumbul, grîul, orzul, ovăzul, plante textile, floarea soarelui, mazărea, soia.

Legumicultura, deși importantă ramură agricolă dispune de suprafețe mai reduse din cauza lipsei de apă, mult prețuită în satul Vîrlezi. Producția medie ajunge pînă la 6500-7000kg/ha.

În sectorul zootehnic numărul bovinelor este de 2750 , cel al porcilor de 1700 capete, iar cel al ovinelor 6200 capete.

Se cresc rase de vite ca: Băltata Românească , Roșia dobrogeană etc.

13.

Sericicultura reprezintă o veche tradiție a vîrlezenilor consacrîndu-i ca pricepuți crescători ai vermilor de mătase. În anii socialismului s-a reluat această îndeletnicire, obținîndu-se gogoși de calitate superioară, livrate la centrele de prelucrare a mătasei naturale.

Apicultura nu este neglijată, mulți locuitori livrează la centrul de achiziții însemnate cantități de miere de albine.

În anii socialismului a crescut simțitor gradul de mecanizare a lucrărilor agricole, se execută mecanizat toate lucrările, arăturile de bază și pregătirea solului, respectiv patul germinativ pentru însămînțări. Sînt mecanizate integral lucrările pentru întreținerea culturilor, pentru erbicidat, prășit mecanic, porumb, floarea soarelui, precum și la recoltarea păioaselor , florii soarelui și porumbului.

Silvicultura În trecut suprafețe considerabile erau ocupate de păduri de stejari, arțari și salcîmi. În anii regimului burghezo-moșieresc au fost defrișate fără socotință, rămînînd din pădurile Petrosul și Rediu mici suprafețe care astăzi constituie locuri de pășunat pentru animalele satului, cît și locuri de agrement pentru locuitori. În anii socialismului mari suprafețe au fost plantate cu salcîmi. Acesta are o mai largă întrebuințare, în construcții și ca un bun combustibil. Sînt puse în valoare și produsele accesorii pădurii, măceșul, porumbele, coarnele, duzii, plantele medicinale unde , anual, elevii școlii din localitate strîng cantități însemna

te de produse ce sînt livrate la fondul de stat.

Populația Un recesămînt al populației efectuat în anul 1963 arată numărul total al locuitorilor de 2485 . În prezent sînt un număr de 1836 de locuitori. În ceea ce privește componența națională se poate afirma că toți locuitorii satului sînt de naționalitate romînă.

Sistematizarea localității Socialismul a adus schimbări esențiale în fizionomia orașelor și satelor județelor.

Aceste schimbări decurg din caracterul planificat al economiei și al activității sociale precum și din progrsul general al științei și tehnicii, al civilizației contemporane.

În trecut dezvoltarea localităților în cadrul perimetrului locuibil s cu deosebire celor sătești, dar și a celor urbane, s-a făcut în afara unor reglementări corespunzătoare.

Vîrleziul, a cărui dezvăltare a fost detrminată, în primul rînd de microrelief și sol, de legăturile cu arterele principale de circulație din zonă și de posibilitățile de folosire a terenurilor de cultură, are vatra străbătută de numeroase uliță cu aspect tentacular, dispuse neregulat, asemănătoare unei plase cu ochiuri mai mari s-au mai mici.

În cadrul procesului de evoluție demografică, datorită nevoii oamenilor de a se apropia de terenurile de folosință în trecut sau produs numeroase ieșiri în afara vetrelor de locuit.

Împărțirea administrativ-teritorială din anul 1968 a impus elaborarea unei schițe de sistematizare a teritoriului, concepută într-o viziune unitară privind dezvoltarea actuală și în perspectivă a localității, astfel, încît , să se poată amplifica funcțiile economice la nivelul cerințelor economiei socialiste în plină dezvoltare, lichidînd neajunsurile moștenite pe tărîm rural. În elaborarea acestei schițe sa avut în vedere funcțiile polarizatoare potențiale ale centrului , precum și evoluția structurii populației: În anii următori se urmărește regruparea populației rămase în afara perimetului constuibil, urmînd ca terenul devenit liber să fie reintregrat în fondul funciar destinat producției agricole vegetale. Făcînd o incursiune în istoria învățămîntului vîrlezean, aflăm că școala primară a fost înființată în anul 1864 prin "Legea instrucțiunii publice" funcționînd mai întîi într-o casă din curtea bisericii și avîndu-l ca învățător pe Iordache Toflea. Între anii 1867-1868 școala sătească era întreținută de comună, cutînd avea să ia ființă două școli: una de băieți și alta de fete. Disciplinile care se predau în școală erau: geografia, istoria, limba romînă aritmetica, istoria bisericească etc.

Școala de băieți avea 5 clase cu 78 de elevi înscriși

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/238218.

și fercventau 66%. Școala de fix fete cuprindea 4 clase cu 26 de elevi din 22 înscrise.

Din anul școlar 1963-1964 elevii vor învăța într-o școală nouă cu săli de clasă frumos amenajate, laborator de fizică chimie, cabinet de biologie, cabinet de științe sociale, cabinet de literatură. Corpul didactic numără 2 educatoare, 4 învățători, și 7 profesori. Începînd cu anul scolar 1982-1983 în satul Vîrlezi va funcționa școala generală de 10 ani. Pe teritoriul satului Vîrlezi mai funcționează cooperativa de producție ,achiziții și desfacerea mărfurilor, cu un număr de 18 salariați, un dispensar sanitar uman cu 4 salariați, o agenție PTTR cu un salariat, agentia CEC cu un salariat, Consiliul popular comunal cu 8 salariați, CAP cu un număr de 30 de salariați, Spitalul de psihiatrie cu un număr de 36 salariați, un dispensar veterinar cu 4 salariați.

Clima Temperatura maximă urcă în cursul verii pînă la aproximativ 33-37 grade C, minima coborînd pîna la -15 grade în lunile ianuarie și februarie . Precipitațiile sînt mai abundente primăvara , toamna și iarna. 15.

Vegetația este reprezentată în localitatea Vîrlezi prin graminee și dicotiledonate, stejatul, salcîmul , salcia etc.

Fauna este reprezentată de rozătoare (popîndăul, orbetele s-au cățelul pămîntului/ precum și numeroase specii de soareci de cîmp, iepuri, vulpi, lupi, bursuci.

Dintre păsări cele mai frecvente sînt: prepelița, potîrnichea, ciocîrlia, caragața, cioara, ciocănitoarea, privighetoarea, rîndunica, vrabia, porumbul sălbatic, cucul, graurii etc.

Portul popular vîrlezean nu a păstrat vechiul port al strămoșilor de pe acest meleag. Totuși cu ocazia unor evenimente importante s-au organizarea unor serbări, tinerii și uneori vîrsnicii se îmbracă în costume naționale specifice zonei Moldovei. Mari deosebiri dintre portul din trecut și ,cel de astăzi nu exstă. Femeile purtau, ca și astăzi de altfel, basma pe cap aceasta fiind imprimată cu diverse culeri. La femeile tinere culorile sînt mai intense(roșu, galben, roz), pe cînd la cele mai în vîrstă predomină imprimeuri de culoare închisă(negru, maron, bleomaren etc) Termenul folesit pentru basma este batic .

Tot femeile mai în vîrstă poartă pe cap casîncă acestea fiind de culoare neagră. Atît femeile în vîrstă cît și cele tinere, cînd au un deces în familie poartă broboade de culoare neagră. Iarna se poartă șal., berte, căciuli din blană, lînă s-au fire sintetice. La costumul național este nelipsită

marama țesută din fire de boramgic. Îmbrăcămintea de toate zilele la femie este cea obișnuită: rochii, fuste, bluze, pe dedesupt femeile poartă cămăși s-au furouri,în ultima verme. Îmbrăcămintea cu anii în urmă era diferită de la locuitor la locuitor, în funcție de starea materială a acestuia. Astfel, cei mai înstăriți purtau vara sandále s-au pantóhi, cei săraci okínși din piele de porc s-au viței. Iarna purtau bocánși s-au ȋizmi, avînd pe dedesupt ciorapi grosi și ogéli. Femeile purtau vara sandáli, pantofi decupát, iar iarna gétúți, șubotăli din kéli, pantóhi înkiș. În zilele de lucru pe cap era și este nelipsit baticu legat"di-a moda" adică la spate, pestélcî s-au șorț da la brîu în jos, iar în picioare fie papúși fie cu piciorul încălțat numai cu ciorapi s-au călțúni . În timpul nopții se purta cămeșoi s-au cămasă obișnuită ca din timpul zilei. Astăzi aproape toate fetele si femeile folosesc cămasa de noapte. Bărbații purtau în trecut haine obișnuite țesute de soțiile lor din lînă numită și pănurî și din cánurî. Cămășile erau țesute tot în casă din canură mult mai subțire, iar isménilé (indispensabili) s-au bernevéșli , care erau strînse pe picior confecționate tot în casă . Pe cap purtau și poartă și astăzi cășiúli din kéli de miel iarna și pălării, șăpși s-au băști în cursul verii. Iarna se purta și se poartă și astăzi cojoc din piele de miel s-au oaie, șúbî , pufáicî , scúrtî palton. Îmbrăcămintea de sărbători s-au di curat cum mai spun locuitorii este diferită de cea de toate zilele cu îmbrăcămintea di purtat

Fetele și flăcăii purtau și poartă tot îmbrăcăminte obișnuită, după posibilitatea materială a fiecăruia. Fetelor abia ieșite în sat li se mai spune și copkílę s-au fetiscáni, iar băieților băietáni.Fetele poartă părul fie retezát (scurt) , fie în cozi pe spate s-au prinse în coc s-au peste cap, fie despletit pe spate mai ales în zile de sărbătoare. Iarna cînd este frig, frig bărbații se încing cu un brîu de lînă țesut în casă de soțiile lor.

Costumul național la femei se compune din : ie s-au cămeșî țesute din boranzîc s-au inișor , cu motive naționale tradiționale zonei moldovenești, în culorile roșu-negru, verde-negru, albastru-negru, fótă fie în două părți a partea di dinainte și partea di dinapoi , cu fluturași pi é , așezați deasupra modelului, fie dintru-o singură bucată , prinse în brîu de lubgimi diferite.

Culorile fotei variază în funcție de gust, predominînd roșu-negru, țesută din lînă s-au pănurî cum i se mai zicea în trecut și din fire de bumbac cu motivele traditionale. În picioare se purtau okiși iar astăzi încălțăminte obisnuită; pantofi, sandale, cizmulițe) Pe cap se folosește maramă din borangic. Bărbații poartă cămeși pînă deasupra genunchiului tot din inișor s-au bumbac

cu diverse motive naționale, predominînd culorile roșu și negru.

La mijloc se încing cu brîu de lungimi diferite. În jos se îmbracă cu itări s-au pantaloni de culoare albă avînd motive naționale numai în partea de jos. Deasupra cămeșîi poartă ilic.

Pe cap căciulî din blană de nel iar în picioare pantofi, în trecut opinci.

Astăzi se accentuează pe orășenizarea îmbrăcămintei în dauna tradiției și graiul devine din ce în ce mai literar.

81

F O N E T I C A

In starea actuală a graiului din satul Vîrlezi se observă un proces complex de evoluție în sensul pierderii treptate a trăsăturilor dialectale și al apropierii de pronunția literară . Predomină încă aspectele regionale , păstrîndu- se chiar faze vechi , dispărute în alte graiuri (de exemplu -fricativa sonoră d̯) . Se observă mari oscilații în pronunție la vorbitorii din anumite zone ale satului . Aceasta se datorește și faptului că , venind în contact cu locutitorii din alte zone ale țării , stabiliți în localitate , localnicii și-au schimbat în parte modul de exprimare .

19

A C C E N T U L

În satul Vîrlezi se înregistrează cîteva deosebiri în privința accentuării , în raport cu limba literară ; primăvárî (V) , prívigituari , blăstăm , zăhár , caisî , páparudî etc.

O accentuare interesantă se întîlnește și în cazul numelor proprii străine terminate în consoană (sau șeminconsoană) , al căror accent , indiferent unde s-ar găsi , este adus pe ultima silabă ; Puș ín , Lenín , Covás etc.

La unele verbe de conjugarea a-III-a , la indicativ prezent , pers. I și a III-a plural , și la imperativ , pers.a-II-a pluarl , se manifestă tendința deplasării accentului de pe radical pe terminație; făsém - făsét (ind) , fașét (imp) , diskidém - diskidét (ind) petreștím , petreștít (ind) , petreștít (imp). E acelasi fenomen ca si in spuném- spunéți -semnalat de E . Petrovici in graiul din zona Bucureștiului și folosit ca argument într-o discuție privind baza dialectală a limbii noatre naționale .

Se accentuează într-un mod deosebit de limba literară cuvintele ; aripi , blăstăm , blastăm , véveriți - veveríți . La cuvîntul tavă accentul s-a deplasat de pe prima silabă , pe ultima silabă .

X. E .Petrovici -Baza dialectală a limbii noastre naționale, . București, 19..

V O C A L E A C C E N T U A T E

A

1. Vocala a accentuat se pronunță în majoritatea cazurilor ca în limba literară ; băiátul , acásî , clámpî , paráli , žámurili , asa etc.

2. Alternanta a- á este întîlnită in interiorul cuvintelor în silabă accentuată :

clámpî - clănk (II)

cásî - cășî (II)

3 . Alternanta a- é ; bárbî - bérbi .

21

E

1. E accentuat precedat de consoanele s- z , ș-j , ț , trece de regulă , la ă ; bisăricî , iezămplu , săsira , dóuă zăci (VI), nouă sî doi (IV) , șîsprăzăsi , șăd , prăjăsc.

Fenomenul trecerii lui e la ă nu este general , ci apare consecvent la vorbitorii de vîrstă înaintată și medie . Astfel nu mînjăsc , (IV) mînjésc (X) .

Se observă la tineri tendința spre limba litarară , evitînd folosirea velarizării. Fenomenul e > ă este paralel cu trecerea lui i la î .

Se observă , de asemenea , tendința de a se introduce semivocala i înaintea lui e indiferent de poziție , înlitnită și în alte graiuri populare ; fiélu , die , iel , șéie , trăiésti dumniéta , liemn (IV).

E - apare uneori , ușor , deschis sub accent , cînd

provine dintr-un vechi diftong ea urmat de e ; urée-ki ,

clăteéşti , culeéẑî .

Acest fenomen fonetic este specific pentru vorbitorii de toate vîrstele mai puţin pentru copiii de şcoală , care prezintă deschiderea lui e accentuat .

Uneori la sfîrşitul cuvîntului e în locul diftongului eá (ie) fiind din limba litarară ; hodoraẑé , gîndé , plînẑé , plăşé , şădé , priyé , cîrié sau în interiorul cuvintelor la participiul verbelor de conjugarea I şi la unele substantive: făẑét , înẑungét , spăriét , tuguiét .

I'

Datorită caracterului dur al consoanelor s , z, ţ, ş-i -i -' produce velarizarea lui e la î ; subţîri , puţîn , sîlî , stîngî , zîuă , magazîn , bazîn , ţîglî , sîngur , răguşîtî .

Este un fenomen asemănător cu trecerea lui é accentuat şi neaccentuat la á . Acelaşi lucru se întîmplă şi după grupurile consonantice st , str; stîng , stîngî .

22

Ă

Ă accentuat se păstrează în cuvintele ; căcăi , întăi . În general , această exprimare o au cei mai în virstă , tinerii şi copiii folosesc pronunţia litarară .

O'

Ca şi la celelalte vocale , şi în cazul lui o accentuat , diftongarea uo indiferent dacă este iniţial sau după consoană ; uámini , uom , tuot , puom etc.

Fenomenul este notat în textele vechi şi este întîlnit în toate dialectele . Într-un cuvînt apăi se remarcă trecerea de o la ă , prin disimilaţie .

U

U

In citeva cazuri , vocala u accentuată se pronunță o ; fóntâ , ,,fundă '', mózícâ (II) .

V O C A L E N E A C C E N T U A T E

Ă

ă etimologic provenit din a neaccentuat latin , s-a păstrat în paréki (IV) , păréti (XII)

În cazuri destul de dese ă final se închide la â : : skímbâ , grădínâ (III) , dóuâ , beánlavâ , úrmâ , (IV) , kắnâ , batístâ , sâ , cualâ .

Această particularitate este întîlnită nu numai la oamenii în vîrstă , ci și la copii și tinerii aflați în localita-te sau plecați la școli .

23

Vocala ă în poziție neaccentuată se închide la â, â , numai după accent : ápîrî , luŝáfîr , sámîn , scápîrâ , scárîmî nírecâsî , acâsî , (I) , scuálî , Gîțî etc.

ă opus lui a din tema unor verbe la indicativ prezent sau la conjunctiv - apărut prin analogie cu infinitivul (cu ă în temă)- înregistrat în sat , costituie o dovadă în plus ăă această tendință de diferențiere a formelor morfologice s-a generalizat și în situatii în care ea este superfluă ; crăp (ind. prezent , I) , sî - săr (conj.)

A neacccentuat protonic trece la ă ; căpác , castrát , cătrán , căzmá , călindár .

E

- E neaccentuat se închide la i în interiorul cuvintelor ;

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

cinipi , dizmiardi , [illegible] fenomenul [illegible]

circulatie în Moldova .

I

I precedat de consoanele s-z , ş -z , ţ , se velarizează la î ; sîmţ , sîmţît , sîluiétî , şîndrílî , şîrág , şîtár , şîtíscî , putîni , ţîgán , ţînmtâ , ţîntirîm , zîdésc , zîd , zîmţît , zîdărîii , zîcalî .

Trecerea lui i la iu în cuvîntul şiuşmé Acad. Iorgu Iordan arată că ,, nu-i vorba de o epentează propriu-zisă , ci de o rotunjire a lui i ..

O

O neaccentuat se închide destul de frecvent la u i cucóş , cucuanî , plápumî .

U

U aton urmat de nazală se transformă în î într-un cuvînt ca buzmár .

De asemenea , u neaccentuat alternează cu o ; şomoióg , şomoltóc .

c) DIFTONGII

Ea

La sîrşit de cuvît diftongul - eá sub accent , se monoftonghează devenind -é ; aşeé , bătieé , făşé , spunéţi , trebuié

X. Iorgu Iordan - Toponimia românească, Bucureşti, 1963.

S.C. TIPOGRAFIA Science Libris S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

cînipî , dizmiárdî , cárpin . Fenomenul este de o largă circulatie în Moldova .

Î

Î precedat de consoanele s-z , ş -z , ţ , se velarizează la î ; sîmţ , sîmţît , sîluiétî , şîndrílî , şîrág , şîtár , şîtíşcî , puţîni , ţîgán , ţînmtâ , ţîntirîm , zîdésc , zîd , zîmţît , zîdărîii , zîcalî .

Trecerea lui i la iu în cuvîntul şiuşmé Acad. Iorgu Iordan arată că ,, nu-i vorba de o epenteză propriu-zisă ~~zisă~~ , ci de o rotunjire a lui i X..

O

O neaccentuat se închide destul de frecvent la u : cucóş , cucuánî , plápumî .

U

U atonurmat de nazală se transformă în î într-un cuvînt ca buzmár .

De asemenea , u neaccentuat alternează cu o ; şomoióg , şomoltóc .

c) DIFTONGII

Ea

La sîrşit de cuvît diftongul - eá sub accent , se monoftonghează devenind -é ; aşe , băţié , făşé , spunéţi , trebuié

X. Iorgu Iordan - Toponimia românească, Bucureşti, 1963.

amaźé (IV) .

Fenomenul este frecvent în textele vechi provenind din Maramureș , nordul Ardealului , Bucovina , Moldova și Banat, arii în care poate fi întilnit și azi .

Trecerea lui eá la é are loc și în interiorul cuvintelor , la imperfect , ; faśém , duśém , merźém.

Monoftongarea lui ea după consoane dure este des -tul de des întîlnită în graiul locuitorilor vîrlezeni ; śará , zamî , țapîn , nădușálî , greșálî , zluțálî , tînjálî, crángî , rávîn .

OA

In graiul din Vîrlezi , de cele mai multe ori oa se pronunță ca ua ; puáti , (IV) , uámini , fuárti , źuáś scuálâ , tuatî , (VI) ,pufuiască ,pi śuári (VIII) .

In unele cazuri oa se păstrează ; periculoásă , groáznișî (VIII) ,toáti , foárti (X) .

IE

25

Diftongul ie apare în foarte multe cuvinte indiferent de poziția pe care o ocupă în cuvînt ; nievástî - mea ,fiéti , iegzămplu , ierá , dodié , (II) die , iel (III),pietrecút , gîndiésc , trăiésti , putiém (IV) .

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

C O N S O N A N T I S M U L

1. Labialele p , b , m , f , v , se palatizează , în general în graiul locuitorilor mai în vîrstă și a celor care de obicei locuiesc tot timpul în sat. Cei care sînt navetiști folosesc în mai mică măsură palatizarea ;

priyém (II) , copkíl , Caranhíl , îmbolnăhít , yín , géta , yii , gíni , hi , sorgít , vorgáscî , ńieta , h'ierbéi , lăgîséri , h'ir (IV), n-o (dat), n'éri , n'el (IV) , n'iriásî .

~~Pentru~~ P precedat de m se sonorizează în l'ambâ .

Formele cu p sînt mai reduse iar informatorii menționează că forma lámpă e recentă în grai . 26

La informatorul (IV) am înregistrat forma brébi (,, trebuie ,,) cu oclusiva dentală t asimilată la b următor .

Formele de conjunctiv ale verbului a avea prezintă pe b intervocalic trecut la V ; sî aivî , sî aívi .

F modifică timbrul lui e vocalizîndu-l în fălii , caracteristic graiului generației vîrstnice .

~~La înpăstrarea latinescului~~ n . Labio- dentală v precedată sau urmată de a, ă devine h ; hólburî , bolohán , húlă , húiét .

Prin contaminarea cooperativă + cumpăra se explică forma comparativî . Deși este vorba de un termen recent intrat în grai , un număr însemnat de informatori consideră că formele contaminate caracterizează graiul generației în vîrstă.

In înregistrările efectuate s-au notat forme cu nie ,

un stadiu incipient de palatizare , dumnieta (IV) ,

nietă (IV) .

In a este înlocuit cu i ; d+a damigeană prezintă varianta dimiżánî , termen întîlnit și în sud- estul Olteni

ei. După consoana t și în grupul st vocalele anterioa

re sînt înlocuite cu mediale , iar diftongul ea>a indicii evidente ale caracterului dur al consoanei precedente ; ex stărpî , stărpi.

dn din logódnă este redus la n- logórnî

l final dispare cînd este articol ; cócu , dómnu , sómnu- salăru , pridvóru .

Palatizarea dentalelor d, m , l , r înainte de e se înțelege relativ , frecvent , dar sub o formă ușoară ; (mă) dadiém, țiérea , dădié etc.

R dispare , de obicei , în prepoziția pin (prin) precum și în grupul vr: vodátî , (vreodată) ,vo (vreo)etc.

3. Consoanele s , z ,t , dz .

Consoanele s-ș ,z-ż ț ,ș , se pronunță dur , determinînd trecerea vocalelor anterioare care le urmează în seria centrală ; șîr , șînă , jîr , sămm, zăr ,țăsî etc.

Un fonetism arhaic este păstrarea africatei dentale sonore ḑ ; Dumnieḑău , ḑîc , ḑámă (IV)

Dispariția consoanei h în poziție medială într-un cuvînt ca paar ,,pahar " se datorește influenței graiurilor din sud , care la rîndul lor, au suferit influența bulgară .

Frecvet se întîlnește și fenomenul invers : prote -za lui h inițial , în cuvinte de tipul ; hărmăsár , hoboróc

TIPOGRAFIA Science Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

G. Ivănescu consideră că aceste rostiri sînt false re
-gresiuni ale unor idiomuri care pierduseră pe_h_ -
si se găseau în vecinătatea unor graiuri care nu-l
pierduseră . După O.Densusianu [xx] , se explică printr-o
influență slavă , iar după acad. Al. Graur [xxx] și prin
influența vorbirii țiganilor lăutari sau potcovari .
[xxxx]

Marius Sala consideră că h_ a apărut din f_
sau ă_ protetici dep[illegible] în fața vocalelor .

Epiteza oclusivei velare c_ apare în cuvîntul
ovăsc ,,ovăz ', rostită mai ales în graiul generației
în vîrstă .

Africatele ĉ și ĝ din limba comună au evoluat
la fricatele ŝ , ẑ , ;sî , fășim, răvășim, (IX) vrânșa
neșesár , o -nșepút (XII), mușé , ažuș , žucái , žos (IV

Africata ĉ , apare uneori , datorită tendinței
vorbitorilor de a evita pronunția dialectală ; ĉe ,
aĉéstea ,duĉáu , veĉíne , buníĉ (XI) mijluáĉile ,
făcáu , ĉeli (XIII) .

N urmat de c (k) , g se velarizează la ŋ:
înĝâ , înĝurăjáz , língrilă , Feližánca ,mîncări (IV) ,
în , múncî , .

Cînd n este urmat de fricative și lichide devine
n sau m ; , ajúnž , la-nșepút ,învălătușít ,învelí
cu -nșétu (XII).

x G. Ivănescu .

xx. O. Densusianu (G.T.H. ,pag. 41.)

xxx. Al. Graur op.cit. , pag. 48.

xxxx. Marius Sala -

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233060

A C C I D E N T E G E N E R A L E

În graiul din satul Vîrlezi întîlnim o serie de accidente generale ;

1. Asimilarea ; vîrv , musunói , pomînt , etc.

2) Disimilarea ; presurîăm ,, presărăm ''.

3. Sincopa ; înúntru ,,înăuntru '' , trébi ,,trebui ''
pin , ,,prin '' , vo ,, vreo ''.

4. Metateza ; poclón ,,plocon '' , pérpelitî ,,prepelită

5. Proteza ; anúrosî , alămîii , hărmăsar , harpazícâ , hărtág , hărtăgós , hoboróc , sfortát .

6. Afereza ; náfurî , sfintît , fęsnic , festánix (VI) fărmát .

7. Apocopa ;

Dentala d în poziție finală , dispare ;
cîn ,,cînd '' , uorcîn ,,oricînd '' , citîn ,, şoptín ,,şoptind ''

Cuvîntul încoace este pronuntat, de obicei , încua , (vin încua) .

8. Haplologia ; zumá , ,,jumătate '' , măligâ ,,mămăligă''

TIPOGRAFIA Sedcom Libro S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX. 0232/233030 S.C. TIPO

5. M O R F O L O G I A

Spre deosebire de particularitățile fonetice și mai ales lexicale , numărul particularităților morfologice ale graiului din satul Vîrlezi este mai mic . Datorită nevetismului care se practică între localitățile Vîrlezi -Bujoru și Vîrlezi -Galați , precum și datorită numărului mare de elevi care merg la școli , influența limbii literare este destul de simțită . Chiar și la bătrîni se simte pătrunderea limbii literare în unele expresii și cuvinte .

a) Substantivul

Schimbări de declinare și de gen

a) Substantivul prezintă cele trei declinări obișnuite și în limba litarară, cu specificația că forma unor substantive este unecri modificată de procese fonetice , fapt care schimbă aspectul formal al repartizării într-o declinare sau alta .

Așa , de exemplu , caracterul dur al consoanelor s , z , ș , j , t transformă desinenta _e_ a unor substantive de declinarea a -III-a , în _î_ ; mătăsî , bătrînețî , tinerețîxy etc.

Substantive de declinarea a-III-a trec la declinarea a -II-a : strúgur - .

Prin influența pluralului asupra singularului , unele masculine în _i_ se termină în _u_ ; bordéi - bordéiu ,

Unele substantive oscilează în ceea ce privește genul ; plămîn - plămînâ , lacăt - lăcătâ , arici - arîuși .

De asemenea pot fi întîlnite și vechile substantive terminate în - eauâ ; cățăuâ , măsăuâ , stiăuâ , gițăuâ etc.

b) Cazurile

În mod frecvent se întîlnește procliza articolului de genitiv singular , atît la masculin , cît și la feminin , înantea substantivelor proprii sau a celor care definesc rude-nia ; Maria lu Răilắanu , Grigori a lu Lăpușniánu , frátili lu Sánda , , soácra lu Ion .

Unele substantive au la genitiv și dativ forme cu aspecte dialectale de exemplu ; spátili cásîi , a dat-o mătúșîi .

Din punct de vedere al sintaxei cazurilor , remarcă persistența unor genitive construite cu ajutorul unor prepoziții de pildă la ; fînu la cai , dă mîncárie la uoi, uoistia la cărútî .

Construcția cu prepoziția la coexistă cu forma sintactică : fînú caiilor , mîncária uóilor , uoástia cărúți .

Ca și în limba veche , dativul se exprimă frecvent prin construcția de acuzativ cu prepoziția la ; dă mîncári la găiíni , víni la míni , i-o zîs la kopíl .

Cîteva substantive masculine (nume de rudenie) fac vocativul atît în i cît și în -ule ; cúscri , véri , cumnáti , dar și cúscrule , vărule , cumnátule .

Pentru vocativ se folosesc atît la numele proprii cît și la cele comune de rudenie unele interjecții ; mă Ilii !, fă Ilianî !, bă cumnáti !, mă Iuáni !, mă !

P R O N U M E L E

Pronumele de politețe

În graiul Vîrlezean se folosește mai ales la bătrîni , pronumele de nominativ și acuzativ niéta , precum și matáli .

De fapt forma matále este des folosită astăzi de bărîni ba chiar și de copii ; ,,Matáli , zîcu sî tie-dréps -sî mai trăiești . '

Pronumele personal

Ca pronume personal de persoana I sg. întîlnim , în special în vorbirea bătrînilor , forma io întîlnită și în alte graiuri . Pronumele personale cu formă neaccentuată , de pers. I și a -II -a mi și ți pierd pe i înaintea verbelor ; nu-mi zîși , nu-ți plăsî .

Pronumele de întărire

În vorbirea celor cu o pregătire medie sau cu studii superioare se folosesc pronumele de întărire ; însămi , însuți , însăți , care aparțin limbii literare . Bătrînii această formă nu o folosesc .S-a păstrat însă pronumele îns ,dar numai cu prepozițiile ; dintr- , într- , printr- ; dintr-însu , dintr-însa , într-însa , printr-însa , printr-însu .

Pronumele posesiv

Prezintă forma ca în limba literară , exceptînd particularitățile fonetice . Pentru grade de rudenie , la pers. a-III- a , masculin , singular se folosește so sau su ;

frát-su , fráti-so , mă-sa , sór -sa , bărbát -su , bărbát-so.

Pronumele și adjectivul demonstrativ

La pronumele și adj. demonstartiv întîlnim forme deosebite de limba literară ;

a) acesta , aceasta .

Singular

Masculin și neutru (Virlezi)

N. aiísta , aiésta , ísta , ist .
G. a aiístuia , a ístuia
D. aiístuia , aiéstuia
A. (pi) aiísta (pi) ísta , (pi)aiésta , (pi) iésta .

N. iásta , ásta , ast , iásta , ástî

G. a aiiştiia , a istiia , a iéstiia

D. ístiia , aiístiia , ístii , iéstiia

A. (pi) iásta , (pi) ásta

P L U R A L

Masculin

N. aiístia , istia , isti , iéştia

G. a istora , a istor , a ieștora , a iestor

D. aiistora , istora , istor , aiestora

A. pi - aiistia , pi -iistia ,(pi isti , pi aieștia

Feminin

N. aiéștea , aieștem , ieștea

G. a aiistora , a istora , a istor

D. istora , aistora , istor

A. pi -aiéștea , pi - ieștea .

33

b) acela , aceea .

Singular

Masculin și neutru

N. aséla , séla

G. a aséluia , a sélui , a séluia

D. aséluia , séluia , sélui

A. pi -aséla , pi asél , pi sel

V. mă , aséla / mă , asel !

Feminin

N. aşeia , şeia , şa

G. a aşeliia , a şeliia

D. şeliia , şelii

A. pi -aşeia , pi -şeia

Plural

Masculin ; aşiia , şiia

Feminin ; aşeliia , şeliia , aşeli , şeli .

c) cestălalt , cestălaltă .

Singular

Masculin şi neutru ; islant , istlalt , istalant , istalalt

Plural ; istilanţ , islant .

Feminin ; singular - iaslantî , aiaslantî

plural - ieslanti

d) celălalt , cealaltă .

Masculin si neutru ; singular - şeilant, şeliilant

plural - şeiilant , aşeilant

Feminin ; singular - şeilantî , şelántî

plural - şeliilanti , şellánti .

34

NUMERALUL

Numeralele cardinale prezintă pe lîngă particularităţile fonetice deosebite şi forme scurtate ; unşpiş , doişpiş , triişpiş (doişpi) (triişpi)

Numeralele de la unsprezece la nousprezece au o pronunţie variabilă schimbîndu-şi forma de la un vorbitor la altul sau chiar la acelaşi vorbitor .

Numeralele ordinale

Nu se observă mari deosebiri faţă de forma literară .

Predomină însă articolul invariabil a ; a noúlia , a sîinspridăsîlia .

Numeralele colective

Predomină formele de tot , tuáti , înlocuind forma literarară tus (trei , patru etc.) tot băiétîi , tuáti patru fetíli .

Privind numeralele fracționare se întrebuințează forme : jumi - jumá , jumătăți , jumá , zumătăti , zumá , jumáti , zumáti . Mai se folosește și forma zumáti .

Numărul imprecis cu sens de ,,cîteva " -se exprimă prin vrio ; vrio doi , vrio două .

V E R B U L

a) Conjugările

Unele verbe de conjugarea a-III-a trec la conjugarea a-IV-a ; a scrie ,- a scri ;

De la conjugarea I trec la conjugarea a-IV-a

35 v

Timpurile simple

Timpul prezent (indicativ și conjunctiv)

Unele verbe de conjugarea a-III-a și a-IV-a la indicativ și conjunctiv prezintă forme iotacizate ; ieu rămîi pui, țîi , țîu , viu , să rămîi , să pui , să țîi , să țîu, să viu .

Persoana I de la verbul a putea este ; ieu poș , sî poș

Prin analogie cu infinitivul și probabil și cu formele de plural , unele verbe prezintă tema cu vocala ă(în loc de a) sî săr , împác , sî împác etc. X

X. Gregorian , Olt N -V II pag. 103 și 0 . Desnsusianu-G-T.H. pag. 48, T. Teaha Crișu Negru-pag. 96, s.a.

Ca şi în alte graiuri dacoromâne verbele ; a cére , a pieri , a sări , a răsări , prezintă forme iotacizate -te ; bei , ʃei , săi - răsăi (pers I şi a-II-a sg.)

Verbele a ploua prezintă la conj. prezent ,pers. a-III-a sg. forma să pluáii , deíi , steíi , béii , ieíi

La unele verbe accentul cade pe tulpină , ca în limba veche ; înfăsór , înconzúr , strécur .

Tot forme dialectale , unele dintre ele atestate şi în textele sec. al- XVI -lea[XX] sînt şi ; mă spárii , ieu mor , mă preúmblu -în loc de mă plimb .

Prin fonetică sintactică , mă duc devine mă'c .

Imperfectul

Diftongul ea se monoftonghează la verbele de conj. a-II-a şi, a-III- a şi a IV-a ; şădém , viném petrecém , plînzém . (II , IV , XII , XIII) .

Verbele a da , a sta păstrează formele modificate ; dădém , stătém (II , IV , III,Vi)

Perfectul simplu

Ca apropape toate graiurile din diverse zone ale Mpldovei , şi în graiul satului Vîrlezi, vorbitorii nu folosesc perfectul simplu . Excepţie fac cei care vin din diverse zone ale ţării (Oltenia) şi care s-au stabilit aici . De obicei , copiii acestor locuitori omit perfectul simplu în vorbire . Prin urmare , perfectul simplu în graiul Vîrlezean este un fen -nomen lingvistic străin şi locuitorii se feresc să-l întrebuinteze .

Timpurile compuse

a) Perfectul compus

Perfectul compus se formează la persoana a- III-a

X. A L R , I 4 398 şi A L R II ,469 .
XX . Al. Rosetti , II R , pag. 545 .

singular și pluarl cu forma a a auxiliarului a avea

o fost , o vinit , o cîntát , o dansát .

b) Mai mult ca perfectul

Prezintă forma vechi , fără sufixul flexionar ; cîntásîm , mîncásîm , intrásîm.

Iată cum arată un verb de conjugarea I la m.m.mc. arásîm , arásîs , arásî , arásîm , arăşîț , arásî .

c) Viitorul

Se formează cu ajutorul formelor pop. ale auxiliarului a avea ; uoi , îi (ăi) o , uom , uot (1f) ; uor . De asemenea , pe lîngă aceste forme se întrebuințează și conjunctivul prezent al verbului de conjugat precedat de auxiliarul a avea ;

ieu sî prășăsc
ai sî prășăști
iel(ie) sî prășăscî
noi o sî prăşîm
voi o sî prăşîț
ii (iéli) o (ar) sî prășăscî .

37.

Imperativul

Se remarcă la unele verbe pierderea sufixului ; păzeá (păzeşte)

Prezența lui -ea nemonoftongat la -e probează că sufixul este dispăruse , la imperativ , înainte ca ea rezultat prin metafonie , să se fi redus la e în pozitia e (altfel ar fi rezultat păzé) . Sînt curente formele ; dușiti-vă-t , spălatî-vă-t , pregătitî -vă- t .

e) Gerunziu

În general , gerunziul verbelor pierde pe d- însă trebuie remarcat că nu la toți locuitorii se observă acest lucru ; cîntîn , greblîn , săpîn .

g) Verbele auxiliare

A vrea , a voi .

A vrea .

Prezent		Imperfect		Mai mult ca parfectul	
sing.	-plural	sing.	plural	sing -	plural
vreu	vrem	vreiém	vroiém	vrúsîm	-
vrei	vreț	vreiei	vroiéț	-	-
vra	vor(vreu)	vreié	vroieu(ieu)	vrúsî	vrúsî

Conjunctiv prezent

Singular	Plural
sî vreu	sî vrem
sî vrei	sî vreț
sî vra	sî vre, vra .

A fi

Prezent		Conjunctiv prezent	
sînt (îs)	sîntém	sî hiu	sî hím
iești	sînteț	sî hi	si hîț
iesti (ei)	sînt (îs)	sî hiii	sî hiii

A avea

A avea are aceleași forme ca în limba literară , remarcîndu- se numai modificările fonetice .

Verbul a minți apare cu sufix; minșunésc.

Adverbul

Sînt deosebite prin de limba literară prin formă sau sens , următoarele adverbe și locuțiuni adverbiale :

1. de loc ; acólia , îs , colisá , cólia , aiîsa , dinzós , dinsús , dincuasî , didisúpt , isișa, îsa .

2. de timp : acú , acúş , acuşîca , repeţór , fugúţa , fugulí-
to, odiniuáră , acuşîca , disárî, dizdiminiáţî ,
mai în sárî , cît ai bată din palmi , atúnşica ,
dăunăzî , mai naiínti (IV) , odiniuárî , cînvá

3. de mod : agé , amintrilia, cîteşevá , ginişór (IV),
cîti , iáca , (IV) núma uoliácî, tocma ,
nimic , (VIII) , dizâba , difél , uolecútî ,
atîtica , nitál .

„ Fuáii verdi inişór
Săz , bădiţî , ginişór
Nu mă călcá pi kişór .”

Prepoziţia

Se menţine încă prepoziţia a în construcţii de tipul fáşi-a iárnî , traz-a níiri , faşi-a plúaii ,

Prepoziţiile de şi pe apar în formele di şi pi pi zos , pi suóbî , di sus, di díncolu .

39,

Conjuncţia

Sînt deosebite de limba literară prin aspectul lor fonetic conjuncţiile ; da , (dar) , dar (dară) , fiíncî (fiindcă) , uor, (ori) , cî (că), şî (să) etc.

Interjecţia

Cele
~~Sînt~~ mai desă întrebuinţate în graiul din satul Vîrlezi sînt interjecţiile pentru chemarea , alungarea sau îndemnarea animalelor ~~sînt~~ ;

utiu - utiu -utiu - strigăte pentru chemarea ratelor şi a bobocilor de rată .

2. de timp : acu , acuş , acusica , repezor , fuguta , fuguli odinioară , acusîca , disarî, dizdiminiatî , mai în sarî , cît ai bate din palmi , atunşia , dăunăzî , mai naiinti (IV) , odiniuarî , cînva

3. de mod : age , amintrilia, cîteseva , ginisor (IV), cîti , iaca , (IV) numa uoliacî, tocma , nimic , (VIII) , dizjaba , difel , uolecutî , atîtica , nitălŭ .

„ Fuaii verdi inisor
Săz , băditî , ginisor
Nu mă călca pi işor .”

Prepozitia

Se mentine încă prepozitia a in constructii de tipul fasi-a iarnî , traz-a niiri , fadi-s pluaii ,

Prepozitia de si pe apar in formele di si pi pi zos , „pi suobî , „di sus, di dincolu .

40,

Conjunctia

Sint deosebite de limba literară prin aspectul lor fonetic conjunctiile ; da , (dar) , dar (dară) , fiincî (fiindcă , uor, (ori) , cî (că), sî (să) etc.

Inter ectia

Sint mai dese intrebuintate in graiul din satul Virlez sint interjectiile pentru chemarea , alungarea sau îndemnarea animalelor , sint ;

utiu - utiu -utiu - strigăte pentru chemarea ratelor sâ a bobocilor de rată .

pui - pui - pui / - strigăte pentru chemarea găinilor și a puilor de găină .

tolosei -tolosei -tolosei / strigăte pentru chemarea gîștelor

closc-cloșe - cloșc / - strigăte pentru chemarea cloștii și a piuilor de closcă .

copii , copii -copii / se chiamă curcile și puii de curcă.

tuș -tuș-tuș- / - se chiamă măgarul

cútu -cútu -cútu / se chiamă cîinele

țîcî-țîcî -țîcî / se chiamă capra și iezii .

gîș-gîș-gîș / se chiamă porcul și purceii .

pis-pis-pis / se chiamă pisica și puii de pisică .

cșio-cșio -cșio / sînt alungate găinile , puii de găină , closca .

háli -háli -háli / - se alungă gîștele și rațele .

birrr-bîrrr / se alungă oile .

na-na-na- / se chiamă oile

cît -cît / se alungă pisicile .

hîidia / se alungă porcul .

ța / se îndepărtează capra -

marș / (javrî) - se alungă cîinele .

hăis / - se mînă boii , vacile , viței .

hăîî / - îndemn pentru mînat boii .

nia / - se alungă vaca sau vițelul .

6. Formarea cuvintelor

Sufixe

- aie formează substantive cu sens colectiv sau cu sens peiorativ ; cîrădăráii , apăráii , gramăduáii ,

-ală ; dugálâ , mînzálâ (mămăligă nefiartă bine) , dubálâ (apa ce a stat mult intr-un loc anume) , scofálâ (N-o făcut márá lucru) .

-ău formează unele adjective ; băbălău , tătălău , măngălău , handrălău .

- eață ; fîșiáți , păduriáții , zîmbăriáții ,

- itură ; tîrîiitúrâ , mîrîiitúrâ , albitúrâ , pálitúrâ , bizîiitúrâ .

- ău ; fătălău , mîncău , hîsălău .

-os formează adjective ; mămăligós , țăndărós , fălós , zdrențărós , păduchós .

- oi ; măturoi , păpușoi , șîntezói , pălărioi .

-șag ; rămășág , furtișág ,

- ucă -ică ; mămúcâ , tătúcâ , fătúcâ , fetícâ , mămícâ , păpícâ .

- uşcă ; muierúșcâ , băbúșcâ , femeiúșcâ .

-ută ; mașînútâ , străkinútî , văcútâ , părălútâ .

Spre deosebire de limba literară , verbelor a încărunți , a îngriji , a se îmbolnăvi , le lipsește prefixul în ; o cărunțît , l-ogrijît , s-o bolnăvit .

L E X I C U L

Probleme de semantică.Cuvinte cu sensuri multiple

In graiul din satul Vîrlezi am înregistrat o serie de cuvinte care au mai multe sensuri în vorbirea aceluiaşi subiect, unele necunoscute în limba literară.

Afumat
1. care a fost pus la fum în scopul conservării;
2. înnegrit de fum;
3. cu gust neplăcut de fum;
4. Fig. ameţit, turmentat.

Amar;
1. Care are gustul fierii, pelinului;
2. De mult timp, în expresia-" n-o venit di-un amar di vremi"
3. Fig. răutăcîos
4. Jale, tristeţe, suferinţă

Apuca:
1. a prinde, a îngfăca, a înhăţa ;
2. a pune mîna pe ce are la îndemînă;
3. nu se simte bine, în expresia" l-o apucat năbădăili".

Aranjá:
1. a punê ceva în ordine;
2. a-şi potrivi ţinuta exterioară;
3. a face cuiva un rău;
4. a-şi face un rost în viaţă

Bábă:
1. femeie în vîrstă înaintată;
2. soţie

Bánc:
1. scurtă anecdotă;
2. masă s-au platformă special amenajată pentru efectuarea de lucrări caracteristice unei profesiuni manuale.

Bátă:
1. cingătoare îngustă şi lungă;
2. femeie în stare de ebrietate;

Badjocură: 1. cînd cineva strică un lucru;
2. cînd cineva te ceartă;

Bănuiálă: 1 .presupunere,presimţire,supoziţie;
2. atitudine de neîncredere faţă de cineva.

Băşícă: 1. sac membranos din corpul oamenilor şi al animalelor;
2. umflătură a pielei conţinînd o materie lichidă.

Belşit: 1. jupuit;
2(despre copii)obraznici;

Beteag: 1. om infirm, schilog;
2. om bolnav

Blánă: 1. piele de animal, cu păr cu tot;
2. suprafaţă mare de teren arabil.

Bleágă: 1. animale cu urechi ce atîrnă în jos;
2. fată proastă,femeie proastă.

Bórtă: 1.urechea acului;
2. o groapă mai mică

Brázdă: 1. urme la văruit;
2. arătură.

Brad: 1. copac
2. om înalt şi binefăcut.

Broáscă: 1 animal
2. mecanism montat la uşă;
3. umflătură la gît

Butúc: 1.lemn pentru foc;
2. partea mai jos mai groasă a tulpinii viţei de vie;
3. în expresia"gras butuc"-foarte gras.

Cápră: 1 bucată de lemn special construit, cu două picioare,folosită în trecut la amenajarea patului de dormit;
2. unealtă de lemn cu patru picioare,încrucişate două cîte două,pe care se pun lemnele pentru a fi tăiate cu ferăstrăul;
3.scaun(ladă) care se află în partea de dinainte a trăsúrii sau a căruţei şi pe care şade vizitiul

-//-

44,

4 numele unui joc de copii.

5. animalul.

Căţăi: 1. căţăi de usturoi;
2. pui de cîine.

Coádă: 1. coada unui animal;
2. coadă de topor, grëblă, coasă, secure eţc.
3. păr împletit(femei, fete)
4. partea a unei plante;
5. şir lung de oameni;
6. pînză tăiată în fîşii subţiri folosite la ţesutul preşurilor.

Colíbă: 1 adăpost în cîmp făcut din crengi şi acoperit cu fîn, paie;
2. casă sărăcăcioasă.

Coş: 1. horn;
2. cutia dela moară care se mişcă lăsînd să cadă grăunţe;
3. coş de nuiele;
4. bubuliţă purulentă.
5. coş de papură folosit pentru cumpărături.

Coroánă 1. podoabă în formă de cerc sau ovală;
2. totalitatea crengilor unui arbore.

Corn: 1. la animale
2. instrument folosit de păzitorii ogoarelor "gardienii"
3. instrument muzical;
4. produs de panificaţie;
5. arbust.

Colác: 1- pîine în formă de inel, împletite din mai multe suluri de cocă;
2. marginea dela fîntînă.

Colectiv: 1. participarea mai multor persoane;
2. cooperativă agricolă de producţie.

Craci: 1. picioare
2. deş la pantaloni, izmene, iţari;
3. crengi mari de copac.

Cúmpănă: 1 dispozitiv format dintr-o bîrnă mobilă de lemn, aşezată pe un stîlp înalt avînd legată la un capăt o greutate pentru echilibru şi la celălalt o găleată cu ajutorul căruia se scoate apă din fîntînă;
2. Fig.soartă rea,premejdie, nenorocire;
3. cînd cineva nu e sigur de ceva"stă în cumpănă".

Dóage: 1. bucăţi de lemn din care se fac butoaiele,cofiţe, ciubere;
2. folosit în expresia;" nu-i în toate doagele".

Deşîrát: 1.care au ieşit de pe aţă pe care au fost înşirâte;
2. destrămat, desfăcut;
3. Fig. excesiv de înalt şi slab.

Deferecát: 1 care a fost desfăcut din fiare, din lanţuri, din cătuşe.
2.la moară; piatră cu şanţuri tociţi

Dulăp: 1 mobilă dê lemn;
2. scîndură foarte groasă.
3. scoarţele de la căruţă

Fúrcă: 1. unealtă agricolă;
2. vergea de lemn de care se leagă caierul pentru a fi tors;
3. fiecare dintre stîlpii groşi de care se prind coşoabele şi care susţin acoperişul şi pereţii caselor ţărăneşti.

Fus: 1. instrument de tors sub formă de pară;
2. picioare subţiri" ca nişte fuse". 46,

Feţuieşte: 1. a curăţa scîndură;
2. cînd se drege casa se feţuieşte cu o scîndură.

Fund: 1. partea de jos a unui vas;
2. şezut,dos;
3. măsuţa pe care se răstoarnă mămăliga şi pe care se taie zarzavaturile;
4. spatele unei camere, curţi,clase etc.

Ghivéci: 1. vas de pămînt folosit pentru plantarea florilor;
2. mîncare preparată din tot felul de legume;
3. mîncare neaspectoasă şi fără gust.

Gúră: 1. cavitate din partea anterioară a capului oamenilor şi animalelor;

2.deschizătură a unui obiect, a unuei încăperi;
3. gura pînzei cînd se începe a ţese.

Gros,ă : 1- cu diametru s-au circumferinţa mai mare decît dimensiunile obişnuite;
2. Fig despre glas,voce,sunete;
3. îmbrăcăminte,ţesută din fire groase;
4. femeie însărcinată.

Gust: 1. senzaţie produsă de o substanţă;
2. Fig.capacitatea de a înţelege şi de a aprecia frumosul;
3. plăcere,dorinţă, poftă.

Fúnie: 1. frînghie
2. sfoară sau sîrmă pe care se întind rufele.

Inél: 1. inel de pe deget;
2. părul stă inele ;
3. cercurile din tulpina copacului;
4. inele din fier.

Inímă: 1. de la căruţă;
2. organ al fiinţelor;
3. mijlocul porumbului, pădurii, copacului etc.

Isprávă: 1.faptă, treabă, acţiune dusă cu bine pînă la capăt;
2. rezultat bun, obţinut în urma unui efort;
3. lucru nedemn, faptă care nu şi-a atins ţelul.

Invoiálă: 1. înţelegere, convenţie, aranjament;
2. tîrg. tocmeală;
3. permisie, îngăduire.

Laţ: 1. nod larg la capătul unei sfori;
2. instrument pentru prins păsări sau animale ,constînd dintr-un ochi de sfoară de sîrmă.

Legătúră: 1.legare;
2. relaţie de rudenie;
3. contact stabilit şi menţinut între diferite persoan colecvivităţi;
4. acord,înţelegere , convenţie
5. mîncare neaspectoasă şi fără gust.

Límbă: 1 organ tactil;
2. limbajul unei comunităţi umane;
3. vorbă, cuvînt;

4.fiecare dintre arătătoarele ceasornicului;
5. bucată de piele care înţesnegte încălţămintea pantofilor;
6. încălţător;
7.fîşie lungă şi îngustă de pămînt, de pădure.

Lúcru: 1. obiect;
2. muncă, treabă, acţiune;
3. chestiune, problemă.

Margine: 1. loc unde se termină o suprafaţă;
2. circumferinţă a gurii unei gropi sau a unui recipient;
3. Fig. limită pînă la care se poate admite sau concepe ceva.

Mélişă: 1. unealtă primitivă de lemn,folosită pentru ruperea cînepei
2.Fig. " a vorbi prea mult".

Mílă : 1. sentîment de înţelegere şi de compasiune pentru cineva;
2. ajutor, binefacere;
3. stare jalnică,de compătimit în care se află cineva.
4. bunăvoinţă, bunătate, înţelegere.

Míţă: 1. animal;
2. epitet depreciativ pentru un om slab;
3. femeie ligusitoare.

Mocnít: 1.foc care arde înăbuşit;
2.Fig. om tăcut,posomorît;
3.vreme înnorată,mohorîtă.

Málai: 1. făină de porumb.
2. aliment preparat din făină de porumb frămîntată cu lapte;
3. mătură şi materialul din care se confecţionează mătura.

Necáz: 1. stare a celui negăjit, supărare,tristeţe;
2. neajuns,neplăcere;
3. pornire împotriva cuiva.

Oálă: 1. vas de lut ar4metal, porţelan etc.
2. ţiglă,olan.

Ochi: 1 organul văzului;
2. ochi de apă;
3.ochi la plită;
4.mîncare făcută din ouă prăjite.

4.fiecare dintre arătătoarele ceasornicului;
5. bucată de piele care înţeşnegte încălţămintea pantofilor;
6. încălţător;
7.fîşie lungă şi îngustă de pămînt, de pădure.

Lúcru: 1. obiect;
2. muncă, treabă, acţiune;
3. chestiune, problemă.

Margine: 1. loc unde se termină o suprafaţă;
2. circumferinţă a gurii unei gropi sau a unui recipient;
3. Fig. limită pînă la care se poate admite sau concepe ceva.

Mélişă: 1. unealtă primitivă de lemn,folosită pentru ruperea cînepei
2.Fig. " a vorbi prea mult".

Míla : 1. sentîment de înţelegere şi de compasiune pentru cineva;
2. ajutor, binefacere;
3. stare jalnică,de compătimit în care se află cineva.
4. bunăvoinţă, bunătate, înţelegere.

Míţă: 1. animal;
2. epitet depreciativ pentru un om slab;
3. femeie ligavitoare.

Mocnít: 1.foc care arde înăbuşit;
2.Fig. om tăcut,posomorît;
3.vreme înnorată,mohorîtă.

Málai: 1. făină de porumb.
2. aliment preparat din făină de porumb frămîntată cu lapte;
3. mătură şi materialul din care se confecţionează mătura.

Necáz: 1. stare a celui negăjit, supărare,tristeţe;
2. neajuns,neplăcere;
3. pornire împotriva cuiva.

Oálă: 1. vas de lut ar metal, porţelan etc.
2. ţiglă,olan.

Ochi: 1 organul văzului;
2. ochi de apă;
3.ochi la plită;
4.mîncare făcută din ouă prăjite.

Om: 1. fiinţă superioară;
2. persoană de încredere;
3. persoană de vază;
4. soţ.

Opărít: 1. peste care s-a turnat sau s-a vărsat apă fierbinte
2. care are iritaţii ale pielii.
3. Fig. supărat, plouat.

Os: 1. element de bază al scheletului vertebratelor;
2. om beat.

Pánă: 1. bucată mică de lemn folosită pentru despicat butuci
2. pană de păsări;
3. pană de cauciuc;
4. unealtă cu care se fac găuri lunguieţe în fier.

Pipărát: 1. condiment(ardeiat)
2. scump, costisitor.

Plumb: 1. element chimic metalic;
2. glonţ, proiectil;
3. creion

Poámă: 1. struguri
2. rodul commestibil al arborilor;
3. persoană lipsită de seriozitate.

Pol: 1. punct la capătul axei de rotaţie a pămîntului;
2. monedă de metal sau hîrtie valorînd 2o de lei;

Post: 1. funcţie, slujbă;
2. sediul miliţiei;
3. interdicţie de a mînca unele alimente în anumite perioade ale anului.

49

Potcoveşte: 1. potcovitul calului;
2. în expresia; "l-a potcoht gíni". în sensul că l-a pîrît undeva ßau l-a pedepsit ču veva.

Putregái: 1. partea putredă a unui copac;
2. în expresia" eşti un putregai" un om de nimic.

Pupăză: 1. pasăre;
2. Fig. persoană îngînfată;
3. colac.

Rămăşiţă: 1. resturi dintr-o cantitate oarecare;
2. ceea ce a rămas neexecutat, neîmplinit;
3. rest;
4. corp neînsufleţit a unui om.

Răsărítă: 1. floarea soarelui;
2. plantă încolţită;
3. femeie sau fată deosebită;

Războí: 1. conflict armată;
2. unealtă casnică de ţăsut.

Roábă: 1. vehicol pentru transportul materialelor;
2. femeie supusă, care muncește foarte mult.

Róată: 1. la căruţă;
2. figură formată de mai mulţi indivizi, în formă de cerc.
3. de la fîntînă, o morii ,bicicletă,maşină eţc.

Rost: 1. sens, înţeles, tîlc, menire;
2.modul de a-şi întocmi viaţa;
3. fel de organizare a unei activităţi;
4. la războiul de ţesut;
5. vorbește fără rost.

Rúfă: 1. obiect de îmbrăcăminte;
2. zdreanţă, cîrpă;
3. femeie uşoară.

Scoarţă: 1. coajă de copac;
2.strat uscat de deasupra pămîntului;
3. perete de scîndură la car.

Sfînt: 1. epitet dat divinităţii;
2. care ţine de divinitate;
3. un lucru literă de lege.

Slábă: 1 uscăţivă;
2. lipsită de putere fizică;
3. pămînt neroditor
4. Fig.lipsită de tărie morală.

Socotéală: 1. calcul matematic;
2. poiect, plan,gînd;
3. seamă;
4. rost, raţiune .,măsură.

Spetează: 1. partea mai înaltă a unui scaun;
2. la războiul de ţesut.

Steag: 1. drapel;
2. în sintagma;"o înknat stiagu",-a decedat

3. obiect de cult.

Subsûoară: 1. subbraţ.
2. plántă situată la rădăcina s-au încheieturile unei plante principale(la porumb în mod deosebit).

Stirb: 1 fără dinţi ;
2.despre vase; fără margine întreagă.

Strîmbătúră:1 copac crescut strîmb;
2. cineva care face multe figuri în mers, în vorbire sau e urît.

Spriţuít: 1. vin făcut cu apă;
2. cînd cineva este beat.

Tálpă: 1. partea inferioară a labei piciorului;
2. partea de desupt a încălţămintei;
3. lemn de construcţie folosit la temelia casei;
4. talpa saniei;
5. la războiul de ţesut.

Tívdă: 1.craniu, ţeastă;
2. vasul făcut din fructul de tigvă;
3. în sintagma;" cap de tivdă"-om prost.

Tóbă: 1. instrument mûzical de percûţie;
2. Mezel preparat din bucăţele de carne;
3. la jocul de cărţi- caro;
4. pentru animale sătule; s-o făcut tobă.

Tocílar: 1.persoana care se ocupă cu scuţirea instrumentelor de tăiat.
2.Fig.elev sau student care învaţă lecţiile pe dinafară;

Túfă: 1. arbust;
2. in sintagma;" tuf: di Veneţie!- nimic, deloc.

Túrtă: 1. pîne rotundă şi tûrtită;
2.om în stare de ebrietate.

Tînjálă: 1. un fel de proţap folosit pentru a prinde a doua pereche de vite la jug;
2. în expresia ;" ti-ai lăsat pi-o tînjală"- cu sensul de te -ai lenevit.

Topór: 1. unealtă pentru tăiat lemne;
" 2. om necioplit, din topor

Trîntor: 1. om leneş;
" 2. bărbătuşul albinelor.

Túrbă: 1. cîine;
" 2. cărbune inferior;
3. epitet injurios dat unei persoane.

Ţigán: 1. persoană care face parte dintr-o populaţie originară din India şi care trăieşte şi în ţara noastră.
" 2. epitat dat unei persoane cu apucături rele;
3. epitet dat unei persoane bronete;
4. porumb pentru flori care nu a "sărit" pentru a-şi face efectul.-

Vátră: 1. un fel de platformă înălţată, amenajată în tinda caselor ţărăneşti unde se face focul;
" 2. locuinţă, aşezămînt;
3. locul central, principal al unei aşezări.

Val: 1. bucată de ţesătură, de lînă etc.;
" 2. masă de apă care înaintează;
3. încercare grea, necaz.

INFLUENȚA TURCEASCĂ

Incă de la sfîrşitul secolului al -IX- lea în Moldova s-au așezat populații de origine turco- tătară (pecenegii) care au introdus in limba autohtonă multe cuvinte de origine turcă .
In acest sens nici localitatea Vîrlezi nu a rămas străină acestor situații .Chiar denumirea fostului județ din care făcea parte si comuna Vîrlezi , Covurlui , este de origine cumană .

Turcismele puse in circulație în cursul epocii fanarioate , care în cea mai mare parte au dispărut din uz , iar multe dintre ele au reușit să se mențină , au primit pe teren românesc un sens ironi sau peiorativ . L. Șăineanu observă că turcismele din graiul moldovean au păstrat mai bine forma originară , comparativ cu cele din graiul muntean .[X]

53

Referitor la satul Vîrlezi se poate afirma că în această locali -tate au existat moșii întinse stăpînite de boieri ce-și aveau averi și în alte zone ale țării . Aceștia venind în contact cu alți boieri și chiar cu turcii au adus în localitate termeni care s-au păstrat și astăzi .

Dăm mai jos cuvintele existente in graiul vîrlezean de orig -ne turcă ;

alái , s.n. ,, mulțime de oameni care însoțește o ceremonie , o persoană de seamă .'' Tc. alay ;

X Florica Dumitrescu ,Panfil Viorica și.a . -Istoria limbii române , București , 1978 , pag. 111 .

basmá , s. f. ,, batic ,, - T. c. basma ;

Bacșíș , s.n . ,, sumă de bani dată cuiva pe lîngă plata cuvenită , pentru răsplătirea unui serviciu personal .,, - Tc . bahșiș ;

băgeác , s.n. ,, horn ,, - Tc. baca ;

baftă , s. f . ,, noroc ,, - Tc . baht ;

bădănă , s. f. ,, pensulă mare cu coadă , pentru văruit ,, - Tc. badana ;

beleá , s. f. ,, necaz ,, incurcătură - Tc. belâ ;

boiá , s. f. ,, vopsea ,, - Tc. boya ;

bostán , s. m . ,, dovleac ,, - Tc. bostan;

buclúc , s. n. ,, ceartă - ,, Tc. boKluK ;

bulúc , adv. ,, număr mare de oameni strînși la un loc ,, - Tc. bolluK;

bursúc , s. m . ,, viezure ,, - Tc- borsuK;

cătrán , s. n. ,, lichid vîscos de culoare închisă obținut prin distilarea petrolului , a cărbunelui , a lemnul - Tc. Katran ;

cazán , s. n. ,,vas mare de metal în care se fierbe apa , se face mincare ,, - Tc. Kazan ;

chél , adj. ,, fără păr pe cap ,, Tc. Kel ;

calup , s. n. ,, o bucată de (săpun , brînză , unt , etc .) de forma tiparului în care a fost turnată . ,, -Tc- kalip ;

cánge , s. f. ,, prăjină lungă , cu cîrlig în vîrf , servind pentru a putea apuca un obiect de departe ,, -Tc. kanca ;

damblá , s.f. ,,boală (paralizie ?, apoplexie) ,, -Tc. damba ;

dandaná , s. f. ,,încurcătură , greșeală ,, - Tc. tantana .

darác , s. n. ,,perie cu dinți mari de oțel , montată pe un suport , care servește la pieptănatul inului , cînepei , lînei etc. ,, -Tc. daraK

dugheánă , s. f. ,,prăvălie mică (improvizată),, - Tc. dukjan ;

duíum , s.m. ,,mulțime , grămadă , gloată , droaie ,, Tc doyum ;

duláp , s.n. ,, șifonier ,, Tc dolap ;

dușman , s. m. ,, persoană care are o atitudine ostilă față de cineva , care urăște pe cineva ,, Tc dușman ;

fitíl ,s.n. ,, fir de bumbac țesut sub formă de panglică care se introduce spre a fi aprins în gazul din lampă sau felinar '' Tc fitil ;

fótă ,s. f. ,, parte componentă a costumului național femeiesc , mai infloratâ decît catrința '' Tc. fota

geam , s. n. ,, fereastră , placă de sticlă care se fixează în pervazurile ferestrelor sau ușilor '' ~~din~~ - Tc. cam ;

geámbaș, s.m. ,,persoană care vinde cai sau mijlocește vinderea cailor '' Tc. cambaz ;

geamlíc , s. n. ,, perete format din geamuri fixate pe un schelet metalic sau de lemn '' Tc cemlic ;

harabá , s. f. ,, căruță mare folosită pentru transportul grînelor '' -Tc. araba ;

harám , s. n. ,, vită slabă , prăpădită '' - Tc- haram ;

hăbár , s. n. ,, grijă '' -Tc haber ;

hac , s.n . ,, a venit de hac , a găsi modalitatea de a învinge pe cineva '' - Tc hak ;

haihuí , adj. ,, zăpăcit , aiurea '' - Tc hayhay ;

haimaná , s. f. ,, om fără căpătîi , fată neserioasă '' -Tc hymana ;

hal , adv. ,, stare , condiție , circumstanță '' -Tc hal

halál , inerj. ,, interjecție care exprimă admirație , bravo '' -Tc halal ;

harbúz , s. m. ,, pepene verde '' - Tc harbuz ;

hárcea , adv. ,,a tăia ceva in bucăti '' - Tc parca- parca ;

iáma ,s.f. ,, năvală '' -Tc yama ;

iatác , s. n. ,, cameră mică de culcare '' - Tc yatak ;

ilíc , s.n. ,, pieptar , fără mineci '' -Tc yelek;

mahmúr , adv. ,, buimac de băutură '' - Tc mahmur ;

morázuri , s. n. ,, mofturi '' -Tc meraz ;

míndir , s. n. ,, saltea de pat '' -Tc minder ;

năfrámă , sf. ,,bucată de pînză folosită ca basma '' -Tc - mahrama ;

ócă , s.f. ,,unitate de măsură pentru lichide '' -Tc okka ;

odáie , s. f. ,, cameră , încăpere pentru oaspeți '' -Tc ödağac ;

papúc , s. n. ,,încălțăminte ușoară ,fără călcîi '' -Tc papuc ;

pătlăgică , s.f. ,, roșie '' - Tc patlican ;

răvác , s. n. ,, must '' - Tc ravak ;

saiá , s. f. ,, cusătură cu pas mare '' -Tc saye ;

saiván , s. n. ,,adăpost de iarnă pentru vite și oi ''
-Tc sayvan ;

șandramá , s. f. ,, construcție improvizată '' -Tc sundurma ;

stîrlíci ,s.m. ,,papuci de casă '' - Tc terlik ;

taclá , s. f. ,, vorbă multă '' -Tc takla ;

taban , s. n . ,, pod , balcon '' - Tc taban ;

tamán , adv. ,, tocmai , exact '' -Tc tamām ;

tălán , s. m. ,, cal '' - Tc talan

tarhón , s. m ,, nume dat preotului , poreclă '' -Tc tarhuh ;

tichíe , s. f. ,, scufie '' -Tc takke ;

tocmăgei , s. m. ,, mîncare din făină și apă '' Tc tokmak ;

trámpă , s . f. ,, legătură de prietenie stabilită între
două persoane de sex opus '' -Tc trampa ;

ulúc , s. n, ,, jgheab (din scîndură , ciment , tablă)
din care se adapă vitele '' Tc oluk,uluk ;

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/232218, 0232/232392

I N F L U E N Ț A U C R A I N I A N A

bálie , s.f. -,, vas mare unde se spală rufele ,,
Ucr. - balya ;

barabúlă , s. f. -,, cartofi ''-Ucr. barabolja;

bezmétic , adj. -,, zăpăcit ''- Ucr. bezmatoc ;

bors, , s.n. -,, zeamă acră preparată din tărîțe puse
să fermenteze - Ucr. borščč ;

bórtă , s. f. -,, gaură , groapă ''- Ucr. - bort ;

borti , vb. -,, ,a găuri ''- Ucr. bortyty ;

borúnă , s.f. -,, grapă ''- Ucr. borona ;

buhái , s.m. -,, taur ''- Ucr.- buhai ;

butélcă ,s. f. -,, damigeană mică cu gîtul strîmt.
Ucr- butelka ;

chișleág , s.n. -,, lapte prins ''- Ucr. -kysljak ;

cociórbă , s. f. -,, unealtă casnică cu care se
scoate jarul sau cenușa din cuptorul
de copt pîine , Ucr . 57,

cotígă , s.f. -,, căruță scurtă folosită la
transporturi ușoare , teleagă , ,,
Ucr. kotyha ;

cotonóg m adj. -,, bolnav de picioare , schiop ,,
Ucr. kuternoha ;

cúfăr ,-s.m.- ,, ladă cu capac ,, - Ucr. kufer ;

cúșmă ,s.f. -,, căciulă ,, - Ucr. kučma ;

cúșcă , s. f. -,, adăpost mic pentru animale ,,
Ucr. kuča ;

dubi , vb .-,, a tăbăci ''- Ucr. dubyty;

férfeniță , s.f. -,, zdreanță ''- Ucr. ferfélića ;

gălúscă , s.f. -,, preparat culinar de formă sferică
făcut din aluat , gris , brînză -
Ucr.- golúška ;

ghili , wefb .-,, a înălbi pînza ''- Ucr. biliti ;

ghilosi , vb. -,, a se găti . a se dichisi ,,
Ucr. biliti ;

horn , s. n -,, cog ''- Ucr. horn ;
hoágcă , s.f. -,, denumire infurioasă dată unei
femei bărîne și rele -Ucr. haşka ;
hreápcă , s.f. -,, greblă , sapă , hîrleț de mici
demensiuni , în stare mai puțin bună ,
Ucr. hrabky ;
hulúb , s. m. -,, porumbel ''- Ucr. Holub ;
núci , s.f. -,, drojdie de borș ''- Ucr. hŭsča ;
lip , s.n. -,, strat gros de murdărie ''-Ucr. lep;
murni , vb.-,, a mîzgăli , a mînji ''- Ucr. murovati
prostíre , s. f. -,, cerșaf '' - Ucr. prostyrala ;
spelcă , s.f. -,, ac de păr ''- Ucr. spylka ;
stiubéi , s.n. -,, stup ''- Ucr. stub ;
stioálnă , s.f. -,, bulboacă ''- Ucr. stolna ;
tologí , vb .-,, a se toloni ''- Ucr. toločytg;
țîbă , interj. - cuvînt cu care se alungă cîinii
Ucr. ciba ;
uruioc , s.n. -,, parte a urzelii netesută ,
Ucr. uryvok ;
zăhăi , vb . -,, a zori '' - Ucr. zahaity ;

I N F L U E N Ț A S L A V A

Influența slavă veche (sec. IX (X) - XII) este gen-erată în dialectele și graiurile românești .

afurisí ,vb - a ascunde ceva - sl. aforisati ,

agúd , s.m.- ,,dud ''- sl. agode .;

babórniță , s.f. ,femeie prea bătrînă -sl.banornic

belí , vb. - a jupui , a face ochii mari - sl. beliți ;

bicísnic , adj ,,ț slăbănog , neputincios , sl.becistinicu

belcíug , s. m. ,verigă de metal prin care se trece un lacăt sau un lanț , sl. belicugu ;

bleg, adj . ,prost , nătărău - sl. bleka ;

blid , s. n. ,, vas de lut , strachină, vase de bucătărie - sl. blindŭ ;

bóștină , sf. ,tescovină -sl. bŏstina ;

buiác , adj. ,zburdalnic , nebunatic - sl.bujak

búră , s. f. ,ploaie măruntă și deasă '' sl- bura ;

cîrcă , s. f. ,, în spate ''- sl. krke ;

cosór , s. n. -,,cuțit scurt, cu vîrful încovoiat sl. kosori ;

cotéi , sm. -,, câine mic de casă ''-sl. koteli;

cotet,s. n. -,,adăpost , pentru păsări , cîini e· sl. kotici;

drug ,s.n. -,,bară de lemn folosită la car atunc: cînd se încarcă fin , coceni de porumb etc. -sl. druga ;

dúșcă, s. f. - cantitate de băutură ce se bea dintr-o singură înghititură - sl. dusak ;

gávozdi , verb.-,, a (se) înghesui , a (se) îngrămădi , sl- gvozditi ;

gloábă , s. f. - ,,cal slab și bătrîn - sl. globa

glagorii , s. f. -,,minte , pricepere ,, sl. glagolu ;

gîlmă , s. f. -,, umflătură , gîlcă ,, sl. chlŭmŭ ;

huídiță , s.f. ,, ulicioară - sl. hadŭ ;

jîmbát , adj. ,rsîrîmb ,,- sl. zobu ;

jórdie , s.f. -,, nuia lungă ''-sl. zrudi;

loáză , s. f. -,, om de nimic ,,- sl. loza ;

mîrsav , adj . -,, murdar ''- sl . mrŭsavŭ ;
oghiálă , s.f. -,, bucată de pînză pentru înfăsurar
-rea piciorului peste ciorap ,
sl.- obozeti ;
omăt ,s,m. - ,,zăpadă ''-sl. ometŭ ;
panahídă , s. f, -,, parastas ''- sl. panahida ;
pitac , s.m. -,, monedă - sl. pitaku , piatak ;
poiată , s. f. - ,, adăpost pentru vite ''-
- sl. pojata ;
pojárnită , s. f. ŗ,sunătoare - ''sl. pozăru ;
ponós , s.n. -,, consecință neplăcută -sl.ponosŭ;
ponosi , vb. -,, schimbarea aspectului vestimentar
-sl. ponositi ;,,
posmág , s.m. -,,pîine uscată - sl. posmagŭ ;
pótcă , s.f. ŗ,persoană nedezvoltată fizic -
sl. potŭka ;
pricăjit , adj. -,, mic , nedezvoltat ''-
sl. prokažati ;
puhói , s.n. -,, apă umflată de ploi ''- sl. pohoni ;
scovérgă , s.f. -,, prăjitură din aluat tăiată în
formă de dreptunghi ''- sl. skova da
soroc , s.n. -,, soartă ''- sl. sŭroku ;
struji , vb . -,, a curăța pene ''- sl. strŭziti ;
tirn , s.n. -,, mătură de curte ''- sl . trŭnŭ ;
vălătúc , s.m. -,, material de construcție din
lut ''- -sl. valiti ;

60

S.C. TIPOGRAFIA Sfatcom Lăpuș S.A. IAȘI

I N F L U E N Ț A M A G H I A R A

Din limba maghiară întîlnim termeni legați de păstorit, ocupații, precum și din diverse domenii. Dar influența într-un anumit domeniu nu este masivă, ci sporadică, cuvintele întîlnite au fost aduse fie de cei ce au călătorit prin ținuturile ocupate de austro-ungari, fie transmise localnicilor de către ciobanii ardeleni veniți cu turmele de oi pentru păsunat s-au prin căsătorie.

Ademení, vb. - "a atrage, a momi, a tenta pe cineva cu vorbe înșelătoare" - magh. adomony;

Aldămáș, s.n.- "băutură și gustare oferită de cineva cu prilejul încheierii unui tîrg" - magh. áldomás;

Bálmuș, s.n. - "mîncare ciobănească făcută din caș dulce de oaie, ~~firt î~~ fiert în lapte cu puțin mălai;" - magh. bàlmos;

Betegúg, s.n. -"boală, infirmitate, invaliditate"- magh. betegség;

Bîlîș, s.n. -"tîrg mare, gălăgie, hărmălaie"- magh. bolcsu;

Bîigui, v.b. -"a vorbi incoerent, încurcat" - magh. bolyonghi;

Brișcă, s.f. -"briceag"- magh. bicska;

Bumb, s.m. -"nasture"- magh. gomb;

Burzului, vb. -"a se răsti la cineva" - magh. borzolui;

Cubă, s.f. -"haină groasă, cojoc, scurtă" - magh. kuszba;

Catrínță, s.f.-"obiect de îmbrăcăminte din portul național" - magh. katrinka;

Cătană, s.f -"soldat, ostaș în armată"- magh. katona;

Chercheli, vb -"a se amețI de băutură"- magh. kerkedni;

Coștoroabă,s.f-"fiecare dintre bîrnele așezate orizontal deasupra pereților casei în lungul acoperișului pentru a susține căprioriI"- magh. koszoru;

Cortuță, s.f. -" un loc liber sub vatră"- magh. kotroc;

Dîmb, s.n. -" ridicătură de teren mai mică decît dealul"- magh. domb;

Făcălui, vb. -" a amesteca și a zdrobi cu o lingură unele legume fierte" - magh. facalán;

Felegág, s.n. -" un fel de a fi, de a se manifesta, fire, caract obicei" - magh, feleség;

Fegteli, vb. -" a (se) mînji, a (se) murdări" - magh. festeni;

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX. 0232/234582

Fríşcă, s.f. - "femeie tînără, zglobie, şmecheră şi uşor neserioas
să" - magh. fricska;
Glod, s.n. - "noroi" = magh. galád;
Gózură, s.f. - "resturi ne folosite de materii vegetale" - magh.
gaz;
Guzgan, s.m. - "şobolan" - magh. guzii;
Haidău, s.m. -"derbedeu, om zdravăn, mătăhălos" - magh. hajtó;
Háită, s.f. - "grup de cîini s-au lupi care umblă împreună, căţea
rea, femeie desfrînată" - magh. hajto;
Hăbăúc, adj. - "năuc, buimac, zăpăcit" - magh. dial. haboka gi
năuc;
Hăitaş, s.m. - "om care stîrneşte vînatul, făcînd gălăgie mare"-
magh. hajtás;
Hărţag, s.n. - "pornire spre ceartă" - magh. harcag;
Hadarág, s.n. -"băţ gros" - magh. hadaro;
Hang, s.n. -" cineva care cîntă în strună unei presoane" -
magh. hang;
Hîi, vb. - "a se apleca într-o parte, a deveni strîmb, a se
înclina" - magh. hajolni;
Hîrdău, sn. - " vas făcut din doage de lemn, ciubăr"- magh,
hordó;
Hîrjoánă, s.f. - "încăierare, hîrjoneală" - magh. horsolni;
Imaş, s.n. - "izlaz" - magh. hoymaş;
Jîghiúţă, s.f. - "jurubiţă de 3o de fire" - magh. zseréb;
Jeárdă, s.f. -" nuia lungă, subţire si flexibilă"- magh. zsorda
Meşterie, s.f. - " măiestrie, îndrumare"- magh. mester;
Mai, s.n. - " ficat" - magh. maj;
Mîntuí, adj. - " cineva care este salvat, slab" - magh. menteni;
Mîzgă, s.f. - "noroi moale, pălei" - magh. mezga;
Morocăni, vb. - " a mustra, a cicăli" - magh. morog;
Músai, adv. - " neapărat" - magh. muszáj;
Nădrági, s.m. - " pantaloni" - magh. nădrág;
Răvaş, s.n. - "Bilet" - magh. revás;
Răzălui, vb. - " a curăţa" - magh. reszeló;
Şarampoi, s.m. - " par lung şi gros, om înalt" - magh. serompó;

62

Sudui, vb. - " a înjura"- magh. szidni ;

Cenătuí, vb. - " a curăţa de pene" - magh. csinalt;

Şmuíog, s.n. - " mănunchi de paie, fîn"- magh. csomo;

Şoántă, s.f. - " şchioapă" - magh. sánta;

Şontíc, adj. - " mers greoi" - magh. sántika;

Tălpălui, vb. - " a tălpui" - magh. talpalni;

Tămădui, vb. - " a (se) vindeca" - magh. támadni;

Tămbălău, s.n. - "zgomot, gălăgie" - magh. tomboló;

Tăpălágă, s.f. - "picior mare, deformat" - magh. talpaló;

Tărcat, adj. - " pestriţ" - magh. tarka;

Tîrnáţă, s.f. - " cineva care umblă fără rost după o persoană"- magh. tornac;

Túieş, adj. - " smintit, zăpăcit, strîmb" - magh. tăhui;

Ţándră, s,f. - " bucăţică" - magh. candra ;

Urlui, vb. - " a măcina, a (se) zăpăci" - magh. őrölni;

Vileág, s.n. - " în faţa lumii" - magh. Világ;

Zăbálă, s.f. - "rană produsă la colţul gurii, partea căpăstrului constînd dintr-un lănţişor subţire care se introduce în gură calului pentru a-l conduce"- magh. zabola.

S.C. TIPOGRAFIA Setcom Libris S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/234582 int.355

I N F L U E N T A B U L G A R A

bánită , s.f. -,, unitate de măsură de capacitate pentru cereale , egală cu circa 2o de ocale ''- Bg. -banica ;

bolésniță , s. f. -,, boală molipsitoare , molimă , epidemie ''- Bg. bolestnica ;

borcéag , s. n.-,, amestec de leguminoase și cereale cultivate pentru nutreț

breaz , adj. -, animale cu o pată albă în frunte sau cu o dungă pe bot ' - Bg . brjaz ;

brăzdătúră , s. f. -,, pată pe pereții caselor , formată din lutul cu care se astupă crăpăturile înainte de văruit -'' Bg- -breaz ;

bernevéci , s.m - ,, pantaloni țărănești largi și groși Bg- benevreci ;

chiselíță , s.f. -,, fiertură de fructe '-Bg- kiselica ;

cîrpáci , s. m. -,, meseriaș nepriceput '- Bg- karpac ;

clóșcă .sf .-, găină care clocește sau a scos pui de curînd '- Bg- klocha ;

clácă , s. f. - ,, muncă colectivă benevolă - Bg tlaka ;

coclí , vb -,, a se oxida - Bg- kotljarvam ;

cópcă , s.f. -,, cîrlig metalic prins de o parte a unei haine , fuste , pantaloni, cămașă -Bg. kapca;

dóldură , s.f. -,, umplutură care stă ca un ciorchine Bg.- dardonja;

dîrloágă , s.f. - ,, cal slab - Bg- drajola ;

găván , s. n. -,, scobitură pe care o prezintă un obiect , blid - Bg. vagon ;

godác - s. m . -,, purcel pînă la un an - Bg. godina ;

hápcă , s. f. -,, obiecte luate forțat (cu forța) Bg.- hapljo;

64

hháplea - s. m . -,, nătărău , prostănac - Bg. hapljo

mátcă .,s,f. -,, albină - Bg- mat a ;

partál , s. n. ,, parte din ceva - Bg. partal ;

pestélcă , s f. -,, sort - Bg .- pestél a ;

sîneálă , s. f. ,, - vopsea albastră - Bg - sinilo ;

şágî - s. f. -,, glumă - Bg- saga ;

tîrsîínă - s. f. -traistă -Bg- tărsina ;

zălúd , s. m . -,, smintit - Bg- zaluden ;

65

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/234582

O N O M A S T I C A

TOPONIMIA

In satul Vîrlezi am înregistrat un material toponimic bogat cuprinzînd nume de păduri , dealuri , drumuri , terenuri arabile , fîntîni , văi , rîpi etc.

In lucrarea ,, Toponimie românească , acad. Iorgu Iordan afirmă ; ,, Toponimia poate fi socotită drept istoria nescrisă a unui popor , o adevărată arhivă , unde se păstrează amintirea atâtor evenimente , întîmplări şi fapte mai mult ori mai puţin vechi sau importante , care s-au petrecut de-a lungul timpurilor şi au impresionat intr-un chip oarecare sufletul popular , ,, 1.

Prea multe date privind etimologia cuvîntului Vîrlezi nu se cunosc . In ,, Dictionarul onomastic românesc de N. A. Constantinescu , cuvintul Vîrlă este pus în legătură cu vîrlan , vîrlugă , (nume de peşti) , dar Vîrlezi , s-ar putea explica şi ca hipocoristic de la numele calendaristic Varlaam (partea I) . Numele satului , care este cel al locuitorilor poate fi un plural de la un nume propriu neatestat , Vîrlez .

Din cele expuse in capitolul introductiv reies că de prima asezare se poate vorbi pe locul numit astăzi Vîrleaza , unde locuitorii satului au descoperit recent o conductă de apă din ceramică , aflată la Muzeul de arheologie din Galati . Astăzi satul se află la o distatntă de 4 kilometri de vechea vatră a Vîrlezului . O singură casă se mai găseste pe vechea aşezare şi aceasta aparţine localnicului Gheorghe Chirica , om în vîrstă de 79 de ani ,un descendent al familiei Chirilă , printre primele aşezate pe aceste meleaguri .

1. Iorgu Iordan ,,Toponimie românească ,, -Bucureşti 1963 , pag.

Pe locul actual al Vîrlezului se presupune că au existat păduri , adevărați codri , unde locuitorii vechii așezări se retrăgeau din calea năvălitorilor turci și tătari . Construindu-și locuințe , pădurile au fost defrișate total . Datorită reliefului deluros , asezarea Vîrlezului privită de pe dealul ,,Malcoci pare destul de pitorească . Pe mijlocul satul se găgeste o vale adîncă , locuințele fiind așezate deoparte și de alta a acestei văi Casele sînt așezate la o distanță destul de mică și rar poți vedea cîte una pe o costișă sau izolată de restul locuințelor . Toponimia localității fiind de origine românească , reies că satul a fost intemieat de o populatie de origine română.

Nume care descriu forma sau aspectul exterior al locu-lui

In general , aceste toponimice sînt formate cu entopele cărare , coastă , deal , drum , poiană , vale .

1. Buzánu - vale largă și lungă , situată la intrarea în Vîrlezi , pe partea dreaptă a șoselei Tîrgu Bujor -Vîrlezi . In trecut , această vale era acopetită cu apă - ,, apa Buzánului de unde locuitorii luau peste in cantități considerabile . Cu timpul apa a secat , în locul ei rămînînd un loc neproductiv predispus inundațiilor . In prezent s-au luat măsuri de îmbunătățire a surgerii apei și , astfel , valea a fost redată agriculturii , cultivîndu- se plante furajere atît de necesare zootehniei din localitate .

Et. - bugeac ,, cîmp cu ierbărie mare , căpiță mare ''
(Iorgu Iordan -,,Toponimmia românească '')

2. Lac - vale situată in prelungirea ,, Bugeánului '' pe partea stîngă a șoselei Bujor -Vîrlezi ,, Și această vale a fost acoperită cu apă pe o suprafață destul de mare . Cu timpul apa a secat , locul fiind folosit astăzi ca imaș pentru vite . Pe coastele acestei văi , pe partea stîngă sînt o parte din viile C-A-P.

Et. ; lac lat . lacus .

3. Bălțát - teren arabil cultivat cu plante cerealiere și legumicole (datorită masei de apă existente aici), precum și cu vii în curs de defrișare din lipsa fortei de muncă , Bălțațiul este situat pe partea dreaptă a șoselei Crăiesti -Vîrlezi în prelungirea punctului numit ,,Lupesti '' . Pe coastele Bălțatiului se văd șanțuri adînci sau mai puțin adînci , formate prin surgerea apei ploilor și zăpezilor . Pentru a împiedica eroziunea puternică a solului , localnicii au plantat salcîmi .

Et. ; bălțat lat -balteatus ; mai probabil de la

Pe locul actual al Vîrlezului se presupune că au existat păduri , adevărați codri , unde locuitorii vechii așezări se retrăgeau din calea năvălitorilor turci și tătari . Construindu-și locuințe , pădurile au fost defrișate total . Datorită reliefului deluros , asezarea Vîrlezului privită de pe dealul ,,Malcoci pare destul de pitorească . Pe mijlocul satul se găgeste o vale adîncă , locuințele fiind așezate deoparte și de alta a acestei văi Casele sînt așesate la o distanță destul de mică și rar poți vedea cîte una pe o costișă sau izolată de restul locuințelor . Toponimia localității fiind de origine românească , reies că satul a fost intemieat de o populatie de origine română.

Nume care descriu forma sau aspectul exterior al locu-lui

In general , aceste toponimice sînt formate cu entopele cărare , coastă , deal , drum , poiană , vale .

1. Buzánu - vale largă și lungă , situată la intrarea în Vîrlezi , pe partea dreaptă a șoselei Tîrgu Bujor -Vîrlezi . In trecut , această vale era acopetită cu apă - ,, apa Buzánului de unde locuitorii luau peste in cantități considerabile . Cu timpul apa a secat , în locul ei rămînînd un loc neproductiv predispus inundațiilor . In prezent s-au luat măsuri de îmbunătățire a curgerii apei și , astfel , valea a fost redată agriculturii , cultivîndu- se plante furajere atît de necesare zootehniei din localitate .

Et. - bugeac ,, cîmp cu ierbărie mare , căpiță mare ,, (Iorgu Iordan -,,Toponimia românească ,,)

2. Lac - vale situată in prelungirea ,, Bugeánului ,, pe partea stîngă a șoselei Bujor -Vîrlezi ,, Și această vale a fost acoperită cu apă pe o suprafață destul de mare . Cu timpul apa a secat , locul fiind folosit astăzi ca imaș pentru vite . Pe coastele acestei văi , pe partea stîngă sînt o parte din viile C-A-P.

Et. ; lac lat . lacus .

3. Bălțát - teren arabil cultivat cu plante cerealiere și legumicole (datorită masei de apă existente aici), precum și cu vii în curs de defrișare din lipsa forței de muncă , Bălțatiul este situat pe partea dreaptă a șoselei Crăiesti -Vîrlezi în prelungirea punctului numit ,,Lupesti ,, . Pe coastele Bălțatiului se văd șanțuri adînci sau mai puțin adînci , formate prin surgerea apei ploilor și zăpezilor . Pentru a împiedica eroziunea puternică a solului , localnicii au plantat salcîmi .

Et. ; bălțat lat -bălteatus ; mai probabil de la

un antroponim Băltatum .

4. Hățaș - loc arabil avînd și mici zone necultivate , di cauza rîpilor adînci care s-au format aici , situat la ieșirea din satul Vîrlezi , în partea de sud a acestuia , în apropiere Spitalului de psihiatrie . Aici sint viile și locurile de folosință ale unor țărani cooperatori și particulari . Prin munca depusă de sățeni și cu ajutorul material primit din partea sta -tului urmează ca rîpile existente aici să fie reduse .Aici s-au plantat salcîmi și plopi ,pentru a împiedica eroziunea solului .

Et. ; hățaș - probabil de la hăț , cuvînt cu sens onopatopeic .

5. Valea Cîmiki -depresiune situată pe partea dreaptă a șoselei Bujoru -Vîrlezi , vecină cu valea numită Bugeanu . Odinioară , localnicii cultivau aici cînepa folosită pentru obținerea diverselor țesături . Astăzi este teren arabil , unde se cultivă cereale și plante textile . Terenul este străbătut de un drum nepietruit care duce spre satul numit Lunca .

Et. vale lat . vallis

cînepă lat . canapa

6. La Rîkili - Adînș - teren rîpos , situat in partea de sud -est a satului , în partea de este a Malcociului .Denumirea vine de la rîpile adînci ce brăzdează satul pe partea sud-est -că . Rîpile sînt formate de pîrîiașe care au o cantitate mare de apă , atunci cînd cad precipitații din abundentă și seacă în sezonul secetos .

Et. ; rîpă lat . ripa

68

7, Lacu Stîni -teren arabil situat în partea de nord a satului ,în hotar cu satul Crăiesti .In trecut pe aceste locuri se aflau mai multe stîni, aparținînd locuitorilor satului și boierilor Urleanu și Pană . Pentru adăpat , ciobanii nu aveau de parcurs decît cîțiva metri de la stînă pentru a-și adăpa oile lacul din apropiere , care se formaze din apa ploilor și zăpezilor situat la o altitudine de 2oo metri față de nivelul mării . Astăzi se cultivă cereale și plante textile .

Et. ; lac lat . lacus

stînă , de origine necunoscută .

8. Rîpa cu Socri - rîpă și teren arabil situate in partea de sud a satului, de la pădurea ,,Pietrosu '' pînă la locul numit ,,Geamna''?. In trecut , localnicii semănau pe rîpă soc folosindu-l la obținerea vinului și la tămăduirea diverselor boli.

TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/230218, 0232/

Această rîpă a fost micșorată , parte din teren fiind redată agriculturii .

Et. rîpă lat . ripa

soc lat . sabucus

9. Valea Uoii - teren arabil ce se întinde de la punctul numit, Valea Vacii " pînă în Hotar cu localitatea Băleni . Pe aceste locuri localnicii își aveau stîna satului . Astăzi terenul este cultivat cu cereale și leguminoase .

Et. vale lat. vallis

oaie lat . ovis

lo. Valea Vási - teren arabil situat pe partea de apus a satului , de la locul numit ,,Cogeaș" pînă la Valea Oii " Pe la anul 1923 , aflăm că locuitorii satului au cerut primăriei să înființeze aici un islaz comunal pentru vitele satului . Aprobîndu-se , păzitorii de vite și-au fixat adăposturile pentru vite în acest loc , numit apoi ,, Valea Vacii ".

Et. vale lat . vallis

vacă lat . vacca -

ll. Valea Mari - depresiune unde se găseşte în prezent una dintre grădinile de legume al C.A.P. , situată pe partea de nord a satului în prelungirea văii ,,Bugeanului ". In trecut această vale era necultivabilă , părăsită din cauza apelor mari care o inundau , ținînd-o mai tot timpul acoperită cu apă .

Et. vale - lat vallis

mare lat . mare ,is.

09.

12. Vîrleáza - vale și rîpă situată în partea de sud -est a satului .

Istoricul satului este strîns legat de tinutul Virleaza. Prima vatră a satului a existat aici. Mărturii sînt destule (săpăturile arheologie au scos la iveală multe obiecte aparținînd primilor locuitori) . Rîpa Vîrlezii constituie un bun imaș pentru vite , iar terenurile apropiate sînt cultivate cu cereale . In partea vestică a acestei văi se găseşte Spitalul de psihiatrie Vîrlezi ,fost Sanatoriu T.B.C.

Et. Vîrleaza

13. Cîrmóza - teren arabil aflat pe partea dreaptă a ,,Drumului Vechi " (șoseaua Galati - Birlad) , acoperit cu vii

în partea de nord și cu plante de cultură partea estică .
Et. ~~e~~firma -poate fi , la origine , un antroponim (poreclă)

14. Protopop - -teren arabil situat înspre răsărit în hotar cu localitatea Lunca . In trecut , aici , locuitorii (inclusiv preoții) , și-au avut pământurile particulare . Astăzi , terenurile aparțin C.A.P.
Et. sl. protopopŭ

15 . Kíscu Pópii -teren arabil aflat la nord-est de „Protopop" în formă de vale , culminînd cu un deluşor . In vale se află una din grădinile de zarzavat ale C.A.P., iar pe deluşor se cultivă cereale și plante oleaginoase . Pe acest deluşor fostul preot Vîrgolici Gh. își avea pămînturile personale .
Et. pisc , et. nec .
popă sl . popu

16. La Nuș - rîpă și porțiune de teren plantată cu nuci , pe o suprafață de 6o hectare , situată în partea de sud a pădurii „ Pietrosu " 'Această livadă de nuci a aparținut boierului Urleanu care a și plantat - o .
Et. nuc lat . nux -cis

17. La Zămîna - teren arabil care se întinde dela „rîpa cu Socri " pînă la punctul numit „Vîrleaza ".Aici locuitorii satului și-au avut pămînturile , astăzi aparțin CAP.
Et. lat . gemina

70,

18. In Poiánâ - teren arabil situat în partea de nord a satului , imediat la ieșire , în dreapta șoselei Bujoru - Crăiești . In „Topomimia românească" , acad. Iorgu Iordan amintește la pag . 22 despre acest toponim „Poiană "-loc lipsit de vegetație lemnoasă , în interiorul pădurii ; idem dar cu sol foarte umed " . Pe lîngă terenurile C.A.P. aici se găessc și viile , precum și loturile în folosință ale țăranilor cooperatori .
Et. sl. poljana

19. In Lupuáia -teren arabil si cu rîpi , situat in nord - vestul satului , pe dreapta șoselei Bujoru - Crăiești . Terenul este străbătut de un drumușor care duce spre localitat Crăiesti . Rîpile au fost micșorate , fiind astupate cu pămîntul din apropiere și plantate cu arbuști și salcîmi . Pe acest drumusor care străbate „Lupuaia " , locuitorii celor două sate Vîrlezi - Crăiești veneau adesea dintr- un sat în altul

Uneori , pe timp de iarnă , haite de lupi flămînzi ieşeau în calea trecătorilor .

Et. lupoaie , lup lat . lupus + oaie

2o . Valea Covurluiului - vale situată între punctul „Bugeanu " şi localitatea Lunca , în partea estică a satului . Este cultivată cu cereale şi leguminoase . In apropiere , pe o distanţă de 1oo metri se găsesc plantaţii de salcîmi precum şi o mică pădurice aparţind satului Lunca .

Et. vale - lat . vallis

Covurlui este de origine cumană . (Istoria limbii romane 'pag. 1o9 , Fl. Dimitrescu

21. Valea Vîrlézi - vale situată între Malcoci şi locul numit Izvoară . .Aici se găseste una dintre grădinile de legume ale C-A.P. .Pe partea dreaptă se află „Rîpa Vîrlezii

Nume care evocă natura terenului apartinind localităţii respective sau aflat in apropierea ei .

1. Dealul Malcóş - deal acoperit cu vii situat în estul satului , la ieşirea pe uliţa ce duce prin poarta familiei Vîrgolici Costică . In trecut partea estică a dealului era cultivată cu pomi fructiferi . Nerentabilitatea acestora , din cauza solului neprielnic , a determinat pe locuitorii satului să defriseze livada şi în locul ei cultivîndu-se viţă de vie de mare productivitate . Tot în partea dînspre est se găsesc „Rîpile adînci " .

Referitor la „Malcoci " se spune că pe urma lui Stefan cel Mare , în lupta împotriva turcilor , un ofiter turc, pe nume Malcoci , ar fi căzut în bătălia ce a avut loc aici , numele acestuia rămînînd in toponimia dealului .

Et. deal sl. dĕlŭ

„Malcoci antrop

2. La Izvuárî - teren arabil în susul satului în apropiere de Spitalul de psihiatrie . Locul este destul de mlăştinos şi străbătut de fântîni . Aici locuitorii îşi adapă vitele cînd vin de la cîmp . Locul este cultivat cu cereale Termenul este întîlnit şi în Toponimia românească a acad. Iorgu Iordan .

Et. izvor sl ĭzvorŭ

3. La Şipotál - şipot , situat în partea de sud a satului , alături de saivanele C.A.P. Pe sub pămint , apa vine pe o lungime destul de mare (aproximativ 8 km) si se varsă printr-o ţeavă metalică , instalată de localnici , într-o teică din beton , unde se adapă animalele ce trec pe aici .

Et. ; sipot (sépot -mumur) ă el

4. La Susmé - izovr de unde iau localnicii apă și unde își adapă vitele . Acesta se află în rîpa ce desparte partea estică a satului de cea vestică . Aici sînt bazine , amenajate special pentru colectarea apei , cît și moto-pompa care transportă apa către grajdurile din C.A.P. Tot aici se află un iaz unde locuit -rul Gh. Agache a adus pește pentru crescut . In,Toponimia românească '' , Iorgu Iordan afirmă ; ,, după cum-stim--- pretutindeni în Moldova se spune ciusmea , literar cismea. Aceste două toponime , precum și experiența mea personală, privitoare mai ales la graiul moldovenesc de sud , vorbesc în sensul afirmației făcute aici . De aceea surprinde consta -tarea că D. G. înregistrează forma muntenească pentru diverse foste județe moldovenești cișméa (ua) , Bc. Bot. Cv Tc. , cișmele (le) , Gal . Acest apelativ are și o a treia variantă , cea mai apropiată de etimologia cișmea existentă de asemenea în toponimie (ceșmeaua , us, oe ,ve)

Et. tc. cesme

Nume tipice care arată o însușire a locului

1. Kétrósu (Piestrosu) - pădure si loc arabil in preajma ei , vecină cu pădurea ,,Rediu ''. Pădurea este alcătuită din stejar și arbuști . Este situată la un km de Spitalul de pshiatrie în partea sudică a acestuia . De cîțiva ani o parte din pădure a fost înlocuită cu salcîm , considerindu-se că acesta creste cu mult mai repede .

Et. piatră <lat . (petra) + os

2. Drumu Vek - șosea care leagă Galațiul de Birlad In trecut nu era decit un drum de țară prăfuit ,.

Et. drum <sl . drumu lg. sor. drum vechi lat. veclus (vetulus) .

3. Lútu Rósu - rîpă adîncă situată la Hurlupaș ,în partea vestică a satului , de unde locuitorii iau lut pentru lipit prispele si vetrele .

Et. lut < lat - lutus

rosu < lat. roseus

72

4. Bădălán -parte a satului situată înspre sud , începînd de la șoseaua Bujoru - Corni si pînă la ultima ca -să înspre sud . De fapt este o parte din ,, Basarag ''.

Toponimice care arată poziția locului față de altitudinea satului sau față de punctele cardinale

1. La Dial - cimitir , situat în spatele bisericii, dinspre apus numită și ,,Biserica di la dial ''. Locuitorii

mai spun și ,,La Bodgros '' după poreclă dată familiei Plesnilă Gheorghe care locuiește lîngă cimitir .

Et- sl . delu

2. Cápu Satului - porțiune a satului situată la intrarea în localitate pe șoseaua dinspre Crăiești-Vîrlezi .

Et. cap . < lat caput

sat < lat fersatum

3 Mahalaua din Sus -parte a satului situată înspre nord , despărțită de drumul care trece pe la magazinul universal din localitate , perpendicular pe șoseaua județului Galați - Bîrlad .

Et. mahala < tc. mahalle

sus lat . su (r) sum

4. Mahalaua din Jos - o altă parte a satului situată inspre sud , care începe de la magazinul universal , pînă la marginea satului înspre sud. Această p"arte a satului mai este numită si Basara gíia , deoarece mulți locuitori care s-au sta -bilit aici sînt veniți din Basarabia .

5. Pi Șe Párti - parte a satului situată la est , despărțită de restul satului printr- o rîpă ce se continuă pînă la ,,Rîpile Adînci ''. Tot în această parte se află și C.A.P. din localitate .

Et. lat. pars - partis

6. Písti Rîpâ - drum ce desparte ,,Pi Șe Parti '' de restul satului , situat în rîpa de la ,,Cișmea ''.

Et. lat. ripa

73

Toponime care au la bază nume de persoane , de familie; sau porecle , instituții și clădiri , ocupații ale locuitorilor

1.La Sanatór - teren arabil cultivat cu vii , aparținind C,A.P. . Este situat în partea sudică a satului , în prelungire ,,Hătașului '' , pe partea stîngă a ,,Șipoțelului ''.Locul poartă numele Sanatoriului T.B.C. care a existat în această parte de sat .

Et. fr. sanatorium

2. La litera ,,A'' serpentină a șoselei județene Galati -Birlad,situată între localitătile Vîrlezi - Crăiești . Șoseaua a fost construită pe la anul 1898 de către inginerul Alexandru Mănciulescu , care prin această lucrare a căutat să- -și lase inițiala prenumelui în forma șoselei .

3. La litera ,,M'' - serpentină a șoselei județene Galați -Bîrlad , situată între localitățile Bujoru -Vîrlezi .

,,M ''- vine de la Mănciulescu inițiala numelui celui care a construit șoseaua .

4. Pódu di la Cantón - pod situat pe șoseaua dintre localitățile Vîrlezi - Crăiești chiar la litera ,,A ''.

Et. pod < sl . podŭ

canton < fr. canton

5. Cantón - teren arabil situat în vecinătatea ,,Podului de la Canton '' , în partea de nord a localității Vîrlezi . In apropierea acestor locuri , pe vremuri , a existat o pădure destul de mare numită ,,Lupoaia ''. Vizavi de pădure a existat casa pădurarului , acum demolată .

Et. fr, canton

6. Holintári - loc arabil situat în partea vestică a satului în hotar cu localitatea Băleni . Denumirea vine de la Holintaru locuitor care și-a avut pămînturile în aceste locuri .

7. Rîpa di la Păscáru - rîpă situată în partea sudică a satului la ieșire , foarte adîncă și care astăzi este plantată cu salcîmi , plopi și arbuști . Direcția de Drumuri și Poduri Galați a alcătuit aici un puternic dig pentru a împiedica eroziunea solului .

Et. rîpă < lat . ripa

antrop. Păscaru

8. Huidița la Agaki - uliță ce se desprinde de la șosea, pe lîngă Birourile cooperației de consum pînă la ramificația de drumuri care duc în două părti ale satului , una înspre ,,Mahalaua din sus '' ,cealaltă înspre vest tot în sat .

Et. hudă sl. hodŭ + ită

antrop. Agache

9. Drúmula Kábúru - drum situat în partea de nord a satului în ,,Mahalaua din sus '' , care trece prin dreptul casei lui I. Patrichi porecliti și Kábúru . Acest drum începe de la șosea pa la familia Podașcă Gelu și se continuă pînă la șoseaua din partea de nord a satului .

Et. drum < sl. drŭmŭ , bg. , scr. drum

porecla Chiaburu chiabur tc. kibăr

10. La Kírác -parte a satului situată înspre nord -vest la capătul ,,Drmului la Kábúru '' .

11. Kitărudia - teren arabil în partea sudică a satului între locurile ,,Pietrosu si Topalea .'' Acad. Iorgu Iordan dă etimologia cuvîntului , , chitar '' - pitar (rang boeieresc sau meseria de brutar) . In ceea ce privește numele acestui teren , se pare că se datorește poreclei unui locuitor din sat Mitică Lăpușneanu -porecl it și Kíti , care a avut odinioară

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libro S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

pămînt în acet loc .

Et. chită, scr. Kita_, ucr. kyta + oaia_

11. La Tunariu - parte a satului situată la apus și terminîndu-se cu familia Gheorghe Cazacu , poreclit și Tunariu

Poreclă , provenită de la tunar tun_ + ar_

12. Drúmu Jorăștiului_ -drum care leagă Vîrleziul cu localitatea Lunca pînă la Jorăști . Se află în partea de nord -est a satului înspre ,,Piscu Popii '' .Este un drum de țară nepietruit , dar îngrijit pentru a se putea circula și cu autovehicule .

Et. drum < sl drumu , bg. scr. drum
top . Jorăsti antrop, Jorăscu

13. La Rakeriii - încăpere unde se obține țuica , situat în ,,Rîpa de la Cismea ''. Aici este singurul loc unde localnicii pot obține din tescovină și fructe ,,raciul ''- o țuică de calitate superioară .

Et. rachiu < tc. raki +ărie

14. La Múară - construcție din cărămidă pe șoseaua Bujoru Corni , alături de Birourile pentru viticultură ale C.A.P. Este singura moară din sat . Locul situat în apropiere este folosit de localnicii care își au casele învecinate .

Et . lat mola

15. La Topáliia - teren arabil situat în partea de sud a satului de la punctul numit ,,Chităroaia '' pînă în hotar cu localitatea Băleni . Denumirea locului vine de la numele Topalea locuitor ce și-a avut pămîntul în această parte . 75,

16. La Cóza - teren arabil situat între punctele ,,Cîrmoge si Ghindari ''(fosta proprietate a boierului Orleanu) situată în sud- vestul satului . Denumirea vine de la vîrlezeanul Cogea care aavut pămînturi în acest loc .

17. La Bîrlíg - fîntînă cu apă foarte rece , situată în centrul comunei alături de casa familiei Istrate N. După I. Igrdan bîrliga - bîrliga ; bîrlig - a încîrliga .

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

A N T R O P O N I M I A

A. N U M E D E P E R S O A N E

In acest capitol intenționăm să semnalăm toate numele de persoană existente în satul Vîrlezi . Se poate observa că baza sistemului antroponimic o constituie numele calendaristice și derivatele lor , care reprezintă, în general , criteriul cel mai obișnuit după care s-au dat și se dau în continuare numele noilor născuți . Există în familie o oarecare tradiție de a se da copiilor numele nașilor de cununie , a bunicilor , părinților precum și a altor rude apropiate , care poartă deja un nume calendaristic , de exemplu; Constantin , Dumitru . Elena , Ion , Gheorhe , Maria Neculai , Vasile .

Dacă namele calendaristice au dăinuit și vor dăinui peste ani , există unele nume care se pare că sînt pe cale de dispariție , deoarece sînt folosite din ce in ce mai rar ; Caliopia , Caliopatra , Măluță , Marguala , Proîhira , Paraskiva , Proîir , Pinilópa Pánaiinti , Temistocli .

76

O tendință destul de puternică constă în modernizarea numelor ca urmare a infulenței școlii , radio , televiziunii ,etc , XXX Numele moderne mai curente sînt ; Anca , Cătălin , Gina , Camelia , Luminița , George , Adina , Mirela , Ginel , Aurelian , Aurel , Aura , Gabriela , Marian , Victor , Paula , Tina , Raluca etc.

In ultimul timp se întrebuințează tot mai des procedeul de a dă noului născut două nume de persoană în general unul calendaristic și unul modern ; Ana - Mária , Víctor - Marián , Camélia -Géta , Cătălína -Luminița , Dumitru -Cătălín , Marián -Lucián , Ánca-Lenúța , Amélia -Georgeta etc.

In satul Vîrlezi poreclele sînt numeroase .Aproape fiecare om are o poreclă sau chiar două. Unii dintre oameni sînt cunoscuți mai bine după poreclă . Poreclele indică de cele mai multe ori particularități fizice și morale ; Uáii , Kílométru , Tunáru , Kínézu , Búrcâ , Bîbîialâ , Uáta , Járcâ , Cloșcâ , Buzátu etc.

Numele de familie sînt ; românești , slave , unguresți

grecești și foarte puține nemțești . Cele ungurești sînt de asemenea destul de puține .

a) Numele de familie și frecvența lor . Total

Numele	Frecvența totală
Agáki	1
Avrám	2
Apóstol	1
Antóhi	1
Brúdiu	12
Buruiánă	1
Balâbán	1
Bóscu	1
Brînză	1
Bárbu	3
Bánu	1
Boldeánu	1
Bóza	1
Burlúc	4
Caramán	30
Cazácu	15
Cócu	10
Crístea	10
Kirica	3
Carúz	1
Sîmbrică	6
Crăiță	1
Șeprága	4
Croitoru	1
Díma	6
Drúțu	1
Dóru	6
Dinu	8
Dimófti	12
Damian	1
Dárii	2
Iéne	1
Fórțu	4
Flórea	1
Filóti	1
Feteșeánu	1
	1

77

Numele	Frecventa totală
Frúnză	1
Gîță	6
Gloteánu	5
Gáiu	2
Grécu	6
Gibirdíc	1
Horinșanu	4
Hréșcu	1
Hárabár	1
Hondrílă	1
Hógaș	6
Iftóde	4
Ifrósi	1
Istráti	1
Iurașcu	2
Íscu	1
Jîrébilii	1
Lăpușneánu	3o
Lemnáru	5
Lambrinó	6
Lúca	1
Lukían	2
Kafkin	1
Munteánu	2o
Mînzu	1
Múrgu	6
Mititélu	1
Mihái	2
Mocánașu	1
Mardári	2
Nári	1
Nămolósu	4
Neaofít	6
Neágu	1
Negrúț	1
Novác	3
Ovidéniii	35
Pásnicu	12
Patrickii	2o
Păcuráru	4
Pérju	5
Pópa	6

78

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233083

Pohóntu	2
Pohríb	1
Podáscă	5
Popovîș	2
Pródan	6
Rádu	12
Róman	1
Răiileánu	2
Sălșánu	1
Spînu	2
Stîngă	2
Stóica	4
Stamáți	1o
Tărabúță	3
Téni	11
Ténea	1
Tetic	3
Tóma	4
Tótoliș	7
Túdor	1
Úntu	1
Ungánu	1
Vîrgoliș	12
Vlási	1
Vélea	2
Zahariia	8
Zărnescu	1
Zîdaru	1
Zláta	1
Zláți	2

79

Deoarece in istoricul satului s-a arătat modul cum s-a format și care este originea locuitorilor , voi vorbi în continuare despre cele mai numeroase familii care locuiesc pe teritoriul satului ; Caramán - 3o ; Cazácu -15 ; Cócu -1o ; Crístea -1o ; Dimófti - 12 ; Patrichi -2o , Pásnicu -12 ; Radu -12 ; Stamáți -1o ; Zahariia - 8 .

Familia Uovidéniii este cea mai numeroasă și se

spune că au fost printre primii oameni care , alături de alte familii au devenit buni gospodari , oameni respectuoși și respectați de cei din jur .

Familia Caraman este , de asemenea , o familie veche în satul Vîrlezi . Din rindul ei s-au ridicat oameni de vază cu care localnicii se mîndresc .

Despre familiile Brudiu , Chirica , Vîrgolici , Patrichi se pot spune multe lucruri . Au fost primele familii încă de la intemeierea Vîrlezului . La început numărau 3o , în anul 19o7 ajungînd la 17o .

Familiile Luchian si Kafchin sînt venite din Basarabia după cel de-al doilea război mondial , Ele s-au stabilit în Vîrlezi definitiv , continuîndu-și munca zi de zi alături de săteni .

Multe familii sînt alcătuite prin căsătorie ; Crăiță , Frunză , Ghibirdic , Iscu , Istrate , Mocănasu ? Tudor altele s-au stabilit aici prin posturile pe care le ocupă ; Zlata , Boldeanu , Crotoru , Vlase etc.

Deși veniți din anumite colțuri ale țării , odată stabiliți , prin conviețuire îndelungată , vorbesc acum graiul satului cu unele caracteristici proprii , în special , în domeniul lexicului .

Noii veniți sînt repede asimilați din punct de vedere lingvistic .Vorbitorii altor subdialecte sau graiuri , stabiliți aici , renunță la vorbirea din ținuturile natale în aproximativ 8-lo ani ,durata depinzînd de deosebirile mai mari sau mai mici . față de graiul de satul Vîrlezi .

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239216, 0232/

spune că au fost printre primii oameni care , alături de alte familii au devenit buni gospodari , oameni respectuoși și respectați de cei din jur .

Familia Caraman este , de asemenea , o familie veche în satul Vîrlezi . Din rindul ei s-au ridicat oameni de vază cu care localnicii se mîndresc .

Despre familiile Brudiu , Chirica , Vîrgolici , Patrichi se pot spune multe lucruri . Au fost primele familii încă de la intemeierea Vîrlezului . La început numărau 3o , în anul 19o7 ajungînd la 17o .

Familiile Luchian si Kafchin sînt venite din Basarabia după cel de-al doilea război mondial , Ele s-au stabilit în Vîrlezi definitiv , continuîndu-și munca zi de zi alături de săteni .

Multe familii sînt alcătuite prin căsătorie ; Crăiță , Frunză , Ghibirdic , Iscu , Istrate , Mocănasu ? Tudor altele s-au stabilit aici prin postrurile pe care le ocupă ; Zlata , Boldeanu , Crotoru , Vlase etc.

Deși veniți din anumite colțuri ale țării , odată stabiliți , prin conviețuire îndelungată , vorbesc acum graiul satului cu unele caracteristici proprii , în special , în domeniul lexicului .

Noii veniți sînt repede asimilați din punct de vedere lingvistic .Vorbitorii altor subdialecte sau graiuri , stabiliți aici , renunță la vorbirea din ținuturile natale în aproximativ 8-lo ani ,durata depinzînd de deosebirile mai mari sau mai mici . față de graiul de satul Vîrlezi .

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libro S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 023

T E X T E D I A L E C T A L E

I. Cum sî căsă toré o fătî marí

"Cîn m-am căsătorit ieu. . . , înaiínte aşá sî folosea , sâ luuá fáta cu núntâ . Am logodít am făcút la míni logódna acásâ.. am â(ɛ)focút mas-ar kémá tot î(ɛ)tuátî niámurîli nuástri, tos priietíni feti , băiez dim pártea mea , şî dim pártea băiátulîi, ş-am logodít la mine- acásî, dúpă áia băiátu- o plecát cu máma lui şî cu táta lui acásî , iar io an rămasî(ɛ)lă părínţî mei acásî. Dúpă trei săptămîni(ɛ) am făcú núnta. Îă(ɛ)ni-an dus siára , sîmbătâ seára, ş-a făcút cununíia la stárea şivílâ lă(ɛ)la sfat, sfátu popular, iar dumínicâ diminiaţâ iarâ(ɛ)s-a adunát â(ɛ)múzica la băiacásă, îă(ɛ) , s-a aduná tuáti rúdilie, tuáti niámurile lui, au vini la míni, m-a-mbrăcát mireásî , m-am gătít ş-am plecát la biséric la cununíii. Dúpă aiă(ɛ), dúpă s-am vini di la cununíii, iarîş î(ɛ)cu toátâ núnta am vini la băiát acásă , am continuá núnta pânâ siára ş-am rămás în continuări(ɛ)la dînsu. Înaínti aşá sî folosea, dar acúma, dacâ(ɛ)s-o mai skímba lúmea,. .-(ɛ)sî procedíazâ di mînâ şî pi lúnâ. (I)

8/

II. Žócu Paparúdii

Vára, cîn nu plouá , ierau ţîgáni , sâ -mbrăca o ţîgáncî, cu boj, di sus şî pănâ žos şî žucá paparúda pi la cása rudî, ia vin şî ni udă , sî dea Dumnezău o pluaii . . . " şî dădié cîti- um ban acólu, şî umblá din casâ-ncasî şî dúpă aşeia, înşepé sî pluaii. (II)

III. Cum să construieşti o casî ţărăniascî -

Uo casî ţărăneascâ şî majoritatea casîlor ţărăneşti-sînt construiiti din paiánt, adicâ dim vălătuc. Sîn şî din kirpiş . . . Dará, majoritátea lor, la ţará, sî fac dim vălătuc. Ş-acúm tuáti casîli , majoritátea lor sîm făcúti dim vălătúş .

- Cum se obţin vălătucii ?

Vălătúşi să uopţín din â/ɛ/lut săpat, sî faş-uo gruápâ , uni sî sápâ lut, . . . sâ muáii cu apâ, şa, şî cu paii, să frămîntâ şî să fac vălătúş cári, sigur să fac pereţi din, din aşéş vălătuc.

- Da, dar cum se prind vălătucii ?

Á, bininţăleş, aiişi trébi sâ ai un talént la prins vălătúşi ăştia, câ nu fiiecári púni vălătúcu,

Vălătúcu tre să-l pun sî . . . tre sî fiii zidit din doi uámini . Adicî únu pe dinăuntru , únu pi dinafará , îi faşi liegătúra întrî . . . perétile- aşésta, iésti făcú din â cari sînt, sî faş-uo păruiálă din liemm , cári, píntri păruiál-aşásta sâ bágî vălătúcu, sî faşi liegătúra. Sâ mérzî cu tuátî construcţia uláţâ adi cu-mpereţi - ntreg, nu faşi núma uo porţi uúni. Dup-aşé, las cîtva timp sî să usúşi - aşeşti vălătúş , peretíli, câ dacâ-l faşi tot íntr-o zî , s-ar dărmá. Aşá -l laş ca sî să usúşi şi treptát, aşá, pînî-ajunz lă, sus la temeliii.

Muruială

- Da , şi în afară de vălătuci... ce-aţi mai pus ? 82

În afárâ di vălătúş, să fac şî din kírpiş, şa dim am spus la--nşeput. Sî fac din kírpiş, ásta-i mai uşór. K,irpíşi ăstia sînt făcúti , sîn nişti tipári cári să fac acéşti kipiş ... Iei să zidéş tot la fel , să fac - un , ămpi - ntăléş sî spúni-o muruiálă aşá şî sigur ,că sî faşi petrtili la fel. Îi măi durábil, întodeaúna , da kirpicu lă , cîn sînt... sâ muaii pămîntu jos la temeliii , cîn di- egzémplu , sînt nişti cutremúre - aşá , cum sî mai întîmplă cîti -odátâ , ăstia nu pria sîn sigur .

Îi măi bíni -ntotdeaúna dim vălătúş , fiincî vălătuşi s-o moştenít mai mult xx cásâ mai sănătuási sîn dim vălătúş.

Acoperișul unei case .

Acuperișu úni casî ,sî fac únle di -egzémplu cári sâ -nvelésc cu tablî ,asásta-i nečesár , cári sî fasî , sî púne podeáua to di scîndurâ sau dacî nu , sî fási din șîpči sî sî punî , sî fási â(ę)plafónut sús... Dar majoritátea lor , casîle - naintí sî făsáu diń(ę)cu tavánu di scîndurî , iar sus , la tablâ , tot așá sî făše , căptușála di scîndurî sî -mveliți cu tablî. E , cári sînt învălătușît... imvăliți cu stuf , ălea sî púni căpriuóri , lîngâ pi căpriuóri să puni ...să púni stuf. Înaiinti, majoritátea lor ieráu cu stuf, acúma , în últimu timp ,mai mult sîn cu tablî cu tablâ, cu tígli.Ă , cu tíglî sîn mai greuáii , întodeauna casîli cu tíglâ trébi sâ aibî corz mai búni , stilpi , căpriuóri mai búni , fíncâ tígla-i fuárti grea. Tábla -i usuárâ. ,, (XII).

IV . Cum sî uoptînie canura

Canura sî uobtînie din cînipâ . Înaiinti sî sâmîna cînipâ. Părinți noștri sâmâna îm jur lă două trii prăjini di cînipâ , cari după či să sămână,sigur cî dacî -aveá ,buruieni aia nu sâ prăsá . Pi ie numa să plivé din cauza buruienílor cári ieșáu întrînsa. Dúpă či să făča mári , la um metru , um métru și douâzăč sau um métru și jumătati , di -năltimia- curátî frumós , să videá în gálbin. Sî multâ dintr-însa , noi îi spunea părintî noștri că áia cári-i gálbinî-i sămîntâ , îi cînipî di varî .Sî p-áia uo zmulžá separát și pi -úrmâ rămînea ailntî cári iera mai vérdi , să cultivá mai tîrziu . Dúpă č-o cultivá pi- ásta făcáu mănúnki... frumós , legát -așá , tot cu cînipî ,... â(ę) áia gálbinâ , și să puneá și să păleá la suári , și ailántî iar din nou cári să cul--tivá pin úrmâ , dúpă acée sâ dusá s-o dugáscî. La dugít , cum sî pumé ? Să pumé -ntr-un iaz . Iázul ăla , îl puneá , așá frumós , di rînd , mănúși lîngî mănúși , pi -úrmâ puneá niști greuutăț pi dînsa s-o țîneá acólu-n juru la uo săptămînâ sau čel puțín dóuâ , dúpă asé să dusá s-o scoté di - acólu... ieră dugíti . Uo puneá

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

suári , sâ uscá , după acé , ie s-aduşé acásî ş-acás-u o puneá la dos , şipi-úmă părínţi nóştri cîn avém timp , di timpu o dădeá la meliţói . ,, (XIII) .

V. Din şi iésti alcătuiít um melitói

Adiéa acél melitói ierá forma díntr-o-n lemn , dăltuiít cu-o límbă şî cu trii picuári . ?,,

(XIII)

VI. Cum este copilăria astăzi

84.

Copilăriia nuástră ieste foárti ferícită . Adică (E) avém scuála nouâ , jócuri , adică párcuri , únde ne putém jucá ... Partídul ne acordă o atenţie deosebítă , adică ni dă cărţíle gratuiíte , bănc clasîle uornáte foarti frumós , cu flóri , cu tablóuri , diferíte ... Im fata scóli -avém foárte múlte flóri , plantáte de noi , avém laborator de fizică să Rimíie , únde avém ... toáte célea acordáte , adică toáte substánţele ... Avém terén di sport , avém míngi , de fódbal , di hambal ... foárte múlte ... ,, (X)

VII. Cari iesti componénţa únui război di ţăsút .

Componénta únui război iésti din lemn - construiítă din cări

acél lemnfí format cu pátru pisuári ... Sigur cî arî dăltuiitúri-
le respectívi úni /ε/ devíni súlu din spáti şî súlu dim fáţâ ,
Asél din spáti iésti súlu cari s- adúnâ , ă /ε/ urzeála cári urzăşi
la urzituári femeiile , şî púni súlu din fa... (K) din spáti.
Čel dim fáţî , iésti dăltuiít pin míjloc , cu- ntinzătóri cárî
liágă gúra şi pi-úrmî -i compúz -dim vatáli , bráţi , a /ε/ spátâ..

(XIII)

,,

8 VIII . Obiseiuri di - mmormîntări

Uobisêiurilé di -mmomîntări dí la noi la Vîrléz , după şi
mórtu-i pus pi más , şî după şi - îmbrăcát sî ţíni tríi zíli , dup
şi sâ ţíni trii zíli , ă /ε/ să-mmormîntiazî .

Vii /ε/ pátru boi cu căruţă aiisa -n sat , şî după asêia , víni
preuţi , um preút sau doi , după cum solísitî uómu , şî /ε/ âl púni
cărútî şî-l dúsi la bisă ... Îl plímbî pin sat , îi fási hodiňéli ,
şa , după asêia , mérzî la biséricî . La biséricî , fâsî prohódu .
Um prohód , acólu , după cum îi uobisêiu , şî după asêia , pă şi
terminî prohódu , tuatâ lúmaa -i sărútî mîna , aşá , după uobisê
şî /ε/ mérzî la gruapî . Acólu , la gruapî , după şi /ε/ îl púni -n
gruapâ îi mă şitéşti préutu -acólu , véşnica pomonírea , cum îi
treaba , cu colíva , nu ştiu şî , şî după asêia âl /ε/ mormîntiazî
adícă îi púni tărnî deasúpra şî s-o tărminaţ cu iel . ..

85.

(VI)

IX . Şi sî tăsî în sat .

Şi tuáli , şî tuórt ... bumbác şî cu cînipâ di ásta , tuársâ

hierbei , şi , făsei ; sărviti , fi^ed di măsă şi di^e -iesti .
Şi lăgişeri ... şi pîndă suptîri ...

X . Cu şi iesti mobilát interi^uóru únii cási tărăneşti

Ei , interi^uóru ţărănésc ... îm primu rînd , ie necesár , că să aib -um pat , să aib - ^uo másă , scăuni , un duláp úni să-ţină atît lúcrurle cári le ári-n casă , de asémini ___ ă(ε)...
[o cámeră curátă , de exémplu].

E , ^uo camirâ , curátă , cum an spus cî -naiínti să- ^uobiçsnuie , acumă ^uo ieşît áltfel di lúcruri , naiínti ieră ; crivátur^i , cári să(ε) aşá sî spuné , crivát . Ieră făcút mai mult di meseriiaş^i din comúnă , din nuc din ă(ε) lemn cári să ... <— ___ Acúma să ie di gáta , ăştea mai simpléx . Da , aşá ieră- ynaiínte crivátur^i di nuc , patur^i di nuc , aşá , másă , ei! covór , tablo^uur^i , covertúr^i ... Ei , sígur , majoritátea la ţară -s lúcrur^i ţăsúti dă , dă gospodínile din sat .

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233030

86

87a

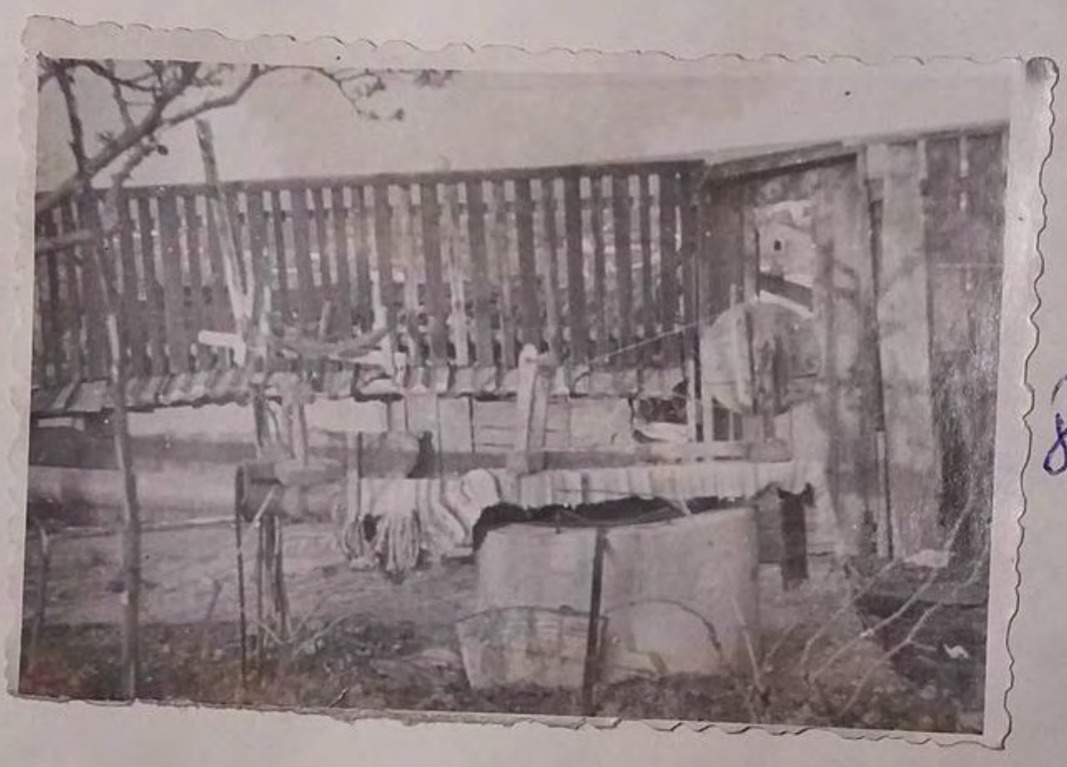

87b

87

87c

S.C. TIPOGRAFIA Setcom Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

G L O S A R

INDICATII CU PRIVIRE LA REDACTAREA GLOSARULUI

1. Cuvîntul titlu este dat în transcriere fonetică. La redactare s-a indicat atît forma de singular, cît și cea de plural mai ales a substantivelor, mai puțin a adjectivelor.

La verbe s-a dat ca titlu infinitivul verbului și conjugarea acestuia.

2. Urmează indicațiile gramaticale asupra formei titlu, date cu abrevieri; s-au dat doar indicațiile gramaticale care rezultă cu precizie din răspunsurile înregistrate.

3. Urmează sensul cuvîntului între ghilimele. Cînd pentru înțelegerea sensului este nevoie să se știe la ce se referă definiția, indicațiile care aparțin anchetatorului se dau în paranteze rotunde.

4. Cînd cuvîntul - titlu are mai multe sensuri, acestea au fost despărțite prin virgulă.

Trimiterea la sinonime se face la aproape toate sensurile existente.

88

A

Adícătilea, adm. - "adică"
Agúdă, s.f. - "dudă"
Agúd, s.m., s.g. - "dud"
Agurídă, s.g. t.,s.f. -"strugure ne copt, foarte acru"
Alămîiĭ, s.f., s.g. -"lămîie"
Almíntrilea, adv. -"în alt chip"
Anțărț, adv. -"acum doi ani"
Alúnă, s.g., s.f. -"mică excrescență pigmentată pe piele (aluniță)
Arvúnă, sg., s.f. -"acont"
Babác, sg. , s.m. -"țată"
Babaréz, sg. s.m. -"om urît"

Bai, sg. t. , s.n. -" necaz, încurcătură"

Báiu! interj. -" nici să nu te gîndesti la aşa ceva" -

Balércâ, sg., s.f. -" butoiaş"

Baliii, sg., s.f. -" vas mare circular pentru spălatul rufelor"

Barabúlâ, sg.,sff. -"cartof"

Baragládinâ, sg., s.f. -"ţigan"

Báscâ, sg., s.f. -"beci"

Basuáldâ, sg., s.f. -" femeie grasă"

Băcăniii, sg., s.f. -"de rîs"(sî nu ti fasi di băcăniii)

Băziác, sg., s.n. -" coş în podul casei şi pe casă construit din cărămidă pe unde iese fumul"

Bălălu, sg., s.m. - "om prost", "neghiob"

Bălăngăní, vb. - "conj. a IV^a, a se clătina" (Iuoti la iel cum să bălăngăni!)

Băltág, sg., s.n. - " om cu nasul mare"

Bélfer, sg., s.m. - " om care se lăfăieste în lux si bogăţie"

Beli, vb. - conj. a-IV-a , " a jupui, a juli"

Belit, sg. adj. -" obraznic"(si copkil belit!)

Berc, sg, adj. -"cu coada scurtă", " fără coadă"

Bernevés, pl. t., s.m. -"indispensabili"

Beteág, sg. adj. - "infirm" (Gătu om îi betieag!)

Bîrzói, sg. t., adv. - " ridicată" (Stă cu coada bîrzoi)

Bîţîcâ, sg. t., s.m. -" nene" (termen de respect pentru o presoană cu grad de rudenie)

Bîdiii, sg.,s.m. - " nene"

Bleojdít, sg., adj. -"holbat"

Bleotocăreálă, sg. s.f.- "verbă fără rost"

Blestí, vb., -conj. a-IV-a "a-şi trage cu greu răsuflarea","s-a pleoştit"

Blid, sg., s.n. -" farfurie de lut ars"

Buáiţă, sg., s.f. -" vită slabă"

Buscâlă, sg. s.f. -"greseală"

Buáţă, sg., s.f. -"aluat despit", "copil mic"

Bóboti, vb. -"conj. a-IV-a , "la întîmplare" (Merzi în boboti)

Boĝétâ, sg., adj.- "găină moţată"

Boîi, vb. - conj. a-IV-a , refl. " a se vppsi"

Bojóg, sg., s.m. -"plămîni"

Bold, sg, s.n. -"ac cu gămălie"

Bolégniţâ, sg., s.f.-"boaţă molipsitoare"

Bolí, vb. - conj. a-IV-a , "a nu spăla rufele curat'

Borî, vb, - conj. a-IV-a , "a voma"

Borîtúrâ, sg., s.f. - "om urît", "ţigan" (A leu şi borîtură!)

Borúnă, sg., s.f. -"grpă"

Bórtâ, sg., s.f. -"gaură"

Bostán, sg., s.m. -"dovleac"

Bostănăríii, sg., s.f.- "locul unde se cultivă pepeni"

Boştinâ, sg., t. s.f. - " tescăvină"

Botâ, sg., s.f. -"doniţă"

Bofter, sg. s.m. -"cismă cu turtci tari si încretite la gleznă"

Botinâ, sg. s.f. -"ghete"

Brac, sg. t. s.n. -"rămăşiţă de la lemnele de construcţie

Brăcui, vb. - conj. a-IV-a,"a alege ceea că este mai bun"

Briscâ, sg. s.f. - " brigeag"

Brînjcâ, sg., s.f. - "porc"

Bruftuialâ, sg., sff. - "batjocorealâ"

Buş, lpl. t., -"scame de lînă"

Búcsâ, vb. - conj. a-IV-a , "a îndesa" , " a umple

Budálă, sg. s.m. - "om prost"

Buhái, pl. t.,s.m. -"taur"

Buiac, sg., adj. -"nebunatic"

Búlgur, sg.t. s.n. -" grîu măcinat mare"

Bóndâ, sg, s.f. -"pieptar"

Búrcâ, sg. s.f. -"turtă din mălai care se coace în vatră", "aluat nedospit"

90

Bugmakíu, sg., s.m. -"pantofi de casă"

Búhab, sg., adj, -"bolnăvicios"

C

Cáhlă, sg., s.f. - "placă de teracotă folosită la construc-
tia sobelor"

Calúp, sg., s.n. - "bucată de săpun s-au de brînză"

Canún, sg.t., s.n. - "trudă"

Carauúlă, sg.,s.f. -"pază"

Căsáp, sg, s.m. -"măcelar"

Casáncă, sg.,s.f. -"broboadă de culoare neagră"

Căuúş, sg,s.n. -"vas de lemn în formă de cupă"

Cazaşóc, sg.,s.n. -"dansul căzăciasca"

Călători, vb. -conj a-IV-a , "a muri","ă se sfîrşi" (ş-o
călătorit di pi lumea asta)

Călţún, sg., s.m. - "ciorapi de lînă"

Căpeţîcî , sg., s.f. -"bucată de pînză", "rest de pînză"

Cărăbăni, vb. - conj a-IV-a "a se căra", "a fugi", "a lua
ceva repede"

Cătáre, sg, s.f. -"înfăţişare a fetii", "a nu avea mai multe
feţe", (Coveru aista nu ari cătari)

Cătăniii, sg., s.f. -"stagiu militar"

Căţăi, vb. -conj. a-IV-a, refl. " a se certa"

Kelţăniálă, sg, s.f. -"bătaie zdravănă"

Kilimóţ, s.n. sg. -" aluat care nu s-a copt bine"

Kisnovátic, adj., sg, -"glumeţ"

Kişcî, s.f., sg. -"stomacul porcului"

Kişcî, adj. -"plin, îndesat"

Kişlíag, s.n., sg. -" lapte prins"

Kitíalî, s.f., sg. -"ahibzuială"

Kític, s.m., sg. -"peste mic"

Kitíc,adş. - "fără zgomot"

Kip, s.n., sg. -" vas de lut pentru borş"

91

Şenătuiţ, vb. - conj. a-IV-a , a tăia o pasăre în bucăţi'

Şecán, s.m. , sg. - "ştiulete de porumb curăţat de boabe"

Şoflogár, s.m. , sg. - "om de nimic"

Şerepinî, s.m., sg. -"ţigan"

Cládîrî, adj. -"încărcat"(pomu ista îi cladîrî di meri)

Clámpî, s.f., sg. -"persoană ce poartă o mască asemănătoare cu capra în ajunul Anului Nou"

Clămpăni, vb. -conj.a-IV-a "a vorbi mult şi fără rost"

Clisâ, sf. - "pământ argilos","pîine nedospită"

Cluánţî, s.f., sg. -"babă urîtă"

Clonţ, s.n., sg. -"cioc", "plisc"

Cohăţii, vb. -conj a-IV-a , "a tuşi"

Coğilíţâ, s.f., sg. -"cobiliţă"

Codîrlî, s.f., sg. -"partea de dinapoi a unui car"

Colb, s.n., sg.t. -"praf"

Căltún, s.m., sg. -"cioropi"

Conăcár, s.m., sg. - " fecior călare care însoţeste pe mire"

Conş, s.f., sg. -"coc pe cap"

Corcolí, vb. -conj a-IV-a, " aîngriji pe cineva în mod exagerat"

Córi, s.m., pl. t. - "pojar"

Cogoruábî, s.f., sg. - " fiecare din bîrnele aşezate orizontal deasupra peretilor casei"

Cóğăr, s.n., sg. - "constructie din birne seu scîndură de forma paralelipipedică unde se depozitează porumbul"

Cogmeliî, s.f., sg. - " casă veche,neîncăpătoare"

Cogteriáţî, s.f., sg. _"cotet"

Cotárlî, s.f., sg. -"cîine, pisică,"

Cotinsáţî, s.f., sg. - "cotet,pentru păsări"

Coterósî, vb. -conja-a-IV-a, "a se descoterosi"

Cotrúţî, s.f., sg. - "vatră mică, loc gol între cuptor si perete"

Covâşî, vb. - conj a-IV-a ,"a acri laptele"

92

Cotărî, vb, - conja-a-IV-a , "a săpa la rădăcina butucului"

Crîjmî, s.f., sg. -"bucată de pînză în care se înfăşoară copilul la botez"

Crivát, s.n., sg. - "pat"

Crîmpoţî, vb. - conj. a-IV-a , "a tăia , a rupe în bucăti inegale"

Crişcá, vb., -conj. a-IV-a , "a scrîşni din dinti"

Cúşmâ, s.f., sg. - "căciulă"

D

Dănţuíi, vb. - conj a-IV-a ,"a dansa"

Dărab, s.n., sg. -"bucată"(bucatî mari di mămăligî)

Dambla, s.f. sg. - " apoplexie"

Dămblăzît, adj. -"paralizat"

Dăunăzî, adv, -"ziłele trecute"

Dihániii, s.f., sg. -" animal sălbatic"

Dîrluágî, s.f., sg. - " cal slab"

Dîrdálâ, s.f., sg. -"căruţă rea"

Dîrmoi, s.n., sg, - "ciuf pentru cernut semiţele"

Doctoreásâ, s.f., sg, - "doctoriţă"

Dóldora, adj, -2umplut, plin peste măsură"

Drîngî, s.f., sg. - "drîmbă"

Druagâ, s.f., sg. -"cărută mică cu două roti"

Driscâ, s.f., sg. -" droagă"

Drogcă, s.f, sg. -"birjă"

Dugăsi, vb., - conj a-IV-a, "a argăsi" (pieile)

Duhni, vb. -conj. a-IV-a , " a răspîndi un miros neplăcut"

Dódii, s.f., pl. t. -"vorbe fără rost"

Dupăiit, s.n. sg. - "zgomot produs de cineva"

Duruií, vb. -conj a-IV-a ,"a face zgomot"

Dúgcî, sff., sg. -"cantitate de băutură"

F

Fă, intrej, -"tremen cu care cineva se adresează unei presoane feminine"

Făcăléţ, s.n., sg. -"băţ xixxxtedx gros si neted întrbuinţat la mestecatul mămăligii"

Făcătúră, s.f., sg. -"farmec, vrajă"

Făcăluiít, adj, -"zdrobitt (fasolă făcăluiiti)

Farmazoánă, s.f.,,sg. -"fermecătoare, care se ocupă cu descîntece"

Fălós, adj. -"mîndru"

Fărmát, adj. -"zdrobit"

Feleştióc, s.n., sg. -" pămătuf"

Férkiz, adj, -"gătit"

Férfeniţî, sff. sg. -"zdreanţă"

Feticâ, s.f., sg. -"fetită"

Flăcăi, vb. - conj a-IV-a , "a trăi ca flăcău neînsurat"

Fugăréţ, adj. -"care fuge repede"

Fuioága, adv, -"aiurea" (Umblă fuioaga)

Funígnî, s.f. sg.t. -"funigine"

G

Gasper, s.m., sg. -"ţigan"

Găbuí, vb, - conj. a-IV-a "a prinde"

Găgăúţâ, s.m., sg. - "om prostănac"

Gălbejít, adj., - "palid, tras la faţă"

Găván, s.n., sg. - "scobitură adîncă pe care o prezintă o lincură"

Gărbezdí, vb. - conj a-IV- a , "a înghesui"

Gîrlóa, s.m., sg.t. -"om bătrîn"

Gílosî, vb. - conj a-IV-a,"a se găti, a se spăla"

Găibără, vb. - conj I-, rîgl; "a se agăţa"

Gíolbán, s.m., sg. + "ţopîrlan"

Gílcâ, s.f., sg. -"inflamarea gîanglix ganglionilor de la gît"

Gílsávî, s.f., sg. -"ceartă"

Gílmî, s.f., sg. -"om de nimic"

Gînj, adj, -"nedezlipit"(să ţîni, gînj după iel)

Gînsác, s.m., sg. -"gîscan"

Glagóriii, s.f., sg. -"pricepere, minte"

94

Glod, s.n., sg.t. - "norei"
Gledăriii, s.f., sg. -"norei mare"
Godác, s.m., sg. -"purcel"
Gojí, vb. -conj.a-IV- , "a curăti nucile de coaja verde"
Gonáș, s.m. pl. t. -"năitasi"
Grămădiálî, s.f., sg, - "îngrămădire"
Grijaniii, s.f., sg, -"cuminecătură"
Grozăvéniii, s.f., sg, -"gozăvie"
Gízuiníță, s.f., sg. -"casă mică, ascunzis pentru animale sălbatice"

H

Haidău, s.m. , sg. -"om înalt si gras"
Háiță, s,f., sg. -"femeie cu apucături rele"
Hap, s.n., (în expresia o înghițit hapu) - "a supertat"
Harababúră, s.f., sg. - "dezordine, învălmășeală"
Harám, sn. sg. -"vită slabă"
Harbúz, s.m. sg. -"pepene verde"
Hárșa-párșa, adv. -"distrus, terminat"
Hartálă, s.f., sg. -"bucată mare de pînză"
Hăbăúc, adj. -"năuc, buimac"
Hăcuiii, vb. -conj. a-IV-a, "a tăia în bucăți"
Hămuiii, vb. -conj. a -IV-a, "a istăvi un animal punîndu-l să nu tragă prea mult la ham"
Harpažică, s.f., sg.t. - "ceapă mai mică"
Hățáș, s.n, sg. -drum abrupt, rîpos,cu coaste repezi"
Hîțíi, vb. - conj. A-IV-a, " a se apleca într-o parte
Hîrb, s.n, sg. -"ciob, spărtură"
Hîrbărie, s.f., pl. t. -"obiecte multe de uz casnic"
Hîrlézi, s.n., sg. -"hîrleț, cazma"
Hîrgî, vb. -"conj. a-IV-a, refl., "a se zgîrci"
Hîrdău, s.n., sg. -"vas mare din lemn ș lut-sau metal"
Hîrtop, sn., sg. -"adîncitură pe drum"
Hîtru, adj. -"poznaș, glumeț"
Hîțîi, vb. - conj. a-IV-a, refl., "a se hîțîna"
Hlizî, vb. -conj. a-IV-a, " a rîde mult si fără ro
Hluján, s.m., sg. -"cocean de porumb"
Huáspî, s,f. , sg. t. -"învelis al cerealelor, rămăsită de la tescovină"

Holércî, s.f., sg.t. -"rachiu de proastă calitate"

Horăii, vb. -conj a-IV-a, " a sforăi"

Horboti, vb. - conj. a-IV-a , "a nu avea rost la treabă

Hoboroc, s.n., sg. - "oberec"

Hușuii, vb. -conj. a-IV-a, "a goni găinile"

Huiduță, s.f, sg. -"ulicioară"

Hudubaiță, s.f., sg, -" casă mare, butoi mare"

Huhurez, adj. - "neadormit" (Stă ca un huhurez)

Huiălî, s.f., sg. -"vuiet"

Hurducăi, vb. -conj.a-IV-a, a face zgomot"

Huși, s.f., pl. t. - "tărîțe pentru umplut borș"

Hugțiuliuc, interj. -" cunînt care imită zgomotul produs prin căderea unui corp"

Hutuki, vb. -"conj a-IV-a, "a lovi"(Gîn t-io hutuki una!...)

Huțuțuc, adv. -"sus" (Hțțțțuc în pat)

Î

Îaca, interj., -"exprimă refuzul sau indignarea" (Iaca, nu vreu !)

Îatac, s.n., sg. -"cameră de culcare"

Îazmî, s.f. sg. - "nălucă"

Îbovnicî, s.f., sg. -"iubită"

Îs, adv. -"aici"

Îoc, adv. -"nimic"

Îotă, s.f., sg. t. -"putin" (Nis o iotă)

Îșî, vb. - conj a-IV-a , refl., "a se uita numai putin, numai cu capul"

Îușcă, s.f. sg. -"curea de bici"

Î

Îhî, interj, -"exprimă o aprobare, da"

Îmbîcsît, adj. -"umplut peste măsură, înţesat de praf"

Împopoţonát, vb. - conj I-, refl., " a se îmbrăca cu îmbrăcăminte în mod exagerat"

Împrişinát, adj.-"cel care este acuzat întreun proces"

Împuiíi, vb. -conj. a-IV-a, "a îmbîcsi capul cu ceva"

Înăduşálă, s.f., sg. - "năduşeală"

Înăduşît, adj. -"necăjit, amărît"

Încaltea, adv. -"cel putin , măcar"

Încrusît, adj. -"crucit"

Îndărătnic, adj. -"încăpăţînat"

Ingăduíi, vb. -conj. a-IV-a ,"a da voie, a permite"

Îngăimá, vb. -conj. I- , "a spune verbele ca scoase cu clestele din gură"

Înnemuri, vb. -conj. a-IV-a, refl. , "a se înrudi cu cineva"

Înturlucá, vb. -conj I - ; refl., " a se strînge la un loc"

Înturná, vb. - conjI- , refl. , " ase întoarce înapoi"

Învoiuşá, vb. - conj I- refl., " a se înviora"

Învîrtoşá, Vb. - conj. I- refl., " a se întări"

J

Járcî, s.f., sg. -"piele de oaie în stare proastă"

Jartérî, sf. sg. -"jartieră"

Jăcmăní, vb, -conj. a-IV-a, " a jefui"

Jăg, s.n., sg. - " murdărie pe pielea omului"

Jîgiúţî, s.f., sg. -" jurubiţă"

Jîlăvî, adj. -(pînză)"ce nu s-a uscat bine"

Jîmbát,adj. -"lipsit de dinti"

97

L

Laíbîr, s.n., sg. -"îmbrăcămite mare"

Lăutuári, s.f., sg. -"albie în care se spală căpiii"

Lăgíser, s.n., sg. -"lăvicer"

Lăhuzî, s.f., sg. -"femeie după nastere"

Lehámiti, s.f., sg. tv - " plictiseală"

Lierbăii, vb. -conj a-IV-a, " a flecări"

Lierbăialî, s.f., sg.- "flecăreală"

Lepădătúrâ, sf. ,sg. -"persoană decăzută"

Liberbúş, s.m., sg. -"intestine umplute cu mărunţaie de la porc"

Lianjcî, s.f., sg. -"haină"

Linki, vb. -conj. a-IV-a, "a linge"

Lip, s.n., sg. -"jeg"

Luázâ, s.m, sg. -"om de nimic, secătură"

Lostopánâ, s.f., sg.- "bucată mare de pământ"

M

Maicâ, s.f., sg. -" mamă"

Maldur, s.n., sg.-"legătură din iarbă seau lujeri"

Mamaii, s.f., sg. -"mamă"

Marafét, s.n., sg. -"fason"

Marguálâ, s.f., sg. - "mîndfuţă"

Maróli, s.f., pl. -"salată"

Matá, pron. -"dumneata"

Matále, peon. -"dumitale"

Matól, adj. -"beat"

Materi, vb. -conj.a-IV-a, " a creşte"

Măgăriaţî, s.f., sg. -"măgăriţă"

Măiculiţâ, sf. sg. - "măicuţă"

Mămucâ, swf., sg. -"bunică"

Măngălár, s.m., sg. -" om venit din altă localitate"

Mătăhúţâ, pron. - "matale"

Mărmurí, vb. - conj a-IV-a, " a înmărmuri"

Măruntuş, s.n., sg. -"mărunţiş"

Măscără, s.f., sg. -"om de nimic"
Măscări, vb. -conj a-IV-a ,"a ocărî"
Mătăhăii, vb. - conj. a-IV-a, refl. " a se misca greoi de colo pînă colo"
Medián, s.n., sg. - "loc nefolosibil ce prezintă o ridicătură"
Meşteriii, sf. , sg. -"pricepere"
Minşuni, vb. - conj a-IV-a, " a minti"
Mindír, s.m., sg. -"saltea umplută cu paie"
Mintenáş, adv. _"îndată , imediat"
Mişmáş, s.n., sg. - " amestec"
Mîrcî, s.f., sg. -"leneşă"
Mîrţuagî, s.f. sg. -" cal slab"
Mîţâ, s.f, sg. , -" pisică"
Mlácâ, s.f., sg. -"placenta la animal"
Mînjî, vb. - ceonj a-IV-a,"a murdări, a păta"
Muari, s.f., sg. - "zeamă de varză sau de murături"
Muácâ, sf. , sg. -" femeie sau fată proastă"
Mocán, s.m., sg. -"cioban"
Mocăii, vb. - conj a-IV-a. " a lucra încet"
Mocăiálă, s.f., sg. - " faptul de a se mocăi"
Modîlcâ, s.f., sg. -"umflătură"
Modîrcâ, s.f., sg. -"pisică"
Moderán, s.m., sg. -"om tăcut"
Moimûţî, s.f. sg. -" maimută"
Molán, s.n., sg. -" vin"
Momîii, s.f., sg. -" femeie proastă"
Mormîntá, vb- -conj I- "a înmormînta"
Morocămós, adj. -"supărat, busumflat"
Motîrcâ, s.f., sg. -"pisică"
Mugurí, vb. -conj. a-IV-a, "a înmuguri"
Murzî, vb. - conj. a-IV-a, " a se întuneca"
Muruiálâ, s.f.,sg. -"lut moale"
Musai, adv. "neaparat"
Mustuii, vb - conj. a-IV-a, " a zdrobi strugurii"
Mustuialî, s.f. ,sg. - "must amestecat cu cierchini"
Mustuiitór, s.n., sg. -" băţ,cioplit pentru mustuit"
Mînzálâ, s.f, sg. -"mămăliguţă ne fiartă bine"

99

Năbădáii, s,f., sg. -"acces de furie"
Năbugálâ, s.f., sg. -" căldură mare"
Năbugí,vb. - conj a-IV-a , refl., " a se sufoca"
Năméț, s.m., sg. -" zăpadă mare"
Născáriș s.f., pl. t. -" din nastere"
Néne, s.m., sg -"termen de respect pentru o persoană mai în vîrstă"
Niuostoiit, adj. -"neastîmpărat?
Nepúsa,adj. -"pe neasteptate"
Nilóg, s.m., sg, - "om prost"
Nișăl, s.m., sg. -"om mîrșav, rău"
Nigălos, adj. -"plictisitor"
Nerodș adj., -" care pricepe greu"
Netót,adj. -" prost"
Nuádî, s.f.,sg. -"coccis"
Nadí, s.f., sg. -"înnăditură"
Nuátin, s.m., sg. -?cal tînăr pînă la doi ani"

O

Uoblăduii, vb. - conj a-IV-a., "a proteja" (L-o uoblăduit cu oliacî di mîncarî)
Uoblăjálâ, s.f., sg. -"compresă, pansament"
Uobrăzár, s.m., sg. -"mască"
Uogál, s.n., sg, -"plapumă"
Uobór, s.n., sg, -"loc unde se tin animalele pentru vînzare"
Uobrăzat, adj, -"obraznic"
Uobrinti, vb. -conj a-IV-a . refl. "a se umfla, a se inflama"
Uodaii, s.f, sg. - "cameră de zi de curat"
Uogárcî, s.f., sg, -"femeie care umblă toată ziua fără rost"
Uolocár, s.m, sg. -" băiat aau bărbat care umblă aiurea"
Uoliácî, adv. -"puțin"
Uolói, s.n, sg... -"vopsea"
Uomăt, s.n. sg. -"zăpadă"
Uorăcăii, vb. - conj. a-IV-a, "a plînge"
Uoropsît, adj. -"chinuit"
Uostoîi, vb. -conj. a-IV-a, " a astîmpăra,a înșela" (S-o ostoit uoliacî,fuoamiea)
Uotinc, s.n., -
Uotóvă, adj. - "fără formă" (femia sata-i uotova)
Uotărí, vb, -conj. a-IV-a, refl. "a se răsti la cineva"

100

Uevăsc, s.m., sg. t. - "ovăz"

P

Paparúdâ, s.f.,sg. -"femeie sau fată care-si înfăşoară corpul cu boz"
Periņg, s.n., sg. t. -"nutreţ"
Pătaşcâ, s.f., sg. -"nosălie"
Păiet, s.n. sg. -"saltea umplută cu paie"
Păiiş, sn, sg. -"resturi de paie"
Pălí, vb. - conj a-IV-a "a lovi" (L-o pălit drept în cap)
Pîrjuálî, s.f., sg.-"carne friptă"
Pîrliáz, s.n, sg. -"gard"
Pîrluágî, s.f.,sg. -"loc nelucrat"
Pîrnaíi, s,f, sg. -"închisoare"
Plăván, s.m. sg. -"animal" (boy)
Poiátî, s.f., sg. -"adăpost pentru păsări de curte"
Pólcâ, s.f., sg. -"haină femeiască de stofă"
Polobóc, s.n., sg, -" butoi"
Pomiştialâ, s.f., sg. -"pămînt bătătorit în interiorul camerilor"
Ponosî, vb- conj. a-IV- a, " a face ca ceva să-si piardă aspectul intial"
Popîndóc, s.m., sg. -"popîndău"
Poponţ, s.n. sg. -"opaiţ"
Porcăíi, vb. - conj a-IV-a "a purta vitele la păscut"
Porecli, vb. - conj. a-IV-a"a da cuiva un nume"
Păruiálî, s.f. - "parii bătuţi pentru construirea casei"
Porniálă, sf., sg. -"plecare"
Porumbác, adj. -"cocoş pestriţ"
Porumbăriíi, sf. sg. - "porumbar"
Poşîrcâ, s.f., sg, -"băutură rea"
Pótcâ, sf. sg. - "femeie mică de statură si slabă"
Potlóg s.n., sg. -"bucată de piele cu care se cîrpeste încăltămintea; pînză pusă în gît la rătoi"
Potăkit, adj. -"înecat, inundat, distrus" (N-o potăkit grădina)
Prafturî, s.f., sg. -"ceartă, ocară"
Praj. s.m., sg. -"praz"
Prăpădeníii, s.f., sg.-"sticăciune, pagubă"
Pricăjít, adj. -"nedezvoltat"
Procopsît, adj. -"îmbogătit"

10/

Prinsuari, s.f,.sg. -"rămăşag, pariu"
Pripăsît. adj. -"aciuat"
Prostire, s.f., sg. -"cearsaf"
Pupăzuară, s.f., sg. -"femeie fudulă"
Putină, s.f., sg. -"vas de lemn unde se păstrează brînză"

R

Rămăzan, sn., sg, -"burtă" (Il dueare rămăzanu)
Răvăşi, vb. - conj a-IV-a , "a muta vinul din cadă în butoi"
Răzăluii, vb. -conj a-IV-a , "a răzui"
Răzăş, s.m. , sg. -"ţăran liber"
Rînji, vb- -conj. a-IV-a ,"a rîde în batjocură"
Rînză, s.f., sg. - "pipotă"
Robaş, adj. -"om harnic, muncitor"
Romaniţă, sf. sg. -"muşetel"

S

Saftia, s.f., sg. -"început, prima vînzare pe care o face un negustor"
Saivan, s.n. sg. - "adăpost de iarnă pentru oi"
Sarică, s.f., sg. - " manta ţărănească , lungă"
Săşală, s.f., sg, -"instument pentru curătat animale,le"
Sălaş, s.n. , sg. -"adăpost pentru oameni"
Sălăşlui, vb- -conj a-IV-a, refl., "a se adăposti"
Scăfîrliii, sf. sg. -"cap"
Scrob, sn, sg. -"ouă bătute si prăjite"
Sfarog, sn. sg. -"Pîele întărită din cauza căldurii"
Sfătuială, s.f, sg. - "sfătuire"
Sîniană, s.f., sg. -"albastru de var folosit la clătit rufele"
Siriac, s.m. , sh. -"sărac"
Slin, s.n., sg. -"jeg"
Slinos, adj. -" murdar, jegos"
Slobod, adj, -"liber"
Smîrcîi, vb- -Conj a-IV-a, a plînge subit"
Spelcă, s.f., sg. -"clamă"
Spuză ,s.f., sg, -"cenuşă cu pitin jar"
Spuzală, s,f,sg. -"eruptie care apare pe piele"
Stărpătură, s.f., sg, -"vită care nu face vitei"
Stîrki, vb. -conj a-IV-a, a pierde sarcina (la vite)
Strai, sf. sg. - "îmbrăcăminte"

Stují, vb. - conj. a-IV-a "a curăti de pene"
Stukít, s.n. sg. -"scuipat"
Suduii, vb. -conj a-IV-a "a înjura"
Supát, adv. -" sub pat"

S

Șagâ, s.f., sg. -"glumă"
Șandramá, s.f., sg. -"bucătărie, grajdi, încăpere rea"
Șarampói, s.m, sg. -" om dezvoltat fizic, exagerat, stîlp"
Șarlâ, s.f, sg, -"cîine"
Șurâ, s.f. ,sg. -"claie de fîn, paie"
Șónt, adj. -"schiop, schiold"

T

Tavá, s.f.,sg. -"tavă"
Taman, adv. -Ttocmai"
Tanana, s.f., sg, -"numele unui dans tigănesc"
Tananica, s,f, sg. -" tanana"
Tataii, s.m, sg, -"tata"
Tăbîrcâ, s.f., sg, -"sarcină, grutate"
Tăbîrsi, vb -cânj a-IV-a "a tîrî ceva greu"
Tăgîrtî. s.f., sg. - "greutate"
Tălălu, s.m., sg, - "om prost"
Tălpălui, vb. -conj a-IV-a "a cîrpi ciorapii la talpă"
Tămăduii, vb. - conj. a-IV-a ," a vindeca"
Tălpălaagă, s.f .sg. -"om mare în talpă" (picior)
Tălpălog, sm. sg. - "om mar în picior"
Tătúcâ, s.m. ,. sg. -"tată"
Tiárfî. s.f. sg. -"îmbrăcăminte ruptă"
Telelóu, s.m., sg. -"om care umblă fără rost după cineva"
Tigáii, sf. sg. -"cratită"
Tivdâ, s.f., sg. -"cranіu"
Ticnî, s.f., sg. -"liniste"
Tîrnikè, s.f., sg. -"vas din tablă"
Titiri, vb, - conj. a-IV-a ,"a dichisi, a aranja"
Tíva! intrej. - "hai!, fuga!, sterge-o!"
Tîrn, s.n., sg. -"mătură de curte"
Tocmáz, s.m. pl.t. -"amestec de apă cu făină si zahăr, fierte'

Telezí, vb. -conj a-IV-a, refl. " a se întinde pe pat, pă-
mînt, dusumea etc."
Truahnă, s.f., sg. - "guturai, răceală, gripă"
Tufli, vb. - conj. a-IV-a. "a pune rapid ceva pe cap sau
în altă parte"
Tuli, vb. - conj. a-IV-a, " a fugi neobservat"
Túrbă, sf, sg. -"cîine"
Tusîná, vb. - conj I- "a tunde scurt"

T

Tátă, s.f., sg. -"mătusă., termen de respect pentu cineva
mai în vîrstă"
Țandră, s.f., sg. - "bucătică"
Țîdulă, s.f., sg. -"bilet"
Țîfmaî, s.f., sg, - "ifăs, semetie, arțag"
Țîfnós, adj. -"supărăcios"
Țîglă, s.f. sg. -"piesă de argilă arsă cu care se învelesc
casele"
Tuálă, s.f., sg. -"preș"
Tontoróî, adj. -"viei, nemiscat"

U

Umblătură, s,f. sg. -"umblat mereu"
Urzîi, s.f., sg. -"nenorocire mare, femeie slabă"
Urzisît, adj. -"care are de îndurat necazuri"
Uruióc, s.n, sg. -"parte a urzeliide la capătul pînzii care
nu se mai poate tese"

V

Văleu!, interj. -"vai"
Válmă, s,f. sg. - "multime , învălmăseală" (Merg di-a valma)
Veiușág, s,f. - "vale"
Vătămătúră, s.f, sg, - "rană"
Vălíet, s,n .sg. -"dată , termen, an"
Viliág, s.n, sg. -"a da în public, în fața cuiva"
Vrîstî, s.f., sg. -"dungă"
Vrăș, s.m., sg. -"ghicitor", "doctor"

104

S.C. TIPOGRAFIA Selectum Libris S.A. IAȘI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

Z

Zăbăh, vb. -conj a-IV-a , "a întîrzia"
Zăhăiit, adj. -"ocupat"
Zdrăngănei, s.m., sg. -"clopoţei mici"
Zdrăngăni, vb. -conj a-IV-a ," a produce zgomot"
Zburdăturî, s.f., sg,-"femeie usuratică"
Zrumică, vb. -conj.I- , "a sfărma"
Zdupuii, vb. -conj. A-IV-a, "a şopăi"
Zgâncă,s.f., sg. -"crustă care se formează pe o rană"
Zurzuani, s.f., pl.t. -"podoabe lipsite de valoare si fără gust"
Zurbâvă, s.f., sg. -"ceartă, gîlceavă, scandal"

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libris S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

105

B I B L I O G R A F I E

Iordan , Iorgu,- un fenomen fonetic românesc dialectal:ă neaccentuat >a , în " Revista fiilologică" - I I927, pagina II7- I54.

Iordan, Iorgu, - Toponimia românească - Bucureşti, I963.

Petrovici, Emil,- Studii de dialectologie şi toponimie, Bucureşti, I970.

Constantinescu,N.A. -Dictionar onomastic românesc, Bucureşti, I963.

X

X X - Atlasul lingvistic român (Serie nouă) volumul I- VII, I956- I972.

Pacu,N.,Moise, -Cartea judeţului Covurlui. Comunile rurale Bucureşti, I889.

Teiuş, Sabina, -Coordonarea în vorbirea populară românească, Bucureşti, I980.

Vulpe, Magdalena,- Subordonarea în frază în dacoromâna vorbită, Bucureşti, I980.

Densuseanu, Ovid, - Graiul din Tara Haţegului, Bucureşti, I9I5.

Pătruţ, Ioan, - Onomastică românească , Bucureşti, I980.

Rusu, Valeriu, -Graiul din nord-vestul Olteniei. Fonetică. Consideraţiuni fonetice, Bucureşti, I97I.

Popescu, Radu, -Graiul gorjenilor de lîngă munte, Craiova, I980.

Teaha, Teofil, -Graiul din valea Crişului Negru, Bucureşti, I9(

X

X X -Dictionarul explicativ al limbii române (D.E.X.) Bucureşti, I975.

B I B L I O G R A F I E

Iordan , Iorgu,- un fenomen fonetic românesc dialectal:ă neaccentuat >a , în " Revista fiilologică" - I I927, pagina II7- I54.

Iordan, Iorgu, - Toponimia românească - Bucureşti, I963.

Petrovici, Emil,- Studii de dialectologie şi toponimie, Bucureşti, I970.

Constantinescu,N.A. -Dictionar onomastic românesc, Bucureşti, I963.

X

X X - Atlasul lingvistic român (Serie nouă) volumul I- VII, I956- I972.

Pacu,N.,Moise, -Cartea judeţului Covurlui. Comunile rurale Bucureşti, I889.

Teiuş, Sabina, -Coordonarea în vorbirea populară românească, Bucureşti, I980.

Vulpe, Magdalena,- Subordonarea în frază în dacoromâna vorbită, Bucureşti, I980.

Densuseanu, Ovid, - Graiul din Tara Haţegului, Bucureşti, I9I5.

Pătruţ, Ioan, - Onomastică românească , Bucureşti, I980.

Rusu, Valeriu, -Graiul din nord-vestul Olteniei. Fonetică. Consideraţiuni fonetice, Bucureşti, I97I.

Popescu, Radu, -Graiul gorjenilor de lîngă munte, Craiova, I980.

Teaha, Teofil, -Graiul din valea Crişului Negru, Bucureşti, I9(

X

X X -Dicţionarul explicativ al limbii române (D.E.X.) Bucureşti, I975.

S.C. TIPOGRAFIA Sedcom Libro S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

Dimitrescu,Florica,- Istoria limbii române, Bucureşti, I978.
Pamfil, Viorica ş.a.
Rusu, Valeriu, - Introducere în studiul graiurilor româ-
X nesti,Bucureşti, I977.
X X -Monografia judeţului Galaţi,Bucureşti, I980
X
X X -Judeţul Galaţi pe scara timpului, Galaţi,
I972.
Oancea,Dimitrieşi
SWizewski,Cazimir, - Judeţul Galaţi,în ciclul"Judeţele patriei",
Bucureşti, I979.
Caragiu-Marioţeanu,Matilda, - Dialectologie română, Bucureşti,
Giosu , Stefan, I977.
Ionescu- Ruxăndoiu, Liliana,
Todoran , Romulus,

107,

S.C. TIPOGRAFIA Selecom Libris S.A. IAŞI TEL.: 0232/239218, 0232/234582 int.355 FAX: 0232/233080

C U P R I N S

I. Scopul şi metoda lucrării.

2. Aşezare geografică, scurt istoric al Satului Vîrlezi.

3. Fonetica.

a) Accentul.

b) Vocale accentuate.

Vocale neaccentuate.

c) Diftongi.

d) Consonantismul.

e) Accidente generale.

4. Morfologia.

a) Substantivul.

b) Pronumele.

c) Numeralul.

d) Verbul .

e) Adverbul.

f) Prepoziţia.

g) Conjuncţia.

h) Interjecţia.

5. Formarea cuvintelor.

6. Lexicul.

Probleme de semantică. Cuvinte cu sensuri multiple.

7 INFLUENTE

P. Onomastica.

a) Toponimie.

b) Antroponimie.

9. Texte dialectale.

10. Glosar.

10. Bibliografie.

108